ODBORNÝ BANKOVÝ ČASOPIS
MÁJ 1999
ROČNÍK 7

BANKING JOURNAL
MAY 1999
VOLUME VII

BIATEC

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA

NATIONAL
BANK OF
SLOVAKIA

5

Nové ochranné prvky na slovenských bankovkách

Sústavu slovenských papierových platidiel dnes tvorí sedem nominálnych hodnôt bankoviek. Národná banka Slovenska v súlade s hlavnými úlohami pripravuje v tomto roku dotlač šiestich bankoviek v nominálnych hodnotách 200 Sk, 5000 Sk, 1000 Sk, 100 Sk, 50 Sk a 20 Sk. Zároveň s dotlačou rozhodla, že zvýši úroveň ochrany nominálnych hodnôt bankoviek vyšších ako 200 Sk.

Dvestokorunová bankovka sa v peňažnom obehu objaví od 10. mája a päťtisíckorunová od 21. júna. Ďalšie bankovky budú zaradené do peňažného obehu neskôr, od druhého polroku 1999.

Guvernér Národnej banky Slovenska Vladimír Masár na tlačovej konferencii dňa 22. apríla 1999 stručne pripomenul krátku históriu slovenských bankoviek a predstavil dvestokorunovú a päťtisíckorunovú bankovku vzoru 1999 s novými ochrannými prvkami. Zdôraznil, že dotlač bankoviek nie je nič neobvyklé. Za uplynulých šesť rokov nechala Národná banka Slovenska vytlačiť spolu 463 miliónov kusov bankoviek, ktoré boli postupne vydávané do obehu. Ku koncu minulého roku bolo z tohto množstva 22 % bankoviek v peňažnom obehu, 23 % v zásobách a viac ako polovica, t. j. 225 mil. kusov bolo z obehu stiahnutých a zničených, keďže cirkuláciou boli znečistené a poškodené natoľko, že nespĺňali kritériá vytriedťovania. Zo štatistiky vyplýva, že Národná banka Slovenska vytriedi za rok v priemere desať bankoviek na jedného obyvateľa, čo možno považovať za štandard, ktorý je bežný aj v iných krajinách Európy. Dotlač bankoviek, ktorú bolo potrebné zabezpečiť na doplnenie peňažného obehu v uplynulých rokoch, sa uskutočňovala bez zvyšovania úrovne ochranných prvkov týchto bankoviek. Vzhľadom na súčasný celosvetový trend vo vývoji a aplikácii nových moderných ochranných prvkov Banková rada NBS rozhodla, že pri zabezpečení dotlače bankoviek v roku 1999 budú súčasné ochranné prvky aktualizované a doplnené o nové. Zmyslom takéhoto postupu je najmä u starších nominálov skomplikovať falšovateľom ich „prácu" a občanom uľahčiť rozlišovanie pravých a falošných bankoviek. Rozšírenie počtu a druhov ochranných prvkov výrazne neovplyvní celkový vzhľad bankoviek. Doterajšia farebnosť i motívy zostanú zachované.

Aj napriek určitým odlišnostiam bankoviek vzoru 1999 zostávajú všetky bankovky, ktoré sú v obehu od roku 1993 naďalej v platnosti. Národná banka Slovenska však bude postupne vyraďovať z hotovostného obehu opotrebované bankovky starých vzorov a nahrádzať ich novými. Podrobný popis nových ochranných prvkov bankoviek 200 Sk a 5000 Sk spolu s vyobrazenými detailami prinesieme v nasledujúcom čísle.

Ako prvá bude od 10. mája prichádzať do obehu dvestokorunová bankovka vzoru 1999, ktorá sa od doteraz vydaných bankoviek odlišuje niekoľkými zmenami. Bankovkový papier je doplnený ďalším vysokosvetlým vodoznakom v tvare štylizovanej lipovej ratolesti. Lipové listy sú vytlačené technikou sieťotlače opticky premenlivou farbou, ktorej odtieň sa pri zmene uhla dopadu svetla mení. Na lícnej a rubovej strane bankovky v kupóne a vo farebnom geometrickom svetelnom pruhu je dizajn bankovky doplnený drobnými farebnými krúžkami. Pre lepšie odlíšenie je ľavá spodná časť geometrického pruhu potlačená vo väčšej časti fialovou a ružovou farbou. Na rubovej strane bankovky je pravý okraj tlačového obrazca potiahnutý irizujúcim povlakom, ktorý je potlačený štylizovanými lipovými listami.

Alica Polónyiová
Foto: I. Paška, Š. Fröhlich

1. strana obálky / Front Cover

V roku 1999 si pripomíname 80. výročie tragickej smrti slovenského politika, francúzskeho občana, diplomata, generála, uznávaného vedca, astronóma dr. Milana Rastislava Štefánika.

Napriek pomerne krátkemu životu (21. 7. 1880 – 4. 5. 1919) bola jeho činnosť mnohostranná a životné dielo rozsiahle šírkou a rozmanitosťou. Na počesť tejto jednej z najvýznamnejších osobností našich národných dejín vzniklo veľa numizmatických, najmä medailérskych pamiatok.

Medzi medailérske pamiatky patrí aj bronzová medaila razená v roku 1928 v Štátnej mincovni v Kremnici. Jej autorom je Jozef Šejnost (1878–1941). Medaila znázorňuje generála M. R. Štefánika ako vodcu čs. odboja a ministra vojny (1914 – 1919).

In 1999, we commemorate the 80th anniversary of the tragic demise of Milan Rastislav Štafánik, a Slovak politician, French citizen, diplomat, general, reputable scientist and astronomer. He was a versatile man, and, in spite of his short life (21 July 1880 – 4 May 1919), his life's work was extensive and many faceted.

Many numismatic objects have been made in honour of Milan Rastislav Štafánik, one of the most important personalities in the Slovak history.

From among such commemorative medals, a bronze medal struck in Kremnica State Mint in 1928, and designed by Jozef Šejnost (1878–1941) is depicted, portraying General Milan Rastislav Štafánik as a leader of Czechoslovak resistance and the minister of war (1914–1919).

PhDr. E. Minarovičová
Foto: Mikuláš Červeňanský

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

NA AKTUÁLNU TÉMU

JUDr. Ján Vyhnálik
Opatrenia proti praniu špinavých peňazí 2
Measures for Combating Money Laundering

Ing. Eva Horvátová
Stabilita hypotekárnej banky – I. časť 4
Stability of Mortgage Banks – Part I 34

POSTREHY, PODNETY

Doc. Ing. Dušan Čunderlík, PhD.
Prístupy k manažmentu hospodárskeho rizika 7
Managing Business Risk

Ing. Eleonóra Veresová
Kvalita bankových služieb a komunikácia 11
Quality of Banking Services, and Communication

PREDSTAVUJEME

Wim Duisenberg – uznávaný stabilizačný expert 15
Wim Duisenberg – an Outstanding Stability Expert

Štatút európskeho systému centrálnych bánk a ECB 16
Statutes of the European System of Central Banks and the ECB

ATLAS PEŇAZÍ

Gabriel Schlosser
Lotyšská republika, Estónska republika, Litovská republika 19
Republics of Latvia, Estonia and Lithuania

GALÉRIA OSOBNOSTÍ

Marián Tkáč
Pavol Kuzmány 22

PAMÄTNÉ MINCE

Ing. Dagmar Flaché
150. výročie narodenia P. O. Hviezdoslava 23
Pavol Országh Hviezdoslav – 150th Anniversary of Birth

Z HISTÓRIE

Mgr. František Chudják
Trofejné banky 24
Banks as Spoils of War

LEGISLATÍVA

Zákony, vyhlášky a opatrenia NBS 27
Acts, Announcements, and the NBS Decrees

ZO ZAHRANIČIA

Výber z tlače / Press Reports 30

Vybrané ukazovatele hospodárskeho a menového vývoja SR 33
Selected Indicators on Economic and Monetary Developments of the SR

BIATEC
Odborný bankový časopis
máj 1999

Vydavateľ / Published by:
Národná banka Slovenska
National Bank of Slovakia

Redakčná rada / Editorial Council:
Ing. Vladimír Masár (predseda), Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva Barlíková, Ing. Adam Celušák, CSc., Prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc., Ing. Štefan Králik, Ing. Jozef Kreutz, Doc. Ing. Jozef Makúch, CSc., Ing. Gabriela Miklošová, Ing. Miroslav Marenčík, Ing. Pavol Ochotnický, CSc., Doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA, Ing. Monika Siegelová, Doc. Dr. Ing. Vladimír Valach

Redakcia / Editorial Staff:
šéfredaktorka / Editor in Chief
Mgr. Soňa Babincová ☎ 5953 3542

zástupkyňa šéfredaktorky / Editor
Ing. Alica Polónyiová ☎ 5953 3544

výtvarná redaktorka / Graphics Editor
Anna Chovanová ☎ 5953 3543

Adresa redakcie / Editorial Office:
Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC
Štúrova 2, 813 25 Bratislava
tel.: 5953 3542, 5953 3543, 5953 3544,
tel./fax: 368 524

Objednávky na inzerciu prijíma redakcia:
☎ 5953 3543

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena výtlačku:
19,10 Sk vrátane DPH + poštovné

Ročné predplatné:
229 Sk vrátane DPH + poštovné

Tlač / Printed by: i + i print, spol. s r.o.
Mlynské Luhy 27, 821 05 Bratislava

Predplatné, distribúcia a reklamácie / Subscription and distributed by:
PNS, a. s., Košická 1,
813 80 Bratislava, tel.: 506 343 68

Termín odovzdania rukopisov:
3. 5. 1999

Dátum vydania: 17. 5. 1999

Registračné číslo: MK SR 698/92
ISSN 1335 - 0900

Foto: Mikuláš Červeňanský

Internet: http:/www.nbs.sk

OPATRENIA PROTI PRANIU ŠPINAVÝCH PEŇAZÍ

JUDr. Ján Vyhnálik, Národná banka Slovenska

Opatrenia proti praniu špinavých peňazí v bankovom sektore

Slovenská republika je od prvej polovice r. 1998 zapojená do procesu hodnotenia legislatívy a opatrení zameraných proti praniu špinavých peňazí, ktorý sa uskutočňuje v rámci činnosti Osobitného výboru Rady Európy pre hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí. Tohto procesu sa zúčastňujú aj ostatné členské krajiny Rady Európy (RE).

Po správach o stave v tejto oblasti v Slovinskej republike, na Cypre a v Českej republike bola na zasadnutí Osobitného výboru RE v decembri 1998 prerokovaná a prijatá správa o situácii v Slovenskej republike. Vypracovali ju členovia hodnotiaceho tímu tohto výboru, k čomu im ako podklad poslúžili platné právne predpisy SR a rokovania, ktoré absolvovali v Bratislave v júni 1998 s predstaviteľmi príslušných ústredných orgánov štátnej správy, polície, Národnej banky Slovenska a Asociácie bánk.

Podstatným záverom tejto správy sú odporúčania, ktoré osobitný výbor adresoval Slovenskej republike s cieľom účinnejšieho postupu proti praniu špinavých peňazí. Odporúčania sú teda zároveň podnetom na zosúladenie príslušnej časti legislatívy SR s relevantnými normami Európskej únie. I keď ich plnenie nebolo terminované, postup pri ich zabezpečovaní SR bude hodnotený na niektorom zo zasadnutí tohto výboru už v roku 1999.

Súčasťou odporúčaní výboru adresovaných všetkým krajinám, ktoré už absolvovali prvú časť hodnotiaceho procesu sú aj tie, ktoré sa týkajú bankového sektora ako jedného z ťažiskových v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí. Ide teda o podobné odporúčania, ich obsah a rozsah však závisí od toho, ako sa situácia v konkrétnej krajine odlišuje od požiadaviek európskej legislatívy. Čo sa týka Slovenskej republiky, najdôležitejšie z prijatých odporúčaní sú najmä:

- uskutočňovať dôslednú identifikáciu klientov bankami,
- ukončiť vydávanie vkladných knižiek na doručiteľa, pri ktorých nedochádza k identifikácii klientov a existujúce postupne zmeniť na vkladné knižky na meno (ČR už začala realizáciu rovnakého odporúčania a je predpoklad, že rovnako bude postupovať aj Maďarsko),
- legislatívne upraviť postavenie, práva a povinnosti zamestnancov bánk a pobočiek zahraničných bánk, prostredníctvom ktorých banky uskutočňujú ohlasovanie podozrivých bankových operácií policajným orgánom,
- vykonávať kontrolu v bankách (dohliadky na mieste) aj so zameraním na to, ako banky plnia svoje povinnosti vyplývajúce zo zákona č. 249/1994 Z. z. o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti a vyhlášky č. 181/1997 Z. z. o podozrivých bankových operáciách, najmä ohlasovanie podozrivých bankových operácií,
- odstrániť duplicitu legislatívnej úpravy bankového dohľadu, resp. štátneho dozoru nad bankami, ktorá je v súčasnosti daná zákonom NR SR č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska súčasne NBS i Ministerstvu financií SR a ponechať právomoc výkonu bankového dohľadu len NBS, keďže je organizačne aj personálne uspôsobená na tento účel a od svojho vzniku ako jediná vykonáva dohľad nad bankami,
- dôsledne zisťovať totožnosť osôb pri predaji štátnych dlhopisov emitovaných v apríli 1998, ako aj pri predaji štátnych dlhopisov z nových emisií,
- vytvoriť silný koordinačný orgán na celoštátnej úrovni v záujme zvýšenia vzájomnej spolupráce všetkých zainteresovaných orgánov v boji proti praniu špinavých peňazí.

Nezávisle od týchto odporúčaní vláda SR uznesením č. 90/1999 zo 7. januára 1999 schválila zámery na riešenie makroekonomickej nerovnováhy a konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky (ďalej len zámery vlády SR). Bod 12 v časti I zámerov vlády SR (opatrenia na obnovenie finančnej disciplíny, redukciu výdavkov a mobilizáciu príjmov verejných financií) obsahuje úlohy: „Obmedziť pranie špinavých peňazí a vytvoriť podmienky na skúmanie podozrivých finančných transferov. Pri Ministerstve financií SR vytvoriť analytickú medzirezortnú skupinu, ktorá bude v spolupráci s bankami sledovať podozrivé finančné operácie".

Odporúčania Osobitného výboru RE i požiadavky vlády SR v oblasti opatrení proti praniu špinavých peňazí majú rovnaký cieľ. Kým odporúčania výboru vyžadujú od SR realizáciu opatrení v širšom rozsahu (t. j. v bankovej, finančnej i nefinančnej sfére), zámery vlády SR sa sústreďujú na skúmanie podozrivých bankových operácií a vytvorenie analytického orgánu, ktorý má sledovať tieto operácie. Banky a pobočky zahraničných bánk v SR sú povinné ohlasovať orgánom polície podozrivé bankové operácie už od roku 1994, resp. 1997 (vyhláška č. 181/1997 Z. z. až vtedy vymedzila okruh podozrivých bankových operácií). Na základe toho nahlásili od júla do konca roku 1997 spolu 96 a v roku 1998 už 217 podozrivých bankových operácií. Analýzou nahlásených podozrivých bankových operácií sa v súčasnosti zaoberá Úrad finančnej polície Policajného zboru. Zatiaľ nemožno jednoznačne skonštatovať, či analytická medzirezortná skupina pri MF SR má prevziať niektoré terajšie činnosti Úradu finančnej polície (tento model totiž funguje napr. aj v Českej republike, kde analytická jednotka nie je súčasťou polície, ale ministerstva financií) alebo bude poverená nejakými ďalšími úlohami.

Vklady na vkladných knižkách na doručiteľa

Výbor RE osobitne prízvukoval, že pozornosť je potrebné venovať problematike vkladných knižiek na doručiteľa ako jednému z ťažiskových opatrení. Skutočnosť, že platná legislatíva SR umožňuje vydávanie vkladných knižiek na doručiteľa je hodnotená ako stav, ktorý je v rozpore so Smernicou Rady ES

z 10. júna 1991 č. 91/308/EEC o prevencii využívania finančného systému na pranie špinavých peňazí (ide najmä o článok 3 odseky 1, 2, 5 a 6 tejto smernice).

V zmysle § 782 a 783 Občianskeho zákonníka môže byť vkladná knižka v SR vystavená na doručiteľa alebo na meno. Vkladná knižka na doručiteľa môže byť vystavená len pre fyzickú osobu. S vkladom na vkladnej knižke na doručiteľa je oprávnený nakladať každý, kto ju predloží. Oproti tomu s vkladom na vkladnej knižke na meno je oprávnený nakladať ten, na koho meno, priezvisko, adresu a dátum narodenia alebo identifikačný znak právnickej osoby je vkladná knižka vystavená.

V zmysle § 37 ods. 1a 2 zákona č. 21/1992 Zb. o bankách je banka povinná požadovať preukázanie totožnosti klienta pri každom obchode. Poskytnutie služieb so zachovaním anonymity klienta banka odmietne. Obchodom sa na tento účel rozumejú činnosti banky, uvedené v § 1 ods. 1 a 3 zákona o bankách, prípadne iné činnosti banky, ktoré vedú ku vzniku, zmene alebo zániku obchodných záväzkových vzťahov, okrem prijímania vkladov na vkladné knižky na doručiteľa a činnosti vykonávanej prostredníctvom zmenárenských automatov.

V zmysle § 7 ods. 1 a 2 vyhlášky č. 47/1964 Zb. o peňažných službách občanom v znení neskorších predpisov, pri vkladných knižkách na doručiteľa sa neskúma ani pri založení vkladu, ani pri ďalšom ukladaní a vyberaní, kto je vkladateľom, prípadne kto vkladnú knižku predkladá. Každému, kto predloží vkladnú knižku na doručiteľa, vyplatí sa požadovaná suma, ak tomu nebránia iné okolnosti, uvedené v tejto vyhláške. Nevykonať výplatu možno len vtedy, ak je dôvodné podozrenie z trestného činu, týkajúceho sa vkladu.

Vklady uložené v bankách na vkladných knižkách na doručiteľa sú teda anonymnými vkladmi, keďže podľa platného právneho stavu nie je s nimi spojená povinnosť bánk požadovať preukázanie totožnosti klienta pri prijímaní a vyplácaní týchto vkladov. Týmto je však súčasne zaručená aj anonymita pôvodu peňazí, ktoré klient uloží v banke a s ktorými prostredníctvom svojho anonymného vkladu disponuje. Takáto právna úprava umožňuje využívať vkladné knižky na doručiteľa aj ako prostriedok na ukladanie a vyberanie peňazí, pochádzajúcich z nelegálnych zdrojov, čiže na realizáciu jednej fázy prania špinavých peňazí. Práve v tomto tkvie rozpor s európskymi predpismi, napr. so Smernicou Rady ES o prevencii využívania finančného systému na pranie špinavých peňazí. V tejto súvislosti však stojí za zmienku, že niektoré z bánk v SR z opatrnosti, v záujme predchádzania podozrivým bankovým operáciám, po dohode s klientmi zisťujú totožnosť klientov aj v prípade takýchto vkladov.

S cieľom získať lepší prehľad, úsek bankového dohľadu NBS požiadal v decembri 1998 niektoré banky o oznámenie určitých údajov o vkladoch, uložených na vkladných knižkách na doručiteľa. Medzi požadovanými boli údaje o tom, aký je

- počet vkladov uložených na vkladných knižkách na doručiteľa (počet vkladných knižiek na doručiteľa),
- celkový objem prostriedkov uložených na vkladných knižkách na doručiteľa,
- percentuálny podiel počtu vkladov na vkladných knižkách na doručiteľa na počte všetkých vkladov,
- percentuálny podiel objemu prostriedkov uložených na vkladných knižkách na doručiteľa vo vzťahu k celkovému objemu vkladov,
- najväčší vklad, uložený na vkladných knižkách na doručiteľa,
- a aké sú prevládajúce operácie na týchto vkladných knižkách.

Z údajov, ktoré banky poskytli NBS vyplynulo, že kým v niektorých bankách vkladné knižky na doručiteľa tvoria len nepatrné percento z celkového počtu vkladov, v iných bankách tieto vkladné knižky predstavujú výrazný podiel z počtu všetkých vkladov. Priamoúmerný tomu je aj objem prostriedkov uložených na týchto vkladných knižkách, a to v korunách i vo voľne zameniteľných menách. Vo vzťahu k objemu všetkých vkladov je v niektorých bankách nízky, kým v iných tvorí výrazný podiel na objeme všetkých uložených prostriedkov. Najvyšší vklad presahuje 19 mil. Sk. Pokiaľ ide o operácie s vkladmi na týchto vkladných knižkách, prevládajú hotovostné operácie, klienti však používajú i bezhotovostné operácie. Banky vo všeobecnosti nezaznamenali v roku 1998 rovnaké tendencie. V niektorých bankách prevažovali hotovostné operácie s malými vkladmi, resp. aj výbermi, výnimkami však neboli hotovostné vklady vo veľkých sumách s následnými hotovostnými aj bezhotovostnými výbermi z tej istej vkladnej knižky.

Vklady fyzických osôb na vkladných knižkách na doručiteľa ako anonymné vklady nepodliehajú ochrane vkladov, ktorá bola zavedená zákonom č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov. Vkladatelia však napriek tomu majú peňažné prostriedky uložené práve na týchto vkladných knižkách. Rovnako je to s objemom takto uložených prostriedkov – len u bánk, ktoré poskytli údaje predstavuje vyše 60 mld. Sk. Aj táto skutočnosť môže potvrdzovať predpoklad, že u určitej časti majiteľov vkladných knižiek na doručiteľa môže nad motiváciou ochrany uložených peňažných prostriedkov prevažovať iná motivácia, v dôsledku ktorej majú peniaze uložené radšej na vkladoch, ktoré nie sú chránené zákonom.

Odhaduje sa, že z počtu podozrivých bankových operácií, ktoré banky nahlásili policajným orgánom, tvorí podiel operácií na vkladných knižkách na doručiteľa asi 40 %. Keďže podľa údajov, ktoré banky poskytli NBS, podiel vkladov uložených na vkladných knižkách na doručiteľa tvorí v priemere len okolo 7 % všetkých vkladov, resp. primárnych zdrojov bánk, možno potom urobiť záver, že vkladné knižky na doručiteľa sú omnoho častejšie prostriedkom podozrivých bankových operácií než neanonymné vklady.

Príprava novej legislatívy týkajúcej sa opatrení proti praniu špinavých peňazí

Realizácia odporúčaní Osobitného výboru RE a zámerov vlády SR si len v oblasti bankového sektora vyžaduje novelizovať viaceré platné právne predpisy, najmä zákon o bankách, Občiansky zákonník, zákon o Národnej banke Slovenska, zákon č. 249/1994 Z. z. o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti, ale aj ďalšie. Podľa legislatívneho plánu vlády SR na rok 1999 návrhy noviel zákona o bankách (zatiaľ len kvôli zmenám v hypotekárnom bankovníctve) a zákona o NBS (zatiaľ len z dôvodu zohľadnenia odporúčaní MMF) majú byť predložené na rokovanie vlády SR v máji t. r. Rozsiahlu novelu zákona č. 249/1994 Z. z. má vláda SR prerokovať v októbri t. r. Možno teda predpokladať, že v pomerne krátkom čase bude rozsah prác spojených s novelizáciou príslušných právnych predpisov a zabezpečením súvisiacich úloh značný.

STABILITA HYPOTEKÁRNEJ BANKY

RIZIKÁ HYPOTEKÁRNEHO ÚVERU

I. časť

Ing. Eva Horvátová
Národohospodárska fakulta, Ekonomická univerzita v Bratislave

Hypotekárne bankovníctvo predstavuje špecifickú oblasť bankovníctva, zameranú na financovanie investícií a nehnuteľností vôbec. Jeho špecifické postavenie a úprava sú podmienené potrebou znížiť mieru rizika účastníkov tohto vzťahu vzhľadom na dlhodobý charakter operácií, podmieňuje ho aj špecifická forma prepojenia peňažného, úverového a kapitálového trhu s trhom nehnuteľností. Medzi subjekty hypotekárneho bankovníctva (účastníkov hypotekárneho trhu) zaraďujeme:

1. Peňažné ústavy, ktorými môžu byť špeciálne hypotekárne banky, sporiteľne a univerzálne komerčné banky s licenciou na hypotekárne obchody.

2. Investor, ktorý má dočasne voľné peňažné prostriedky a je ochotný dlhodobo ich investovať do hypotekárnych záložných listov, resp. komunálnych obligácií. Vo vzťahu k peňažnému ústavu vystupuje ako veriteľ.

3. Príjemca hypotekárneho úveru, ktorý je vo vzťahu k peňažnému ústavu dlžníkom, k investorovi spravidla nemá žiaden vzťah (s výnimkou adresného systému, ktorý však v súčasnej praxi hypotekárneho financovania nejestvuje v žiadnej krajine). Špecifikovosť vzťahov medzi účastníkmi hypotekárnych obchodov spočíva najmä v nasledovnom: Pri komerčných úveroch všetky opatrenia, zamerané na zabezpečenie úverov (hodnotenie bonity klienta, ratingové ohodnotenie, finančná analýza subjektu) smerujú k ochrane záujmov komerčnej banky. Pri hypotekárnom úvere sú záujmy komerčnej banky podriadené záujmom investorov. Napríklad v prípade úpadku hypotekárnej banky sa záujmy investorov uspokojujú prednostne dokonca aj pred záujmami štátu. Vyjadruje to nepísaná zásada hypotekárneho bankovníctva, že ani krach hypotekárnej banky nemôže spochybniť dôveru investorov do hypotekárnych záložných listov. Podriadené postavenie hypotekárnej banky (z ekonomického hľadiska) voči investorom vedie napokon k tomu, že hlavné riziká hypotekárneho bankovníctva sa sústreďujú najmä v hypotekárnej banke. Hlavné riziká hypotekárneho úveru možno členiť podľa oblasti ich vzniku na tri skupiny:

- riziká banky ako veriteľa,
- riziká banky ako dlžníka,
- riziká banky ako celku.

Riziko hypotekárnej banky ako veriteľa predstavuje predovšetkým úverové riziko. Pri hypotekárnom úvere sa uvedené riziko vzťahuje na väzbu banka – dlžník – nehnuteľnosť. Charakterizuje sa neochotou alebo neschopnosťou dlžníka splácať hypotekárny úver, ako aj znehodnotením nehnuteľnosti ako zábezpeky. V súvislosti s úverovým rizikom spojeným s osobou dlžníka hypotekárna banka poskytuje hypotekárny úver spravidla na obdobie, stanovené dôchodkovým vekom dlžníka. Vo vyspelých ekonomikách jestvuje možnosť komerčného poistenia hypotekárneho úveru pre prípad, že dlžník z nejakého dôvodu nebude môcť splácať úver. V podmienkach Českej republiky napr. poskytuje poistenie hypotekárnych úverov Česká pojišťovna, a. s. a Nationale Nederlanden. Výška poistného je však príliš vysoká a príjemca hypotekárneho úveru si ju nie vždy môže dovoliť platiť popri splátkach samotného hypotekárneho úveru.

Tab. 1: Výška mesačného poistného pri hypotekárnom úvere 1 mil. Kč na 20 rokov.[1]

	Muž /vek 30 r.	Muž / vek 45 r.
Česká pojišťovna, a. s.	600	2 400
Nationale Nederlanden	586	2 145

[1]Hypotekárne banky budú požadovať životnú poistku majiteľa bytu alebo domu. Trend, 30. 8. 1995, s. 21

V prípade mimoriadnej situácie, keď je hypotekárna banka nútená predať nehnuteľnosť, vznikajú straty v dôsledku časového oneskorenia (súdne konanie), ako aj v dôsledku dodatočných nákladov banky v súvislosti s predajom nehnuteľnosti. Ak sú na nehnuteľnosti aj iné vecné bremená, než záložné právo banky, potenciálny záujemca kúpi nehnuteľnosť podhodnotenú, prípadne využíva stav núdze a snaží sa znížiť kúpnu cenu.

Hypotekárne banky preferujú klientov s priemernými, avšak stabilnými mesačnými príjmami pred klientami s vysokými príležitostnými príjmami.

Riziko spojené s nehnuteľnosťou spočíva najmä v možnosti jej znehodnotenia (prípadne straty trhovej hodnoty). Pre prípad znehodnotenia sa vykonáva povinné poistenie nehnuteľnosti s vinkuláciou poistky v prospech banky. V tomto prípade je dôležité, na akú sumu sa nehnuteľnosť poisťuje, čiže odhad banky by mal byť v súlade s odhadom poisťovne.

Ďalekosiahle negatívne dôsledky pre hypotekárne bankovníctvo môže mať zrútenie sa trhu nehnuteľností.

Isté riziká v tejto súvislosti predstavuje aj slabá rozvinutosť trhu nehnuteľností v podmienkach SR. Je potrebné zamyslieť sa napr. nad skutočnosťou, že vysoké ceny bytov spôsobuje ich nedostatok. Bude rovnaká situácia aj v prípade mohutného rozvoja bytovej výstavby? Nespôsobí zraniteľnosť tohto nového finančného produktu jeho vlastný výsledok?

Tieto otázky bude potrebné sledovať v procese rozvoja hypotekárneho úverovania.

Pri úverovom riziku je potrebné mať na zreteli, že hypotéka nemôže ochrániť hypotekárnu banku pred všetkými nepriaznivými alternatívami. Platí to najmä v prípade špekulatívne orientovaných klientov. V prípade konkurzu má prednosť pred pohľadávkami hypotekárnej banky pohľadávka zo zmenkového vzťahu. V snahe zabrániť klientovi cielene využívať možnosť vyhýbať sa záväzkom, hypotekárna banka môže svoju pohľadávku okrem zálohu nehnuteľnosti zabezpečiť navyše depotnou zmenkou. Depotná zmenka vo svojej podstate nie je zmenkou, nakoľko jej chýba jedna podstatná náležitosť, a to zmenková suma. Depotná zmenka sa stáva zmenkou v pravom slova zmysle vtedy, keď klient prestane splácať úver a banka doplní ako zmenkovú sumu výšku svojej pohľadávky.

Medzi hlavné **riziká banky ako dlžníka** možno zaradiť riziko neumiestnenia hypotekárnych záložných listov a riziko predčasného splatenia hypotekárneho úveru.

Riziko neumiestnenia znamená možné problémy so získavaním zdrojov hypotekárnych úverov. Platná legislatíva v snahe eliminovať kurzové riziká umožňuje emisiu hypotekárnych záložných listov len v slovenských korunách. Na druhej strane, v súvislosti s uvedeným, vzniká otázka, či domáci kapitálový trh dokáže absorbovať ponuku hypotekárnych cenných papierov.

Rovnaké riziko však predstavuje riziko neumiestnenia zdrojov získaných emisiou hypotekárnych záložných listov do hypotekárnych úverov. Vtedy by banka musela platiť investorom dohodnutý výnos, avšak sama by žiaden nedostávala. S podobným problémom súvisí aj možnosť predčasného splatenia hypotekárneho úveru. Snahy predčasne splatiť hypotekárny úver sa objavujú najmä v obdobiach všeobecného poklesu úrokových sadzieb. Dlžník by chcel splatiť pre neho teraz nevýhodný úver a požiadať o nový úver s výhodnejšou úrokovou sadzbou. Možnosť predčasného splatenia hypotekárneho úveru musí byť previazaná s možnosťou emitenta požiadať o predčasné splatenie ním emitovaných hypotekárnych cenných papierov. V prípade, že hypotekárne záložné listy nemožno predčasne vyplatiť, nie je možné pripustiť ani predčasné splatenie hypotekárneho úveru.

Najväčšiu mieru rizika banky ako dlžníka aj ako veriteľa predstavuje **úrokové riziko**. Za dva hlavné zdroje uvedeného rizika možno považovať pôsobenie trhu a spôsob refinancovania hypotekárnych úverov. Hypotekárne produkty sú mimoriadne citlivé na zmenu makroekonomických podmienok a vyhovuje im stabilné ekonomické prostredie. Z hľadiska výšky úrokovej sadzby im vyhovujú nízke úrokové sadzby, nakoľko cena hypotekárneho úveru je fakticky daná podmienkami kapitálového trhu. Čím vyššie sú úrokové sadzby na kapitálovom trhu, tým drahší bude hypotekárny úver. Podmienky kapitálového trhu veľmi citlivo odrážajú otázky menovej, rozpočtovej, prípadne aj hospodárskej politiky, sprostredkovane teda ovplyvňujú hypotekárne produkty všetky ekonomické podmienky.

Na úrovni hypotekárnej banky predstavuje úrokové riziko voľba medzi fixným alebo variabilným úročením hypotekárneho úveru. Fixné úročenie predstavuje výhodu pre banku v prípade očakávaného znižovania úrokových sadzieb. Variabilné úročenie predstavuje výhodu v opačnom prípade, teda pri očakávaní zvýšenia úrokových sadzieb. Postoje dlžníka sú opačné. Prevládajúcou formou realizácie hypotekárnych úverov je fixné úročenie spojené s anuitnými splátkami. Isté uvoľnenie predstavuje možnosť zafixovať úrokové sadzby na určité obdobie (nie na obdobie celého úverového vzťahu), pričom sa úrokové sadzby aktualizujú po uplynutí uvedeného obdobia. Napr. v Nemecku sa pripúšťa podobná forma s tým, že klient má možnosť rozhodnúť sa akceptovať novú výšku úroku alebo môže úver splatiť.

Riziko refinancovania hypotekárnej banky súvisí s otázkami získavania dlhodobých zdrojov. Neistota, či banka získa v budúcnosti zdroje za rovnakých podmienok (roll over risk) vystupuje do popredia najmä vtedy, ak banka poskytuje krátkodobé zdroje na dlhodobé úvery. V našej bankovej praxi je uvedený spôsob bežný, avšak nie je prípustný pre podmienky hypotekárnych bánk. Je málo pravdepodobné, že investori budú ochotní investovať svoje prostriedky na dlhšie obdobie než 5 rokov, čo vlastne stanovuje časovú hranicu aj hypotekárnemu úveru.

Právna úprava hypotekárneho bankovníctva síce umožňuje používať na poskytovanie hypotekárnych úverov aj primárne zdroje banky (vklady), avšak všetky teoretické prepoklady fungovania hypotekárneho financovania vychádzajú z prepočtov podľa tých najdrahších zdrojov, akými sú hypotekárne cenné papiere. (Táto skutočnosť pôsobí opačným smerom, na znižovanie rizika refinancovania).

Pri charakteristike rizík hypotekárneho bankovníctva nepochybne možno navrhnúť aj iné členenie rizík, prípadne uviesť ďalšie formy rizík a ich prejavov. Naším cieľom v uvedenej súvislosti je hlavne poukázať na skutočnosť, že hypotekárna banka je účastníkom všetkých foriem a prejavov rizika.

Uvedený poznatok vyúsťuje do potreby systémovej ochrany stability a bezpečnosti podnikania hypotekárnej banky.

Predpoklady stability hypotekárnej banky

Z praxe pôsobenia bánk vyplýva, že základné imanie predstavuje len minimálnu požiadavku, pričom banky pravidelne rozširujú svoj vlastný kapitál najmä zo zisku (teoreticky jestvujú aj iné alternatívy, napr. emisia nových akcií).

Výška vlastného kapitálu banky predstavuje kritérium pre možné rozširovanie aktivít banky. V oblasti pôsobenia komerčných bánk sa používa dôležitý ukazovateľ kapitálovej primeranosti:

$$\text{CAR} = \frac{\text{vlastný kapitál banky}}{\text{rizikovo vážené aktíva} + \text{ÚEPP}}$$

(Capital assets ratio)

ÚEPP – úverové ekvivalenty podsúvahových položiek
CAR = 8 %

Pre komerčné banky vrátane hypotekárnych bánk platí pevne stanovená úroveň kapitálovej primeranosti vo výške 8 %. Výpočet kapitálovej primeranosti vychádza z priradenia váhy rizika každému jednotlivému druhu aktíva banky (napr. pohľadávky voči bankám – váha rizika 0,2, hypotekárne úvery – váha rizika 0,5, pohľadávky voči privátnemu sektoru – váha rizika 1,0).

S otázkami kapitálovej primeranosti súvisí najmä štvrtá funkcia vlastného kapitálu (funkcia brzdy), keď výška kapitálu banky limituje rizikovosť a množstvo aktivít komerčnej banky.

Je zrejmé, že banky ako podnikateľské subjekty, by inklinovali k inému spôsobu použitia zdrojov než do vlastného kapitálu. Vlastný kapitál je stanovený vždy len ako minimálny požadovaný kapitál. Predpokladá sa jeho ďalšie zvyšovanie tak, aby zodpovedal v závislosti od množstva aktív a ich rizikovej váhy pevne stanovenej kapitálovej primeranosti 8 %.

Uvedené súvislosti je potrebné aplikovať aj na podmienky pôsobenia hypotekárnej banky. Minimálna výška vlastného kapitálu hypotekárnej banky je daná výškou jej základného imania na úrovni 1 miliardy Sk. V tejto súvislosti vyvstáva otázka, prečo práve 1 miliarda, či je to veličina, ktorá má spĺňať určité kritériá previazanosti s aktívami banky, alebo je to veličiva, ktorú nemôžu dosiahnuť akékoľvek subjekty.

Z hľadiska stupňa rozvoja hypotekárneho bankovníctva nie je natoľko dôležité zodpovedať otázku, či pôvodným zámerom bolo vytvorenie akejsi prirodzenej prekážky vstupu do oblasti hypotekárneho bankovníctva, ináč plne v súlade s princípmi fungovania trhu, ktoré takto zabezpečujú vstup kapitálovo najsilnejších subjektov, alebo má vlastný kapitál plniť svoje základné funkcie aj v hypotekárnej banke.

Dôležité je zdôrazniť potrebu väzby vlastného kapitálu na aktíva hypotekárnej banky. V súvislosti s uvedeným bude potrebné analyzovať mieru rizikovosti hypotekárnych úverov, stanoviť pravidlá kapitálovej primeranosti. Zvlášť potrebné je to z toho dôvodu, že legislatíva umožňuje hypotekárnej banke do 6 mesiacov po získaní licencie na hypotekárne obchody emitovať dočasné hypotekárne záložné listy do výšky 50 % základného imania hypotekárnej banky. Znamená to, že emitent sa zaručuje veriteľovi (investorovi do hypotekárnych záložných listov), že v krajnom prípade mu prostriedky vráti zo svojho základného imania.

Počas trvania životnosti dočasných hypotekárnych záložných listov záruku zabezpečuje nie nehnuteľnosť v podobe zálohu, ale kapitál banky.

V prípade, že by napr. riziko hypotekárneho úveru bolo ohodnotené váhou 0,5 a kapitálová primeranosť by bola 8 %, bola by tým obmedzená hranica poskytovania hypotekárnych úverov objemom 25 miliárd Sk.

Výpočet podľa vzťahu:

$$\frac{1 \text{ miliarda}}{0{,}5 \,.\, \text{HÚ}} = 8\ \%$$

HÚ = 25 miliárd

Ak by hypotekárna banka využila možnosť emisie dočasných HZL do výšky 50 % základného imania, potom by sa časť určená na krytie dočasných HZL musela odpočítať od základného imania banky.

CAR (Capital assets ratio) = 500 000 000/0,5.N = 8 %

N = 12,5 mld.

Vzhľadom na rizikovú váhu hypotekárnych úverov 50 % by množstvo poskytných hypotekárnych úverov bolo obmedzené rozsahom 12,5 mld.

V podmienkach SR zatiaľ nie je stanovený maximálny objem emitovaných HZL. V Nemecku je napríklad obmedzený maximálny objem emitovaných HZL 60-násobkom vlastného kapitálu špecializovanej banky alebo 48-násobkom vlastného kapitálu univerzálnej banky.

Ak by sme chceli určiť výšku minimálneho vlastného kapitálu banky, ktorá by chcela poskytnúť hypotekárne úvery v objeme 48 mld. postup by bol nasledovný:

VK/48 mld. . 0,5 = 8 %

VK = 1,920 mld.

Ak by sme chceli určiť výšku minimálneho vlastného kapitálu pri objeme poskytnutých úverov 60 mld., postup by bol následovný:

VK/60 mld. . 0,5 = 8 %

VK = 2,4 mld.

Hypotekárna banka by musela zvýšiť kapitál na 2,4 mld.

K ďalším predpokladom stability hypotekárnej banky patria pravidlá bezpečného hypotekárneho obchodovania.[2]

1. pravidlo:

$$HZL \leq HU + t \leq k \,.\, N$$

kde:

HZL – objem emitovaných hypotekárnych záložných listov

HU – objem poskytnutých hypotekárnych úverov

N – suma cien (obvyklých) nehnuteľností v zálohu

t – možná tolerancia odchýlky od rovnosti HZL = HU

k – koeficient miery bezpečnosti krytia hypotekárneho úveru (loan to value ratio, v SR 0,6)

2. pravidlo:

$$i\ HZL < i\ HU$$

kde:

i HZL – úroková sadzba z emisie HZL

i HU – úroková sadzba z hypotekárnych úverov, kryjúcich emisiu HZL

3. pravidlo:

$$i\ HU - i\ HZL \geq m$$

kde:

m – nevyhnutná minimálna úroková marža, ktorá by mala obsahovať rezervy na straty a klasifikované pohľadávky.

[2] Pavelka, F.: Hypoteční zástavní listy vstupují na trh. Bankovnictví, 2/1995, s. 4.

PRÍSTUPY K MANAŽMENTU HOSPODÁRSKEHO RIZIKA

Doc. Ing. Dušan Čunderlík, PhD.
Fakulta podnikového manažmentu, Ekonomická univerzita v Bratislave

Banky musia stavať svoje podnikanie na troch základných cieľoch:

- likvidite ako schopnosti plniť svoje záväzky v ktoromkoľvek okamihu,
- výnosnosti (rentabilite) spojenej s hlavným motívom činnosti banky a udržaním jej konkurencieschopnosti,
- stabilite spočívajúcej v znižovaní alebo eliminácii rizík súvisiacich s bankovým podnikaním.

Poskytovanie úverov patrí k ich rozhodujúcim činnostiam. Preto je pre každú obchodnú banku kľúčovou záležitosťou úspech či neúspech v oblasti úverovania.

Úverové riziko závisí od bonity klienta, preto sa v odbornej literatúre toto riziko často označuje aj ako riziko bonity.

Na zníženie možného úverového rizika banka vykonáva hodnotenie svojich potenciálnych klientov. Cieľom tohto procesu je získať dostatok informácií, na základe ktorých sa rozhodne, či a za akých podmienok klientovi poskytne úver.

Nazdávame sa, že medzi významné činitele, ktoré pomôžu objektivizovať rozhodovanie v tejto oblasti, patrí aj poznanie objektívnych podnikateľských rizík bankovej klientely. Tejto problematike je venovaný nasledujúci príspevok.

Riziko ako pojem

Hoci v minulosti sa vynaložilo mnoho úsilia na vysvetlenie fenoménu hospodárskeho rizika, táto problematika nie je uzavretá. Na jednej strane rozdielne autorské prístupy k rozpracovaniu podnikovohospodárskej teórie ďalekosiahlo diferencujú aj chápanie hospodárskeho rizika, na druhej strane sa upresňuje mozaika špecifických aspektov rizika a ich vzájomné vzťahy. Napríklad J. Sinay (1997) pri technických rizikách špecifikuje pojmy nebezpečenstvo, ohrozenie, riziko. Podľa neho nebezpečenstvo je vlastnosť objektu, ktorá môže vyvolať negatívny jav. Táto vlastnosť je latentná (stroj je nebezpečný vtedy, keď počas jeho prevádzky môže vzniknúť úraz pracovnej obsluhy alebo havária stroja). Ohrozenie charakterizuje ako možnosť aktivovania nebezpečenstva. Je to potencionálna vlastnosť predmetného objektu.

Ak sa zvolí ohrozenie za základný pojem pre určitý negatívny jav, potom nebezpečenstvo vytvára zdroj ohrozenia a riziko vyjadruje mieru ohrozenia.

V tejto súvislosti aktuálnymi sa stávajú dva pojmy – akceptovateľné riziko a zostatkové riziko.

Ako akceptovateľné riziko sa chápe riziko, ktoré sú zainteresované subjekty ochotné znášať pri zohľadnení všetkých prevádzkových a humánnych podmienok, t.j. početnosť negatívneho javu je v hodnotách, ktoré možno akceptovať, alebo dôsledky sú v takom rozsahu, ktorý je únosný pre príslušné subjekty. Ak si podnikateľský subjekt počas výkonu príslušnej činnosti uvedomuje stupeň ohrozenia, prejavuje sa to v jeho aktivitách, ktoré mu v konečnom dôsledku umožnia znížiť pravdepodobnosť vzniku negatívneho javu a minimalizovať jeho dôsledky natoľko, že riziko nadobúda rozmer akceptovateľného rizika.

Zostatkové riziko sa najčastejšie spája s technickými produktmi. Tieto nie je možné konštruovať tak, aby boli úplne bezpečné. V prípade, že nie je možné odstrániť nebezpečenstvá v etape ich projektovania, konštrukčnej a technologickej prípravy, uvedie sa to v návode na obsluhu predmetného produktu (výrobku). Tým sa poskytne informácia jeho užívateľovi o pravdepodobnosti vzniku negatívneho javu a o jeho dôsledku.

Z pohľadu rozvíjania podnikovohospodárskej náuky v popredí stojí tzv. riziková teória, a síce ako rozhodovaco-teoretický problém alebo ako problém informácií. Riziko sa spája so subjektom, ktorý je nositeľom rozhodnutí.

Ďalší smer vo výskume si všíma riziko ako cieľovo orientovanú veličinu, to znamená, riziko bude porovnávané s možnosťou negatívneho odklonu od vytýčeného cieľa alebo ako možnosť vzniku straty.

Iné rozpracovania zameriavajú ťažisko výskumu predovšetkým na problém ohodnotenia a prekonania rizika. Opatrenia na prekonanie rizika sa vždy spájajú s konkrétnym druhom rizika.

Z toho vyplýva, že rozdielne chápanie rizika sa rovnako spája aj s rozdielnou koncepciou jeho manažmentu. Napriek tomu odborná literatúra priraďuje hospodárske riziko k najdôležitejším výrazom z hľadiska podnikového hospodárstva, ako sú zisk, náklady, výkony, výdavky.

Riziko ako nebezpečenstvo chybnej informácie

Informačný systém hrá strategickú úlohu v piatich interných činnostiach firmy vo vzťahu k jej rozhodujúcemu okoliu, ktoré sú znázornené na nasledujúcom obrázku.

Informácie o vonkajšom a vnútornom prostredí firmy majú zmysel, ak prichádzajú včas, v pravej chvíli. Prieskumy avi-

zujú problémy v práci s informáciami, najmä pri rozvoji a riadení zmien vo firme:

1. Manažéri často nie sú pripravení pracovať s relevantnými informáciami pre optimálne zvládnutie rozhodujúcich strategických zmien.

2. Vyskytujú sa aj situácie, keď manažér „nevie, že nevie". Riadi zmeny s pocitom, že má situáciu pod kontrolou. No objektívne to tak nie je.

Rozdielne informácie pre jednotlivé stupne riadenia

Vo väčších obchodných spoločnostiach sa rozlišujú tri úrovne manažmentu:

1. Top manažment v súlade s poslaním firmy a jej cieľmi integruje firmu do jedného celku, sústreďuje jej sily, vytvára, upevňuje a zabezpečuje systémové väzby medzi jednotlivými firemnými činnosťami a útvarmi. Je riadiacim subjektom podriadených jednotiek a nositeľom strategického riadenia, ktoré využíva príležitosti vznikajúce v okolí firmy na dosahovanie stability, trvalej efektívnosti a prosperity a zároveň vytvára systémové predpoklady na to, aby sa vyhla predvídateľným rizikám.

2. Taktické riadenie (stredná rovina riadenia) nadväzuje na strategické riadenie. Jeho úlohou je určovať prostriedky a riadiť postupy s cieľom efektívnej realizácie stratégie firmy v jej špecifických funkčných oblastiach, ako je nákup, zásobovanie, príprava výroby, výroba, predaj. Tento charakter umožňuje oveľa väčšiu konkrétnosť. Horizont taktického riadenia zvyčajne nepresahuje jeden rok. Výsledky strategického riadenia sa zväčša prejavia až po niekoľkých rokoch.

3. Operatívna rovina riadenia je vlastne každodenná bežná riadiaca činnosť. Časovým horizontom sú mesiace, týždne, dni a tiež kratšie časové jednotky. Operatívne riadenie zabezpečuje splnenie veľmi konkrétnych, čiastkových úloh, ktoré majú vykonať v krátkom čase jednotlivé skupiny pracovníkov alebo jednotliví pracovníci. Ide teda o špecifikáciu a detailné rozpracovanie úloh strategického a taktického riadenia na veľmi krátke časové úseky a relatívne malé organizačné útvary.

Firemné informačné technológie

Jednotlivé technológie informačného systému firmy sú stavané tak, aby poskytli podklady každému stupňu manažmentu firmy zohľadnením ich špecifických požiadaviek.

Systémy spracovania transakcií (TPS) slúžia operatívnej rovine riadenia. Principiálnym účelom systémov je odpovedať na rutinné otázky a sledovať tok transakcií, ako je predaj, účty, hotovostné depozity, výplatné listiny, pohyb materiálu vo firme atď. Informácie musia byť ľahko dostupné, súčasné a spoľahlivé.

Manažérske informačné systémy (MIS) slúžia na monitorovanie, kontrolovanie, rozhodovanie a pre administratívne aktivity firmy na operačnej úrovni.

Rozhodovacie podporné systémy (DSS) podporujú nerutinné rozhodovania vrcholového manažmentu firmy, pre ktoré nie sú informačné požiadavky vždy jasné. Špeciálne sú to podklady pre odpovede na otázky typu „čo ak" (napr. čo ak sa zmení trhová cena, čo ak sa zmení dopyt).

Kancelárske automatizované systémy (OAS) sa využívajú na spracovanie dokumentov, reprodukciu dokumentov a elektronické oznamy.

Systémy na strategickej úrovni (podporné systémy rozhodovania DSS a výkonné podporné systémy – ESS) slúžia pri riešení strategických problémov vo firme i v externom prostredí, ktoré sú záujmom vrcholového manažmentu. Hlavným cieľom je vystihnúť nastupujúce zmeny v externom prostredí firmy a na ich základe zmysluplne reštrukturalizovať existujúci potenciál firmy.

DSS sa venujú podpore manažérskych rozhodovaní, ktoré sú pološtruktúrované, rýchlo sa menia a nie je možné ich špecifikovať do ďalekej budúcnosti. Poskytujú užívateľovi ľahší prístup k dátam a analytickým modelom prostredníctvom ústretových užívateľských inštrukcií.

ESS sú novou kategóriou systémov, ktoré podporujú rozhodovanie vrcholového manažmentu. Slúžia strategickej úrovni organizácie. ESS sa venujú neštruktúrovaným (jedinečným) rozhodnutiam. Sústreďujú sa na vonkajšie okolie firmy a udalosti, hoci čerpajú zo sumárnych informácií z interných MIS a DSS. V porovnaní s DSS, ESS využívajú vyspelé grafické softvéry a sú schopné doručovať dáta a grafy z mnohých zdrojov ako podklady pre manažérske rozhodnutia s „otvoreným koncom".

Práve systematické relevantné využívanie informačných systémov môže podstatne uľahčiť a objektivizovať manažérske rozhodovanie. Pritom sa rozlišujú tri druhy informovanosti:

1. Stav plnej informovanosti. Subjekt s istotou pozná, aký stav okolitého sveta nastane. Takýto stav sa označuje ako stav istých očakávaní.

2. Stav plne chýbajúcej informácie, resp. úplného nedostatku informácií. Často sa používajú aj pojmy úplnej ignorancie alebo skutočnej neistoty.

3. Stav čiastočnej informovanosti. Nachádza sa niekde medzi dvoma uvedenými extrémami. Rozlišujú sa dva prípady:
- na základe objektívnych očakávaní sa môžu odvodiť budúce dáta s určitou pravdepodobnosťou – tento prípad sa v matematicko-štatistickej teórii dáva do rovnosti s rizikom alebo rizikovou situáciou
- na základe len subjektívnych očakávaní sa môžu odvodiť budúce dáta ako výpoveď o určitom stupni presvedčenia nositeľa rozhodnutí, t.j. na základe podobných rozhodovacích situácií – je to stav subjektívnej neistoty.

Riziko ako nebezpečenstvo chybného rozhodnutia

Skúmanie pôvodu tohto pohľadu na riziko nás privedie späť k rozpracovaniam Neumanna a Morgensterna v roku 1944. V strede tohto výskumu stojí rozhodovanie ako určitý obchodný element. Toto rozhodovanie sa chápe ako proces voľby medzi alternatívami, pričom základným problémom tejto voľby je neistota nositeľa rozhodnutí o budúcom vývoji situácie. Rozhodovací proces chápeme ako súbor činností spoje-

ných s vypracovaním a voľbou jedného z nenulovej množiny variantov riešenia daného rozhodovacieho problému.

Rozhodovací proces ako súčasť riadiaceho cyklu začína formulovaním problému a končí prijatím riadiaceho rozhodnutia, t.j. voľbou najlepšieho z množiny prípustných variantov riešenia daného rozhodovacieho problému.

Wittmann prevzal tieto myšlienky a označuje riziko ako nebezpečenstvo chybného rozhodnutia. Pritom chybné rozhodnutie sa pri takomto poňatí rizika obracia priamo a primárne na nositeľa rozhodnutí. Takéto chápanie vedie svojou základnou ideou k podnikovohospodárskej teórii rizika.

Prítomnosť ľudského činiteľa vnáša do rozhodovania určitú mieru subjektivity. Subjektívnosť v rozhodovaní môže mať rôzne prejavy a dôsledky. Môže viesť k nahradzovaniu skutočného stavu vecí stavom žiaducim, čo sa prejavuje nevšímavosťou k riešeným problémom, existujúcimi problémami a rozpormi, neodôvodneným pesimizmom atď.

Objavuje sa aj opatrnícky prístup, prejavujúci sa nedocenením alebo skrývaním reálnych možností a rezerv. Negatívny vplyv subjektívnosti pri rozhodovaní možno prekonávať zvyšovaním kvality odbornej prípravy vedúcich pracovníkov, posilňovaním ich pocitu zodpovednosti za prijaté riadiace rozhodnutia a zdokonaľovaním systému kontroly.

Iným zložitým aspektom, ktorý sa neraz vyskytuje, je skutočnosť, že vo firme je zvyčajne niekoľko suborganizačných článkov (výroba, marketing, sklad, reklama atď.), pričom často každý útvar presadzuje svoje ciele. Tie však môžu byť (a obvykle aj sú) v konflikte s inými cieľmi.

Pracovníci odbytu môžu mať napríklad zámer predať väčší objem výrobkov, o ktoré má zákazník osobitný záujem. Pre výrobu však nebude vždy tento výrobok výhodný, naopak, zo svojich hľadísk bude uprednostňovať odbyt iného výrobku, ktorý si však vyžaduje vysoké zásoby, ktoré budú zase zaťažovať skladové oddelenia. Výsledok alebo cieľ rozhodnutia riešenia problému bude potom skladbou všetkých čiastkových výsledkov rozhodnutí.

Súčasťou rozhodovania o zavedení výroby nového výrobku bude teda najmä rozhodnutie o cene, balení, dizajne, distribúcii a potrebe obnovy (nákupu) strojov pre danú výrobu.

V každom prípade sa vychádza z toho, že rozhodovací subjekt má schopnosť urobiť príslušné rozhodnutie na základe relevantných faktorov, ktoré ovláda (má ich pod kontrolou). Popritom však existujú aj tzv. nekontrolovateľné faktory, ktoré nespadajú pod kontrolu rozhodovateľa.

Napríklad pri výrobe nového výrobku možno za takéto nekontrolovateľné aktivity pokladať všetky budúce ekonomické podmienky, počet ďalších spoločností, ktoré budú vyrábať a predávať podobný výrobok alebo iné faktory tohto typu.

Nekontrolovateľné faktory (premenné) niekedy môžu mať charakter želateľných aktivít (počet ostatných spoločností predávajúcich podobný výrobok) alebo neželateľných aktivít (zvýšené materiálové náklady).

Pohľad na celý problém rozhodovania teda ukazuje, že máme do činenia tak s poznanými hodnotami (parametre problémov, napríklad cena za jeden kilogram), ako aj s nepoznanými hodnotami (nie sú s istotou známe). Oba uvedené extrémy prípadov sa označujú aj ako stanovenie povahy a stratégie konkurencieschopnosti jednotlivých typov premenlivých veličín. Napríklad budúce ekonomické podmienky nemožno vždy určiť presne (nanajvýš pravdepodobne), spravidla len na základe sledovaných (minulých) procesov a záujmu samotného rozhodovateľa.

Takým je napríklad rozhodnutie poľnohospodára (podnikateľa) o tom, ktoré rastlinné produkty na danej ploche pestovať. Jeho rozhodnutie podlieha nepoznaným premenným – predovšetkým počasiu. Pri konkrétnom rozhodnutí môže vychádzať vyložene len z čisto vlastného záujmu a s cieľom optimálneho využitia pôdy pestovať najvýhodnejšie plodiny, prevažne bez osobitného prihliadania na ďalšie ekonomické podmienky.

Pre odhad niektorých veličín vrátane počasia môže však uvedený podnikateľ vychádzať aj z dlhodobejšieho sledovania minulého vývoja (teplota, vodné zrážky, cenový sezónny pohyb, spotrebiteľský záujem a pod.) a rozhodnutie môže urobiť ako kombináciu vlastného záujmu a odhadnutia (pravdepodobného) pohybu ostatných podmienok. Takéto rozhodovanie bude spravidla menej rizikové, pričom vplyv všeobecne nepoznateľných veličín (nadmerné sucho, povodeň, požiar, krupobitie) možno eliminovať poistením.

K uvedenému členeniu treba uviesť, že v niektorých prípadoch môžu existovať veličiny, ktoré nie sú ani úplne pod kontrolou, ani úplne nekontrolovateľné. Nazývajú sa čiastočne kontrolovateľné alebo čiastočne nekontrolovateľné (premenné). V takomto prípade sa niektoré rozhodnutia rozhodovacieho subjektu spravidla prejavia na celkovom výsledku činnosti. Napríklad cenu výrobku použitú v prepočte na výrobu nového výrobku na základe dopytu (čo je nekontrolovateľná veličina) bude súčasne ovplyvňovať mnoho iných faktorov, ktoré majú povahu viac či menej kontrolovateľných činností. Preto pri výkone rozhodnutia nemožno zanedbať ani jednu, ani druhú stránku jednotlivých veličín (premenných).

Ak niektorý aspekt problému možno poznať, hovoríme, že pre tento problém poznaná situácia existuje ako istota. Napríklad, ak rozhodovací subjekt uvažuje o príležitosti investovať a predpokladá viac-menej presne všetky náklady a príjmy, pôjde o rozhodnutie za istoty.

Keď výsledok určitej aktivity nie je poznateľný (je nekontrolovateľný), bude situácia odlišná. Tu sa rovnako možno vrátiť k príkladu poľnohospodára, ktorý má rozhodnúť o využití novozískanej pôdy. Ak nebude nič poznať o pravdepodobnosti vodných zrážok na danom mieste, môže sa spravidla rozhodovať v podmienkach neistoty.

Ak však pôjde o využitie pôdy tam, kde poľnohospodár dlhodobo býva a využíva pôdu na tom istom mieste po mnoho rokov, bude spravidla poznať pravdepodobnosť rôznych možných úrovní vodných zrážok. Za predpokladu, že budúce vodné zrážky budú determinované istým procesom, t.j. podľa vodných zrážok za minulé obdobia (na základe pozorovania a záznamov poľnohospodára a stupňa jeho poznatkov), bude sa rozhodovať v situácii ktorá je označovaná ako riziková. Postup riešenia a rozhodovania je tu tiež iný ako v prípade neistoty.

Na základe uvedeného možno konštatovať, že rozhodovacie situácie podľa počtu a významnosti rizikových faktorov, ktoré manažér ovláda a riadi, možno roztriediť nasledovne:

1. Typ situácie „takmer istoty" – keď manažér má pod kontrolou (ovláda) takmer všetky relevantné faktory, od ktorých závisí dosiahnutie príslušného cieľa.

2. Typ situácie „rizika" – keď manažér má pod kontrolou časť relevantných faktorov a časť je mimo jeho kontroly.

3. Typ situácie „neistoty"– keď manažér neovláda prakticky takmer žiadne relevantné rizikové faktory.

4. Typ situácie „absolútnej neistoty" – keď manažér neovláda absolútne žiadne relevantné faktory, od ktorých závisí dosiahnutie cieľa.

Ukázalo sa, že manažéri niekedy nesprávne, teda nie celkom racionálne rozpoznávajú typ rozhodovacej situácie, že tieto kvalitatívne odlišné typy situácií zamieňajú a zle odhadujú subjektívnu pravdepodobnosť. Multidimenzionálnosť je jednou z príčin, prečo výkon rozhodnutia nie je jednoduchou záležitosťou. Manažér podstupuje riziko, aby dosiahol žiadaný výsledok alebo aby sa vyhol inému, zápornému výsledku.

Niekedy možno pozorovať samoúčelné riskovanie, v racionálnom počínaní však samoúčelné riskovanie nemá miesto. Treba odlišovať:

• nesprávne rozhodnutia pri dostatku informácií, ktoré môžu byť zapríčinené nekvalifikovanosťou manažérov (napr. nepoznajú, ktorým rozhodnutím čo zapríčiňujú) alebo ich nedisciplinovanosťou (napr. netrápia sa preverením varovných signálov),

• objektívne správne rozhodnutia opierajúce sa o predpoklady, ktoré sa neskôr ukážu ako nesprávne, lebo zlyhali kvalifikované predpoklady. Pod objektívnym rozhodnutím rozumieme také rozhodnutie, na ktorom by sa zhodla väčšina kvalifikovaných manažérov, majúc k dispozícii tie isté informácie.

Riziko ako nebezpečenstvo negatívnej odchýlky od cieľa

Význam rizika je objektívne daný týmito dimenziami: a) možnosťou vzniku, b) časom a frekvenciou (častosťou) výskytu, c) charakterom následku, ak riziko vznikne, t.j. žiaducich či nežiaducich následkov, d) rozsahom a závažnosťou následku, vplyvu na ciele podnikateľskej činnosti.

Existujú dve možnosti vyjadrenia takéhoto rizika:

1. Pomocou ekvivalentu istoty – ide o určenie faktora korelácie, pomocou ktorého znižujeme neisté veličiny cieľov podnikateľskej činnosti na veličiny, ktoré sa s istotou očakávajú.

2. Pomocou číselných hodnôt, parametrov dimenzií rizika. Parametrami na meranie dimenzie rizika sú:

– pravdepodobnosť – je to kvantitatívna miera objektívnej možnosti, ktorou sa riziko – jeho náhodné faktory, udalosti, javy, následky, môžu stať skutočnosťou,

– rozdelenie pravdepodobnosti – hodnoty rizikových veličín náhodne premenných sa vyskytujú s danou zákonitosťou náhodnosti, ktorú nazývame rozdelenie pravdepodobnosti. Predstavuje súhrn všetkých výsledkov, ktoré sa vyskytnú s pravdepodobnosťou danou každej z možností. Z rozdelenia, distribúcie pravdepodobnosti výskytu náhodných javov zistíme tieto skutočnosti:

• Rôznu úroveň pravdepodobnosti jednotlivých pozorovaných náhodne premenných – číselne ju vyjadruje očakávaná hodnota rozdelenia pravdepodobnosti, ktorou môže byť aritmetický priemer, kĺzavý, výberový priemer, modus a ďalšie.

• Rôzny rozptyl, rozloženie, distribúciu pravdepodobnosti jednotlivých náhodne premenných. Tento rozptyl môžeme merať variáciou, štandardnou odchýlkou, variačným koeficientom, kovariáciou, binomickým rozdelením, Poissonovým rozdelením a pod.

Rizikové faktory, javy, udalosti pôsobia na priebeh a zameranie celej podnikateľskej činnosti nielen pravdepodobnostnými dimenziami, ale aj svojimi hodnotovými komponentmi, akými je napr. nebezpečenstvo straty kapitálu, nebezpečenstvo straty majetku, nebezpečenstvo rastu nákladov, nebezpečenstvo vzniku straty a pod. Toto nebezpečenstvo môže vystupovať napríklad vo formách úbytku príjmu, strát na majetku, ušlého zisku, dodatočných výrobných nákladov a pod. Určením významu rizika na základe jeho závažnosti (váhy) získame výpoveď o tom, do akej miery zmerané parametre rizika zodpovedajú určeným cieľom, výrobným a kapitálovým možnostiam podniku.

Časový rámec fenomému rizika sa dotýka popri subjektívnych cieľoch tiež objektívneho priebehu procesu vývoja samotného rizika. Pritom sa účinok popisuje prostredníctvom dynamického časového parametra, teda riziko nebude popísané ako matematicko-štatistická veličina, ale ako dynamický parameter.

Tento pojem vyšpecifikoval a dôkladnejšie rozoberá Daniel Kehrer. Podľa neho je to taký druh rizika, ktoré pôsobí intenzívne pri tvorbe rozhodnutí vedúcich k inováciám v rámci tohto rozhodovacieho procesu. Aplikácia tejto teórie môže vytvárať väčšie prínosy vylepšujúce pracovné podmienky, vytvárajúce podmienky pre nové produkty, služby, pracovné príležitosti a pod.

Podľa Kehrera dynamika nespočíva len v činnosti manažmentu v rámci rozhodovacieho procesu, svoj zmysel nestráca len vtedy, keď s takou istou intenzitou sa pokračuje ďalej aj vo všetkých firemných činnostiach. Riešenie rozhodovacích problémov pri takomto dynamizme prináša väčšie riziko, pri ktorom v nepriaznivých situáciách môže dôjsť až k zániku firmy, na druhej strane môže zabezpečiť vysokú prosperitu firme.

Dynamické riziko v žiadnom prípade nemôžeme riešiť intuitívne. Podľa Waltera Wristona, ktorý pôsobil ako prezident City-bank v USA: „Alfou a omegou podnikania je dynamické riziko, ktoré môžeme podstúpiť jedine vedome". Definoval ho nasledovne: „Keď mzda korení z práce, nájomné z nehnuteľností, úroky z vkladov, potom z čoho korení profit? Odpoveď: profit korení z rizika". Podstúpenie dynamického rizika umožní dosiahnuť vysoký profit.

Použitá literatúra:

1. Čunderlík, D.: Manažment rizika podnikania. Epos Bratislava, 1998.

2. Sinay, J.: Riziká technických zariadení. Technická univerzita Košice, 1997.

3. Skrzicki, C. – Horn, M. – Moore, L. – Golden, S. – Linnon, N.: Risk Takers. U. S. New and World Report. Január 1997, s. 60 – 67.

KVALITA BANKOVÝCH SLUŽIEB A KOMUNIKÁCIA

Ing. Eleonóra Veresová
Všeobecná úverová banka, a. s., pobočka Trebišov

Zákazníci vyžadujú určitý štandard služieb. Oceňujú ich rýchle a kvalitné poskytnutie, ako aj zdvorilosť personálu. Vznikom trhového prostredia klient si má možnosť vybrať medzi jednotlivými dodávateľmi služieb. Na zníženie neurčitosti výsledkov vyhľadávajú známky alebo svedectvá o kvalite služieb. Závery robia na základe miesta poskytnutia, podľa zamestnancov, zariadenia, propagačných materiálov, symbolov a ceny. Rozhodujúci vplyv na posúdenie kvality poskytovaných služieb má komunikácia.

Nevyhnutnosť komunikácie s trhom a dôležitosť jej postavenia vyplýva zo základnej filozofie marketingu poznať trh, jeho potreby a ponúknuť najefektívnejší spôsob uspokojenia týchto potrieb.

Komunikáciu podľa Labskej[1] možno chápať z dvoch hľadísk. Prvým širším pohľadom je komunikácia smerujúca od kupujúcich k predávajúcim, do ktorej sa zahŕňajú všetky marketingové aktivity od výskumu cez vývoj a výrobu, cenotvorbu, organizáciu distribúcie a realizáciu predaja.

Druhým aspektom je komunikácia so zákazníkom, t. j. smerom od poskytovateľa ku kupujúcim, v ktorej sa využíva stratégia súboru komunikačných prostriedkov slúžiacich na informovanie trhu o činnosti firmy s cieľom získania akceptácie trhu pre služby či iné výkony firmy.

Systém komunikácie je jednou zo siedmich zložiek marketingového mixu služieb. Jeho význam rastie v súvislosti so silnením konkurenčného prostredia. Diferenciácia bankovej ponuky je obtiažna najmä preto, lebo služby sú ľahko kopírovateľné. Zákazník vidí produktový rad niektorých konkurentov ako totožný. Problémom sú aj novozavádzané bankové produkty, lebo sa nedajú chrániť. Možným spôsobom odlíšenia bankovej ponuky je aj komunikácia s trhom.

Základ systému marketingovej komunikácie tvoria štyri spôsoby komunikácie:

1. Reklama
2. Podpora predaja
3. Public relations
4. Osobný predaj

Jednotlivé druhy komunikácie zahŕňajú rôzne komunikačné prostriedky, ako to vidíme aj v nasledujúcej tabuľke.

Druh komunikácie	Využívané komunikačné prostriedky
Klasická reklama	1. Inzeráty (denníky, týždenníky, dvojtýždenníky, publikácie, obchodné a iné adresáre, zahraničná tlač) 2. Reklamné plochy na jednotlivé akcie (stabilné, pohyblivé) 3. Televízia 4. Rozhlas 5. Plagáty
Priamy marketing	1. Poštové zásielky 2. Prospekty (prílohy k listom) 3. Inzeráty 4. Televízny marketing
Podporný marketing	1. Výročné správy 2. Prospekty 3. Brožúrky 4. Samolepky 5. Firemné tlačoviny 6. Špeciálna propagácia 7. Školenie zamestnancov
Public relations	1. Správy pre tlač, tlačové konferencie 2. Články v tlači 3. Prednášky 4. Interview 5. Semináre 6. Členstvo v kluboch 7. Veľtrhy a výstavy 8. Podujatia 9. Sponzortstvo, zdravotníctvo, kultúra, šport

Reklama

Pod pojmom reklama a propagácia rozumieme platenú formu prezentácie s cieľom dosiahnutia vyššieho odbytu.

Spôsob realizácie závisí od cieľovej skupiny a od vytýčeného cieľa, napr. preniknutie na trh, zvýšenie povedomia o banke, zachovanie alebo zmena obrazu banky, informovanie o širšej produktovej škále, o nových odbytových cestách, podpora všeobecne prospešných akcií na propagáciu banky atď.

Reklama plní funkciu:

a) oznamovaciu – banka odovzdáva alebo rozširuje informácie. Banka pritom sprostredkuje cieľovým zákazníkom informácie o existujúcej ponuke, resp. o svojej existencii,

b) vyvolania záujmu – má v podstate za úlohu zlepšiť a rozšíriť informovanosť potenciálneho zákazníka o výhodách a prednostiach, ktoré majú práve propagované produkty.

[1] Labská, H.: Marketingová komunikácia, ES VŠE 1994

c) pozitívneho naladenia – okrem vyššieuvedených bodov musí ešte vyvolať u potenciálneho zákazníka pozitívny imidž produktu. Toto pozitívne naladenie môže vyvolať ochotu a želanie využiť určitý produkt banky.

d) podnietenia a kúpneho konania – je posledným stupňom každého reklamného postupu. Reklamou vyvolané konania možno rozdeliť do troch kategórií:

- konania, ktoré vedú priamo k odbytu propagovaného produktu,
- konania, ktoré nevedú bezprostredne k odbytu produktov, ale z hľadiska potenciálneho záujmu predchádzajú odbytu. Sú to konania, ktoré slúžia na dodanie ďalších informácií,
- konania, ktoré spočívajú v odovzdaní reklamou získanej informácie ďalším subjektom, napr. upozornenie známeho na možnosť získania výhodného produktu.

Umenie reklamy a propagácie spočíva v tom, ako zasiahnuť čo najväčší počet možných cieľových trhov pri hospodárnom vynaložení prostriedkov. Keď sme určili ciele banky a poznáme odpoveď na základné otázky, treba sa rozhodnúť, ako pripraviť súbor reklamných a propagačných opatrení, ktoré bude banka používať.

Odpovede na základné otázky ovplyvňujú spôsob a formy realizovania reklamy:

a) Kto sú naši dnešní a možní budúci klienti?
b) Aké máme ciele? Zvýšiť odbyt? Uviesť na trh nový produkt? Vytvoriť obraz o banke?
c) Kedy? (Načasovanie je v reklame veľmi dôležité.)
d) Čo? Aký špecifický produkt, alebo službu sa snažíme predať? Čo je na nich nové? Aké sú aktivity konkurencie?
e) Ako? Ako využiť svoje informácie?

V rámci objektového plánovania banka určuje, na ktoré produkty a v akej intenzite sa má robiť reklama. Sú štyri možnosti určenia kvalitatívnej váhy jednotlivých produktov v reklame:

1. rovnako intenzívna reklama pre všetky produkty. Táto možnosť sa využíva pri otváraní nových pobočiek alebo nových expozitúr vyššieho typu,
2. rovnako intenzívna reklama na všetky produkty, ale s osobitným vyzdvihnutím jedného produktu,
3. rovnako intenzívna reklama na vybrané produkty,
4. rozdielne intenzívna reklama na vybrané produkty.

Stanovenie cieľov reklamy sa koordinuje s celkovým cieľom podniku a operatívne sa odvodzuje z marketingových cieľov. Cieľom reklamy je špecifická komunikačná úloha, ktorú má splniť vo vzťahu k vymedzenému cieľovému publiku počas určitého obdobia. Ciele možno klasifikovať z rôznych hľadísk, napr. Kotler ich rozlišuje podľa toho, či sú zamerané na informovanie, presviedčanie, pripomínanie či porovnávanie. Behrens, Meffert, Weis rozlišujú všeobecné a operatívne ciele, pričom medzi všeobecné zaraďujú:

- udržiavanie a zabezpečenie objemu predaja (udržiavacia a pripomínacia reklama),
- odvrátenie určitého nebezpečenstva pre vlastný podiel na trhu zo strany konkurencie (stabilizačná reklama),
- rozvoj trhového podielu (expanzívna reklama).

Z nich sa odvodzujú operatívne ciele podľa konkrétnej potreby, ktoré tvoria obsahovú náplň jednotlivých alebo spoločných reklamných kampaní.

Ciele úzko súvisia s výberom cieľových skupín, ktoré chceme osloviť. Môžeme sa pritom usilovať o dôraznejšiu reklamu zameranú na doterajších užívateľov alebo zistiť dôvody, prečo uprednostňujú konkurenčné produkty a orientovať reklamu na tento okruh potenciálnych klientov.

Stanovené ciele musia byť vyjadrené v určitých parametroch, ktoré slúžia nielen na hodnotenie miery úspešnosti reklamnej komunikácie, ale aj na rozhodovanie o výške rozpočtu, výbere správy i médií.

Pri rozhodovaní o výške rozpočtu si firma môže voliť jeden zo štyroch prístupov:

- zostatkový prístup (podľa zásady „čo si môžeme dovoliť"),
- podiel z obratu (výška rozpočtu sa stanovuje formou percenta z bežného alebo predpokladaného predaja),
- konkurenčná parita (stanovenie rozpočtu v takej výške ako konkurencia),
- metóda cieľov a úloh (na základe definovaných cieľov a úloh na ich splnenie sa odhadnú náklady realizácie).

Ako najvhodnejšia sa javí metóda cieľov a úloh, ale táto je najťažšia vzhľadom na vysokú prácnosť a problémy pri determinácii tých úloh, ktoré zaručia dosiahnutie cieľov.

Po stanovení celkového rozpočtu reklamy treba rozhodnúť o rozdelení medzi podnikateľské jednotky, trhy, produkty, značky i média. Môže sa to realizovať na základe proporcionálnej alokácie vo vzťahu k predaju, napr. ak sa geografické teritórium podieľa 20 % na obrate, pridelí sa mu 20 % z rozpočtu. Niektoré firmy dávajú prednosť pri alokačnom rozhodovaní veličinám zisku, trhového podielu či potenciálu trhu pred obratom. Známe sú aj prístupy alokácie na základe vzorcov, ktoré zohľadňujú súbor marketingových premenných, ako napr. populáciu, príjem a ďalšie faktory.

Musíme si uvedomiť, že reklamou oslovujeme iba určitú časť zákazníkov a potenciálnych klientov, ktorých môžeme rozdeliť na:

- zložku spotrebiteľov – užívateľov produktov,
- zložku ovplyvňovateľov mienky a jej znásobiteľov – zákazníkov, ktorí zvyšujú záujem o programovaný produkt, keďže z titulu svojho povolania alebo významného spoločenského postavenia sa dostávajú do kontaktu s mnohými potenciálnymi zákazníkmi.

Reklamné aktivity majú predovšetkým vyvolať pozitívne reakcie v zmysle nášho želania. Na dosiahnutie tohto cieľa banka využíva rozličné argumentačné polohy, ktoré spolu majú zabezpečiť účinnosť reklamy. Patrí k nim:

- hodnoverná argumentácia, keď sa apeluje na zdravý ľudský rozum,
- racionálna argumentácia so zameraním na logické a empirické dokazovanie,
- emocionálna argumentácia s citovo podfarbeným, senzitívnym oslovením.

Druhou stvárňovacou oblasťou reklamných prostriedkov je obrazové stvárnenie informačného obsahu reklamného posolstva. Musí byť zabezpečená nezameniteľnosť a zapamätateľnosť istých charakteristických znakov banky voči ostatným podnikateľským subjektom pôsobiacim na bankovom trhu.

Kontrola reklamy je možná iba vtedy, ak sú k dispozícii najmenej dve rozličné kontrolné informácie, resp. porovnávacie hodnoty. Spravidla ide o porovnanie dosiahnutých výsledkov reklamných aktivít s cieľovými zámermi, ktoré sa kládli na tieto aktivity.

Kontrola priebehových fáz sa vzťahuje na preskúmanie zadaného časového rámca pre plánovaciu, stvárňovaciu, výrobnú a rozširovaciu fázu. Určenie viacerých dozorných termínov slúži na overenie dôležitých štádií priebehu týchto štyroch fáz.

1. Kontrola reklamnej hospodárnosti spočíva v ekonomickom posudzovaní finančných nákladov v pomere k dosiahnutým účinkom reklamy, k tzv. reklamným výnosom. Keďže presné prirátanie prínosu uskutočnených opatrení k celkovému podnikateľskému úspechu nie je možné, výsledok sa hodnotí v relácii k reklamným funkciám.

2. Nákladová kontrola umožňuje banke zavčasu siahnuť do reklamného priebehu a uskutočniť korektúry pri nepravdivých finančných zaťaženiach.

3. Pri kontrole účinnosti sa majú zistiť dosiahnuté výsledky. Zisťuje sa stupeň vyvolanej pozornosti (stupeň publicity danej reklamy), záujmu oslovených, dosiahnutý bankový a produktový imidž a konkrétne kúpne konania oslovených.

4. V praxi sa často používajú metódy účinkovej kontroly, keď získavaná osoba býva motivovaná kupónovými inzerátmi alebo oprávnením zúčastniť sa na žrebovacej akcii, takže má možnosť vstúpiť s pôvodcom reklamy do priameho kontaktu.

Podpora predaja

Všetky opatrenia, ktoré prostredníctvom vyvíjania tlaku pôsobia podporne a podnetne na odbyt bankových služieb označujeme podporou predaja. Primeraná atmosféra priamo v mieste predaja a záujemca sa má priblížiť k uzatvoreniu, t. j. k využitiu istej bankovej služby. Pritom sa často zdôrazňuje predovšetkým dodatočný úžitok (úžitok navyše). Hlavným cieľom podpory odbytu je posilnenie jestvujúcich väzieb a získanie nových zákazníkov.

Krátkodobejšie pôsobiace opatenia na podporu sú „dcérou" dlhodobejšie poňatej klasickej reklamy, ktorá má v podstate poskytnúť prvý podnet na kúpu.

Hranice sú pritom často skutočne nebadateľné, pretože mnohé reklamné prostriedky môžu byť využité aj na podporu predaja v užšom slova zmysle. Cieľavedome nasadzovaná podpora predaja má zachytávať a posilňovať podnety, ktoré vychádzajú z všeobecnejšie poňatej reklamy i z práce s verejnosťou, napr. pri obsluhe a poradenskej činnosti pre zákazníkov. Tým sa uľahčí uzatváranie obchodu.

Klasická reklama môže informovať a vzbudzovať záujem – pre úspech, čiže využitie istej bankovej služby je však v konečnom dôsledku smerodajné dobré poradenstvo.

Základným predpokladom sú vynikajúco vyškolení a motivovaní poradcovia klientov, ako aj účinná dokumentácia pre poradenstvo. Prieskumy dokázali, že pri poradenskej činnosti sa približne v polovici rozhovorov vyskytli nedostatky v predajnej technike zo strany pracovníkov banky.

Podpora predaja v bankách pôsobí dvoma smermi, von aj dovnútra. Tomu zodpovedajú rozličné prostriedky, ktoré sa v rámci koncepcie podpory predaja využívajú.

Podpora predaja má v dnešnom obchode význam hlavne z hľadiska rýchleho obehu tovaru. V západoeurópskom bankovníctve bola skutočne objavená vlastne až v polovici šesťdesiatych rokov. Začiatkom deväťdesiatych rokov pripadalo 10 – 20 % celkového marketingového rozpočtu v peňažníctve aj na opatrenia na podporu predaja.

Štyri smerovania podpory predaja

Možno definovať štyri smerovania podpory predaja:
– podporu predajcov (staff promotion),
– podporu predaja dovnútra (dealer promotion),
– podporu odpredaja (merchandising),
– spotrebiteľské aktivity (consumer promotion).

Pri podpore predajcov sú pracovníci ovplyvňovaní v tom zmysle, aby robili viac pre banku. Tento zámer sa realizuje prostredníctvom informácií, motivácie a školení, ako aj prostredníctvom súťaží pre pracovníkov.

Pri podpore predaja dovnútra sa použijú reklamné a predajné pomôcky od výzdoby cez reklamné stojany až po súťaže v predaji organizované medzi zákazníkmi.

Podpora odpredaja znamená vytvoriť a ponúkať produkt pokiaľ možno zaujímavým spôsobom. Má sa prezentovať ako riešenie problému s príslušným vyzdvihnutím dodatočného úžitku pre zákazníkov. Takisto je dôležité aj príťažlivé a primerané spracovanie formulárov na uzatváranie obchodov.

Spotrebiteľské aktivity sú cielenými akciami, ktorými možno vzbudiť záujem verejnosti o bankové služby, napr. zvláštnym úverovým programom alebo prostredníctvom súťaží. Podpora predaja sa môže realizovať opatreniami vo vzťahu k potenciálnym zákazníkom a formou interného marketingu.

Opatrenia, ktoré sa realizujú vo vzťahu k zákazníkom či záujemcom:
- poradenstvo orientované na uzavretie obchodu s jednoduchými formulármi a demonštračnými pomôckami,
- zariadenie haly a vstupných priestorov pre zákazníkov,
- reklamné stojany umiestnené v priestoroch budovy, pri poradenských pultoch a pokladniach,
- namontovanie televíznych monitorov s kurzami cenných papierov a ďalšími informáciami,
- organizovanie poradenských dní,
- zvláštne akcie, ako vystúpenia prominentov, deň otvorených dverí atď.
- použitie jedného z časopisov pre klientov,
- organizovanie súťaží,
- účasť sa na veľtrhoch a výstavách,
- služby zákazníkom.

Opatrenia, ktoré sa realizujú voči pracovníkom:
- vytvorenie návodov, resp. postupov na realizovanie akcií na podporu predaja orientovaných na určité cieľové skupiny,

- motivácia, informácia a školenie predaja (training) pre poradcov,
- vypracovanie argumentačných katalógov (postup pri rozhovore) na presviedčanie zákazníkov, príp. záujemcov,
- vypracovanie obalov pre poradcov, v ktorých sa nachádzajú najdôležitejšie informácie o ponuke banky,
- použitie vhodných, prehľadných a pre zákazníkov primeraných formulárov na uzatváranie obchodov,
- organizovanie súťaží medzi pracovníkmi s využitím stimulácie.

Pre zabezpečenie cieľov je potrebné:

- dôsledne poznať silné a slabé stránky banky, jej okolie a aktivity konkurencie,
- prichádzať na trh včas s požadovanými, kvalitne pripravenými produktmi a službami,
- poznať relevantné cieľové skupiny a koncentrovať pozornosť na vybrané cieľové skupiny,
- zabezpečiť optimálnu hustotu odbytových ciest (pobočky, expozitúry),
- získať informácie o zákazníkoch na vytvorenie databázy pre potreby priameho marketingu,
- vychovávať kvalitný bankový personál, ktorý pri priamom kontakte so zákazníkom ovplyvňuje: a) realizáciu marketingových cieľov, b) imidž banky, c) komunikáciu ponuky, d) úspech pri uzatváraní transakcií, e) získanie kvalitného zákazníka, f) atmosféru pri rokovaní so zákazníkom, g) dôveryhodnosť banky,
- schváliť a dôsledne realizovať v celej organizačnej štruktúre banky jednotný firemný štýl (corporate identity). Pre zintenzívnenie komunikačnej sily je potrebný corporate design na zjednotenie komunikatívne pôsobiacej výpovede v jednotlivých médiách a formálne zjednotenie jednotlivých opatrení,
- mať vypracované komunikačné koncepcie,
- vybrať komunikačné média a tieto správne využívať.

Public relations

Public relations (PR) sú dlhodobou, cyklickou, plánovitou činnosťou, ktorej cieľom je harmonizácia podnikateľských záujmov s okolím a pochopenie dôležitosti banky všetkými dôležitými cieľovými skupinami. Ako nejednorazová, dlhodobá činnosť majú komplexný charakter. Svojou náročnosťou na poznanie, prieskum, hodnotenie, dôrazom na plánovitosť, sústavnosť a vytrvalosť inklinujú PR k vede. Na druhej strane potreba tvorivosti, jedinečného, unikátneho a neopakovateľného prístupu ku každej situácii a tvorivé koncepčné využívanie aj emocionálnych postupov a prvkov privádza PR blízko k umeniu a diplomacii. Preto sú typickou mnohorozmernou a viacvrstvovou činnosťou, aplikujúcou nové poznatky celého spektra humanitných vied, ktoré si navyše často vyžadujú aj štúdium iných oblastí, v závislosti od toho, komu a čomu majú slúžiť.

Funkciou public relations v najširšom význame je informovanie verejnosti a udržiavanie kontaktov na základe zásad dialógu. Podľa Labskej sa aktivity PR využívajú na plnenie nasledujúcich funkcií:

- Informačná funkcia – sprostredkovanie spravodajstva vo firme oboma smermi, interne vo vnútri firmy i navonok.
- Kontaktná funkcia – vytváranie a udržiavanie vzťahov ku všetkým dôležitým oblastiam života spoločnosti.
- Imidžotvorná funkcia – budovanie, zmena a pestovanie predstavy o firme, jej produktoch, osobách a pod.
- Funkcia stabilizácie, resp. vodcovstva – reprezentovanie postavenia firmy na trhu a potvrdenie jej pevnej pozície.
- Funkcia harmonizácie – prispievanie k harmonizácii vzťahov medzi podnikovohospodárskymi a celospoločenskými záujmami.
- Funkcia zastupovania záujmov (lobby) – podporovanie alebo odmietanie návrhov zákonov pri rokovaniach so zástupcami zákonodarných zborov.

Aktivity PR sú zamerané hlavne na vytváranie podnikovej identity, na realizáciou účelovej kampane, na riešenie krízovej komunikácie, pri lobbizme, informáciách o produktoch, sociálnej komunikácii, sponzoringu atď.

Osobný predaj

Mnohé podniky využívajú v rámci marketingovej komunikácie metódu osobného predaja. Pri ponuke služieb, vychádzajúc z jeho špecifických vlastností, má osobný predaj centrálne postavenie. Z aspektu komunikácie Kurtz-Dodgesa chápe osobný predaj ako „kreáciu vzťahu medzi kupujúcim a predávajúcim prostredníctvom výmeny informácií o produktoch, službách a firme, ktoré poskytuje predávajúci s cieľom uzavretia predaja".

Dôležitosť postavenia osobného predaja vo firme zvýrazňuje skutočnosť, že spomedzi ostatných prvkov komunikácie je najdrahším nástrojom. Dobrý obchodný personál sa nemá snažiť iba predávať, ale v prvom rade pomôcť zákazníkovi pri nákupe. Má pochopiť potreby zákazníka a prezentovať výhody a nezahmlievať ani nevýhody produktov firmy.

Záver

Public relations, marketing i reklama – to všetko sú špecifické oblasti ľudskej činnosti, ktoré sa pri konkrétnych projektoch niekedy aj vzájomne prelínajú a treba ich preto umne koordinovať. Marketing je úzko spojený s realizáciou tovarov a služieb, ktorého cieľom je uspokojovanie potrieb zákazníkov s dosiahnutím zisku.

O čo súťažia banky? Súťažia o peniaze zákazníkov. Banky pomaly začínajú chápať, že pánom je zákazník. Uspokojovanie potrieb zákazníka nespočíva len v milom úsmeve. S myšlienkou na uspokojovanie potrieb klienta musí byť organizovaná firma ako celok od informačných systémov až po cenovú politiku.

Budovanie povesti dobrých služieb bude mať čoraz väčšiu úlohu pri vytváraní dlhodobej lojality zákazníkov. A tento druh lojality bude kľúčom k ekonomickému úspechu finančných inštitúcií.

WIM DUISENBERG
uznávaný stabilizačný expert

Priezvisko: Duisenberg
Meno: Willem Frederik
Dátum narodenia: 9. júl 1935
Miesto narodenia: Heerenveen, Holandsko

Vzdelanie:
1954 Gymnázium
1961 Groningenská univerzita, Holandsko, akademický titul (s vyznamenaním) pre oblasť ekonómie, odbor: ekonometria, špecializácia: medzinárodné ekonomické vzťahy
1965 PhD, Groningenská univerzita, Holandsko, téma dizertačnej práce: ekonomické dôsledky odzbrojenia

Pracovná kariéra:
1961 – 1965 Asistent, Groningenská univerzita
1965 – 1969 Medzinárodný menový fond, Washington
1969 – 1970 Poradca bankovej rady De Nederlandsche Bank
1970 – 1973 Profesor makroekonomiky, Amsterdamská univerzita
1973 – 1977 Minister financií, Holandsko
1977 – 1978 Poslanec parlamentu za stranu Partij van de Arbeid (socialistická strana)
1978 – 1981 Člen a zástupca predsedu Správnej rady Rodobank, Holandsko
1981 – 1982 Výkonný riaditeľ De Nederlandsche Bank
1982 – 1997 Prezident De Nederlandsche Bank
1997 – 1998 Prezident Európskeho menového inštitútu
od 1. júna 1998 Prezident Európskej centrálnej banky

Iné funkcie:
- Predseda Správnej rady a prezident Banky pre medzinárodné zúčtovanie, Bazilej (január 1988 – december 1990 a január 1994 – jún 1997)
- Člen Rady patrónov Európskej asociácie pre bankovú históriu, Frankfurt od r. 1990)
- Člen Rady riaditeľov Banky pre medzinárodné zúčtovanie, Bazilej (január 1982 – jún 1997)
- Predseda Výboru guvernérov centrálnych bánk členských štátov EEC (január – december 1993)
- Člen Rady Európskeho menového inštitútu (január 1994 až jún 1997)
- Guvernér Medzinárodného menového fondu, Washington (január 1982 – jún 1997)
- Predseda Holandského inštitútu pre rakovinu (od júna 1997)

Vyznamenania:
Holandsko – Rytier rádu holandského leva
Holandsko – Komandér Oranžsko-nassauského rádu
Holandsko – Komandér holandského leva
Luxembursko – Veľkokríž Záslužného rádu
Švédsko – Rytiersky Veľkokríž Kráľovského rádu Severnej hviezdy
Senegal – Veľkokríž záslužného rádu
Belgicko – Veľkokríž Korunného rádu
Portugalsko – Honorárny doktor Novej lisabonskej univerzity
Francúzsko – Komandér Rádu Čestnej légie

Dňa 3. mája 1998 sa v Bruseli po jedenásťhodinovom zasadaní šéfov vlád Európskej únie a ich ministrov financií mohla urobiť tzv. rodinná fotografia účastníkov potom, čo sa rozhodlo nielen o zavedení spoločnej meny eura, ale tiež kto bude prvým prezidentom Európskej centrálnej banky (ECB).

Keďže sídlo ECB je Frankfurt nad Mohanom, predpokladalo sa, a to hlavne v nemeckých kruhoch, že najvyšší predstaviteľ ECB bude Nemec, alebo kandidát navrhovaný Nemeckom. Prevláda názor, že najsilnejším garantom stabilného eura je úplná nezávislosť ECB. K tejto nezávislosti by malo prispieť aj dlhé funkčné obdobie prezidenta tejto banky. Nemecko považuje osemročnú hranicu, ktorú určuje štatút ECB, dokonca za spodnú.

Po niekoľkohodinovom rokovaní bol napokon schválený do prezidentskej funkcie ECB Holanďan Willem Frederik Duisenberg.

Wim Duisenberg začínal ako profesor ekonómie v Amsterdame. Neskôr, až do roku 1977 bol ministrom financií v kabinete holandského premiéra den Uyla. Istý čas sa hovorilo o ňom aj ako o možnom premiérovom nástupcovi.

V roku 1982 bol Duisenberg menovaný za guvernéra holandskej centrálnej banky. Svojou menovou politikou, orientovanou na stabilitu kurzu meny, získal si povesť „otca tvrdého guldenu". Vlani sa stal nástupcom Alexandra Lamfalussyho vo funkcii prezidenta Európskeho menového inštitútu vo Frankfurte. Rovnako v tejto funkcii potvrdil svoju povesť stabilizačného politika.

Willem Frederik Duisenberg je považovaný za skutočného Európana, presvedčeného, že nová spoločná mena bude úspešná. Nebude však ľahké zosúladiť záujmy všetkých v novom veľkom menovom priestore. Uvedomuje si, že stabilita novej meny musí byť preto dokonale prepracovaná a tvrdo presadzovaná. Duisenbergovou úlohou je vybudovať a upevniť povesť Európskej centrálnej banky v dôležitom a obtiažnom počiatočnom období. Nástroje na to si Duisenberg ako dlhoročný profesor ekonómie, ale aj praktik, pripravoval už v rokoch, keď sa venoval menovej politike.

Podľa štatútu sa vedenie Európskej centrálnej banky skladá z členov Výboru riaditeľov a z guvernérov národných centrálnych bánk. V Bruseli bol zvolený nielen Wim Duisenberg ako prezident ECB, ale aj celý Výbor riaditeľov, teda viceprezident a štyria členovia tohto výboru. Sú to osobnosti uznávané a skúsené v oblasti meny a bankovníctva a ich funkčné obdobie je osemročné. Výbor riaditeľov zodpovedá za bežný chod ECB a jeho členovia nemôžu vykonávať iné zamestnanie.

Viceprezident ECB
- Christian Noyer (Francúzsko)

Členovia výboru
- Otmar Issing (Nemecko)
- Sirkka Hämäläinenová (Fínsko)
- Eugenio Domingo Solans (Španielsko)
- Tommaso Padoa-Schioppa (Taliansko)

(Spracované zo zahraničnej tlače)

PROTOKOL O ŠTATÚTE EURÓPSKEHO SYSTÉMU CENTRÁLNYCH BÁNK A EURÓPSKEJ CENTRÁLNEJ BANKY

Vysoké zmluvné strany,
ktoré si želajú prijať štatút Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky podľa ustanovenia článku 4a Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva,
sa dohodli na nasledujúcich ustanoveniach, ktoré sa týmto pripájajú k Zmluve o založení Európskeho spoločenstva:

Kapitola I
USTANOVENIE ESCB

Článok 1
EURÓPSKY SYSTÉM CENTRÁLNYCH BÁNK

1.1 Európsky systém centrálnych bánk (ESCB) a Európska centrálna banka (ECB) sa ustanovujú podľa článku 4a tejto zmluvy, plnia svoje úlohy a vyvíjajú činnosť v súlade s ustanoveniami tejto zmluvy a tohto štatútu.

1.2 Podľa článku 106 ods. 1 tejto zmluvy sa ESCB skladá z ECB a z centrálnych bánk členských štátov („národných centrálnych bánk"). Centrálnou bankou Luxemburska je Luxemburský menový inštitút.

Kapitola II
CIELE A ÚLOHY ESCB

Článok 2
CIELE

Podľa článku 105 ods. 1 tejto zmluvy je prvoradým cieľom ESCB udržiavať cenovú stabilitu. Bez toho, aby sa dotkol cieľa cenovej stability, podporuje ESCB všeobecné hospodárske politiky Spoločenstva so zámerom prispieť k dosiahnutiu cieľov Spoločenstva, ako sú uvedené v článku 2 tejto zmluvy. ESCB koná v súlade so zásadou otvoreného trhového hospodárstva s voľnou súťažou, čím podporuje účinnú alokáciu zdrojov v súlade so zásadami stanovenými v článku 3a.

Článok 3
ÚLOHY

3.1 Podľa článku 105 ods. 2 tejto zmluvy sú základnými úlohami ESCB
- definovať a vykonávať menovú politiku Spoločenstva,
- vykonávať devízové operácie v súlade s ustanoveniami článku 109 tejto zmluvy,
- držať a spravovať oficiálne devízové rezervy členských štátov,
- podporovať plynulé fungovanie platobných systémov.

3.2 Podľa článku 105 ods. 3 tejto zmluvy sa tretia alinea článku 3.1 netýka držby a správy pohotovostných devízových aktív vládami členských štátov.

3.3 Podľa článku 105 ods. 5 tejto zmluvy prispieva ESCB k plynulému vykonávaniu opatrení uskutočňovaných príslušnými úradmi, ktoré sa týkajú dozoru nad úverovými orgánmi a stability finančného systému.

Článok 4
PORADNÉ FUNKCIE

V súlade s článkom 105 ods. 4 tejto zmluvy
(a) s ECB
- sa konzultuje pri všetkých návrhoch aktov Spoločenstva z oblasti jej pôsobnosti,
- konzultujú národné úrady pri akomkoľvek návrhu legislatívneho opatrenia z oblasti jej pôsobnosti, ale v medziach a za podmienok stanovených Radou postupom podľa článku 42;

(b) ECB môže predkladať stanoviská príslušným orgánom Spoločenstva alebo národným úradom v záležitostiach z oblasti jej pôsobnosti.

Článok 5
ZHROMAŽĎOVANIE ŠTATISTICKÝCH INFORMÁCIÍ

5.1 Na zabezpečenie úloh ESCB zhromažďuje ECB pomocou národných centrálnych bánk potrebné štatistické informácie od príslušných národných úradov alebo priamo od hospodárskych subjektov. Za týmto účelom spolupracuje s orgánmi Spoločenstva, s príslušnými úradmi členských štátov alebo tretích krajín a s medzinárodnými organizáciami.

5.2 Úlohy uvedené v článku 5.1 vykonávajú podľa možnosti národné centrálne banky.

5.3 ECB podporuje v prípade potreby zbližovanie pravidiel a praktík, ktorými sa riadi zhromažďovanie, usporadúvanie a distribúcia štatistických údajov v oblasti jej pôsobnosti.

5.4 Rada postupom podľa článku 42 stanovuje okruh fyzických a právnických osôb, na ktoré sa vzťahuje povinnosť podávať informácie, ako i pravidlá utajenia a príslušné donucovacie ustanovenia.

Článok 6
MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

6.1 V oblasti medzinárodnej spolupráce týkajúcej sa úloh, ktorými bol poverený ESCB, rozhodne ECB o zastúpení ESCB.
6.2 ECB a s jej súhlasom i národné centrálne banky môžu byť členmi medzinárodných menových inštitúcií.
6.3 Článkami 6.1 a 6.2 nie je dotknutý článok 109 ods. 4 tejto zmluvy.

Kapitola III
ORGANIZÁCIA ESCB

Článok 7
NEZÁVISLOSŤ

Podľa článku 107 tejto zmluvy nebudú ECB ani národná centrálna banka ani žiaden člen ich orgánov s právomocami rozhodovania požadovať alebo prijímať pokyny od orgánov Spoločenstva, vlády členského štátu alebo iného orgánu pri výkone právomocí a plnení úloh a povinností, ktoré im boli touto zmluvou a týmto štatútom zverené. Orgány Spoločenstva a vlády členských štátov sa zaväzujú rešpektovať túto zásadu a nebudú sa usilovať ovplyvňovať členov orgánov ECB s právomocami rozhodovania ani národné centrálne banky pri plnení ich úloh.

Článok 8
VŠEOBECNÁ ZÁSADA

ESCB riadia orgány ECB s právomocami rozhodovania.

Článok 9
EURÓPSKA CENTRÁLNA BANKA

9.1 ECB, ktorá má podľa článku 106 ods. 2 tejto zmluvy právnu subjektivitu, má v každom z členských štátov najširšiu právnu pôsobnosť a spôsobilosť na právne úkony, akú priznáva právo týchto štátov právnickým osobám; ECB môže najmä získavať a odcudzovať hnuteľný i nehnuteľný majetok a vystupovať pred súdom.
9.2 ECB zaisťuje, aby úlohy zverené ECB podľa článku 105 ods. 2, 3 a 5 tejto zmluvy boli uskutočňované buď ich vlastnou činnosťou podľa tohto štatútu, alebo prostredníctvom národných centrálnych bánk podľa článkov 12.1 a 14.
9.3 Podľa článku 106 ods. 3 tejto zmluvy sú orgánmi ECB s rozhodovacími právomocami Rada ECB a Výbor riaditeľov.

Článok 10
RADA ECB

10.1 Podľa článku 109a ods. 1 tejto zmluvy sa Rada ECB skladá z členov Výboru riaditeľov ECB a z guvernérov národných centrálnych bánk.
10.2 S výhradou článku 10.3 majú právo hlasovať iba osobne prítomní členovia Rady ECB. Ako odchýlku od tohto pravidla môže rokovací poriadok uvedený v článku 12.3 stanoviť, že členovia Rady ECB môžu hlasovať prostredníctvom telefonickej konferencie. Rokovací poriadok stanovuje aj to, že člen Rady ECB, ktorý nemôže dlhšiu dobu hlasovať, môže za seba menovať náhradníka.
S výhradou článkov 10.3 a 11.3 má každý člen Rady ECB jeden hlas. Ak nestanoví tento štatút ináč, Rada ECB rozhoduje naprostou väčšinou hlasov. Pri rovnosti počtu hlasov rozhoduje hlas predsedu.
Rada ECB je uznášaniaschopná, ak sú prítomné aspoň dve tretiny jej členov.
Ak nie je rada ECB uznášaniaschopná, môže predseda zvolať mimoriadne zasadanie, na ktorom môžu byť rozhodnutia prijímané bez ohľadu na kvórum.
10.3 Pri rozhodovaní podľa článkov 28, 29, 30, 32, 33 a 51 sa hlasy v Rade ECB hodnotia podľa podielov národných centrálnych bánk na upísanom kapitále ECB. Hlasy členov Výboru riaditeľov majú nulovú hodnotu. Rozhodnutie vyžadujúce kvalifikovanú väčšinu je prijaté, keď odovzdané kladné hlasy predstavujú aspoň dve tretiny upísaného kapitálu ECB a aspoň polovinu podielnikov. Ak sa zasadania nemôže zúčastniť niektorý z guvernérov, môže na odovzdanie svojho platného hlasu určiť náhradníka.
10.4 Rokovania na zasadaniach sú dôverné. Rada ECB môže rozhodnúť o zverejnení výsledku svojho rokovania.
10.5 Rada ECB zasadá aspoň desaťkrát za rok.

Článok 11
VÝBOR RIADITEĽOV

11.1 Podľa článku 109a ods. 2 písmeno (a) tejto zmluvy sa Výbor riaditeľov skladá z prezidenta, viceprezidenta a štyroch ďalších členov.
Členovia si plnia svoje povinnosti na plný pracovný úväzok. Člen nesmie vykonávať iné povolanie, či už zárobkovú alebo nezárobkovú činnosť, pokiaľ k tomu Rada ECB výnimočne nedá súhlas.
11.2 Podľa článku 109a ods. 2 písmeno (b) tejto zmluvy sú prezident, viceprezident a ďalší členovia menovaní spoločnou dohodou vlád členských štátov na úrovni hláv štátov alebo predsedov vlád, na odporúčanie Rady a po konzultácii s Európskym parlamentom a Radou ECB, z osobností

uznávaných a skúsených v menových a bankových záležitostiach.
Ich funkčné obdobie je osemročné. Nemôžu byť menovaní opakovane. Členmi Výboru riaditeľov môžu byť len štátni príslušníci členských štátov.

11.3 Podmienky zamestnania členov Výboru riaditeľov, najmä ich platy, dôchodky a iné dávky sociálneho zabezpečenia, sú predmetom zmlúv s ECB a stanovuje ich Rada ECB na návrh výboru skladajúceho sa z troch členov menovaných Radou ECB a z troch členov menovaných Radou. Členovia Výboru riaditeľov nemajú právo hlasovať o záležitostiach uvedených v tomto odseku.

11.4 Ak člen Výboru riaditeľov nespĺňa podmienky, ktoré vyžaduje výkon jeho funkcie, alebo ak sa dopustí závažného prehrešku, môže byť na žiadosť Rady ECB alebo Výboru riaditeľov odvolaný Súdnym dvorom.

11.5 Každý osobne prítomný člen Výboru riaditeľov má právo hlasovať a na tento účel má jeden hlas. Ak nie je stanovené ináč, Výbor riaditeľov rozhoduje naprostou väčšinou odovzdaných hlasov. Pri rovnosti hlasov rozhoduje hlas prezidenta. Pravidlá hlasovania upresňuje rokovací poriadok uvedený v čl. 12.3.

11.6 Výbor riaditeľov zodpovedá za bežný chod ECB.

11.7 Akékoľvek uvoľnené miesto vo Výboru riaditeľov sa doplňuje menovaním nového člena podľa článku 11.2.

Článok 12
ÚLOHY ORGÁNOV S ROZHODOVACÍMI PRÁVOMOCAMI

12.1 Rada ECB stanovuje hlavné smery a vydáva rozhodnutia potrebné na zaistenie plnenia úloh, ktoré boli ESCB zverené touto zmluvou a týmto štatútom. Rada ECB formuluje menovú politiku Spoločenstva vrátane prípadných rozhodnutí týkajúcich sa strednodobých menových cieľov, kľúčových úrokových mier a vytvárania menových rezerv ESCB a stanovuje hlavné smery potrebné na ich uskutočnenie. Výbor riaditeľov uskutočňuje menovú politiku v súlade s hlavnými smermi a rozhodnutiami, ktoré vydáva Rada ECB. Popri tom vydáva Výbor riaditeľov nevyhnutné pokyny národným centrálnym bankám. Okrem toho môžu byť rozhodnutím Rady ECB prenesené na Výbor riaditeľov určité právomoci.
Bez toho, aby došlo k porušeniu tohto článku, obracia sa ECB, ak je to možné a primerané, na národné centrálne banky so žiadosťou o realizáciu operácií, ktoré sú súčasťou úloh ESCB.

12.2 Výbor riaditeľov zodpovedá za prípravu zasadania Rady ECB.

12.3 Rada ECB prijme rokovací poriadok, ktorý určí vnútornú organizáciu ECB a jej orgánov s rozhodovacími právomocami.

12.4 Rada ECB vykonáva poradné funkcie uvedené v článku 4.

12.5 Rada ECB prijíma rozhodnutia uvedené v článku 6.

Článok 13
PREZIDENT

13.1 Prezident (alebo v jeho neprítomnosti viceprezident) predsedá Rade ECB a Výboru riaditeľov ECB.

13.2 Bez toho, aby došlo k porušeniu článku 39, zastupuje ECB navonok prezident alebo ním menovaný zástupca.

Článok 14
NÁRODNÉ CENTRÁLNE BANKY

14.1 Podľa článku 108 tejto zmluvy zabezpečí každý členský štát najneskôr ku dňu ustanovenia ESCB, aby jeho vnútroštátne právne predpisy vrátane štatútu jeho národnej centrálnej banky boli zlúčiteľné s touto zmluvou a s týmto štatútom.

14.2 Štatúty národných centrálnych bánk stanovia najmä funkčné obdobie guvernéra národnej centrálnej banky najmenej na päť rokov.
Guvernér môže byť z funkcie uvoľnený iba vtedy, keď už neplní podmienky, ktoré vyžaduje výkon jeho funkcie, alebo sa dopustí závažnej chyby. Dotknutý guvernér národnej centrálnej banky alebo Rada ECB môže z dôvodu porušenia tejto zmluvy alebo zákonného pravidla týkajúceho sa jej vykonávania predložiť túto vec Súdnemu dvoru. Takéto žaloby treba podať do dvoch mesiacov, a to buď od zverejnenia dotyčného rozhodnutia alebo od jeho oznámenia žalobcovi, prípadne, pokiaľ sa tak nestalo, odo dňa, kedy sa žalobca o rozhodnutí dozvedel.

14.3 Národné centrálne banky sú neoddeliteľnou súčasťou ESCB a konajú v súlade s hlavnými smermi a pokynmi ECB. Rada ECB robí kroky potrebné na to, aby sa zaistilo plnenie hlavných smerov a pokynov ECB, a vyžaduje, aby jej boli poskytované všetky potrebné informácie.

14.4 Národné centrálne banky môžu vykonávať aj iné úlohy než tie, ktoré sú uvedené v tomto štatúte, pokiaľ Rada ECB nezistí dvojtretinovou väčšinou odovzdaných hlasov, že tieto úlohy zasahujú do cieľov a úloh ESCB. Také úlohy národné centrálne banky vykonávajú na vlastnú zodpovednosť a účet a nepokladajú sa za súčasť úloh ESCB.

Článok 15
POVINNOSŤ PODÁVAŤ SPRÁVY

15.1 ECB vypracúva a zverejňuje aspoň štvrťročné správy o činnosti ESCB.

15.2 Konsolidovaný finančný výkaz ESCB sa uverejňuje každý týždeň.

15.3 Podľa článku 109b ods. 3 tejto zmluvy podáva ECB Európskemu parlamentu, Rade a Komisii a tiež Rade Európy výročnú správu o činnosti ESCB a o menovej politike za predchádzajúci i bežný rok.

15.4 Správy a výkazy uvedené v tomto článku sa záujemcom poskytujú zdarma.

Článok 16
BANKOVKY

Podľa článku 105a ods. 1 tejto zmluvy má výlučné právo povoľovať vydávanie bankoviek v Spoločenstve Rada ECB. Tieto bankovky môže vydávať ECB a národné centrálne banky. Bankovky vydané ECB a národnými centrálnymi bankami sú jedinými bankovkami, ktoré majú status zákonného platidla v Spoločenstve.
Pokiaľ je to možné, ECB rešpektuje existujúce zvyklosti praxe vydávania a dizajnu bankoviek.

Pokračovanie v čísle 6/99

LOTYŠSKÁ REPUBLIKA

Pobaltský štát vo východnej Európe s rozlohou 64 589 km², počet obyvateľov 2 658 000, hlavné mesto Riga. Lotyšsko je členom OSN. Úradný jazyk je lotyšský, používa sa aj ruština. Náboženstvo: evanjelické (väčšinové).

Štátne zriadenie

Na čele štátu stojí prezident, ktorý menuje predsedu vlády a vládu. Zhromaždenie má 100 členov volených na štyri roky.

Prírodné podmienky

Lotyšsko tvorí mierne zvlnená rovina – na západe (Kurónsko) je nižšia než na východe (Livónsko), kde dosahuje 311 m. Podnebie je vlhké s miernymi letami a studenými zimami.

Hospodárstvo

Z dobre rozvinutej priemyselnej výroby prevláda strojárstvo. Lotyšsko bolo závislé od sovietskeho obchodu a pri zavádzaní voľného trhu naráža na mnohé ťažkosti. Poľnohospodárstvo sa špecializuje na produkciu mliečnych výrobkov a mäsa.

Menové informácie

Menová jednotka: 1 Lat = 100 santims, ISO kód – LVL. Adresa emisnej banky: Latvijas Banka, K.Valdemara iela 2a, LV-1022 Riga, Latvija.

História meny

V závislosti od historického obdobia obiehali na území dnešného Lotyšska nemecké, dánske, švédske, poľské, ruské mince, resp. platidlá ZSSR. Výnimku tvorilo obdobie nezávislosti Lotyšska v medzivojnovom období. V r. 1919 – 1939 bol v Lotyšsku peňažný systém so základom 1 lat = 100 santimu. Mince – 1 satims, 2, 5 santimi, 10, 20, 50 santimu, 1 lats, 2 lati – zobrazovali štátny znak, resp nominálnu hodnotu. V r. 1919 boli vydané poukážky v hodnotách 1 rublis, 5, 10, 25, 50, 100 a 500 rubli. V r. 1920 boli doplnené tzv. drobnými poukážkami – 5, 10, 25 a 50 kapeikas. Lotyšská banka vydala v r. 1920 – 1938 bankovky v hodnotách 20, 25, 50, 100 a 500 latu. Tento peňažný systém bol opäť zavedený v r. 1991.

Motívy lotyšských bankoviek

Bankovka s nominálnou hodnotou 5 lati
Hlavný motív na lícnej strane bankovky tvorí mohutný dub, v pozadí sú štylizované slnečné lúče. Na rubovej strane je vyobrazená drevorezba slnka, v pozadí sú ornamentálne motívy.

Bankovka s nominálnou hodnotou 10 lati
Hlavný motív na lícnej strane bankovky tvorí panoramatický pohľad na rieku Daugavu. Na rubovej strane je vyobrazená bronzová spona.

Bankovka s nominálnou hodnotou 20 lati
Hlavný motív na lícnej strane bankovky tvorí pohľad na staré lotyšské drevenice, v pozadí sú štylizované dubové lístky. Na rubovej strane je vyobrazený ornamentálny motív.

Bankovka s nominálnou hodnotou 50 lati
Hlavný motív na lícnej strane bankovky tvorí plachetnica, v pozadí je plán stredovekej pevnosti. Na rubovej strane je vyobrazený historický erb Rigy, v pozadí je stredoveký plán Rigy.

Bankovka s nominálnou hodnotou 100 lati
Hlavný motív na lícnej strane bankovky tvorí portrét Krišjanisa Baronsa, v pozadí sú tradičné lotyšské ľudové motívy. Na rubovej strane je zobrazený detail ornamentov z opasku Lielvärde.

Bankovka s nominálnou hodnotou 500 lati
Hlavný motív na lícnej strane bankovky tvorí portret lotyšského dievčaťa v kroji, v pozadí sú tradičné lotyšské ľudové motívy. Na rubovej strane je zobrazený ornamentálny motív.

ESTÓNSKA REPUBLIKA

Pobaltský štát na východnom pobreží Baltského mora medzi Rižským a Fínskym zálivom s rozlohou 45 100 km², počet obyvateľov 1 574 000, hlavné mesto Tallinn. Estónsko je členom OSN. Úradný jazyk je estónsky, používa sa aj ruština. Náboženstvo: evanjelické (väčšinové).

Štátne zriadenie

Estónsko je republika, v ktorej podľa ústavy krajinu riadi jednokomorové zhromaždenie. Ďalšie štátne funkcie plní prezident, predseda vlády a rada ministrov.

Prírodné podmienky

Estónsko tvorí nížinatá pevninská časť, ktorá na juhovýchode vystupuje do výšky 318 m, a dva veľké (Hiiumaa, Saaremaa) a ďalšie menšie ostrovy. Podnebie je vlhké s miernymi letami a chladnými zimami.

Hospodárstvo

Hlavnými odvetviami sú strojársky a potravinársky priemysel. Plyn na vykurovanie a pre priemysel sa získava z bituminóznej bridlice. Dôležitý význam má poľnohospodárstvo, v ktorom prevláda mliekárska výroba. Estónsko je veľmi závislé od obchodu s krajinami bývalého ZSSR.

Menové informácie

Menová jednotka: 1 estónska koruna (kroona) = 100 senti. ISO kód – EEK. Adresa emisnej banky: Eesti Pank, Estonia Avenue 13, EE0100 Tallinn, Eesti.

História meny

V závislosti od historického obdobia obiehali na území dnešného Estónska nemecké, dánske, švédske, ruské mince, resp. platidlá ZSSR. Výnimku tvorilo obdobie nezávislosti Estónska v r. 1918 – 1941. V prvých rokoch nezávislosti boli v obehu okrem estónskej marky aj tzv. východné ruble, cárske ruble, Kerenského ruble, nemecké a fínske marky. Estónska marka = 100 penni sa stala jediným zákonným platidlom 20. mája 1919 a platila až do roku 1928. V dôsledku poklesu hodnoty marky sa uskutočnila menová reforma. Od 1. januára 1928 bol zavedená nová peňažná jednotka 1 kroon = 100 senti, ktorá platila až do roku 1940. V obehu boli mince 1, 2, 5, 10 a 20 senti, 1 a 2 krooni. Bankovky mali nominálne hodnoty 5, 10, 20 a 50 krooni. Estónska koruna sa opäť stala zákonným platidlom 20. júna 1992. Moderné obehové estónske mince majú nominálne hodnoty: 5, 10, 20, 50 senti a 1 a 5 krooni. Okrem toho sa razia strieborné pamätné mince.

Motívy estónskych bankoviek

Bankovka s nominálnou hodnotou 1 koruna. Na lícnej strane bankovky je portrét učiteľa a kultúrneho pracovníka Kristjana Rauda (1865 – 1943), na rubovej strane je pohľad na hrad Toompea v Tallinne.

Bankovka s nominálnou hodnotou 2 koruny. Na lícnej strane bankovky je portrét antropológa, geografa a prírodovedca Karla Ernsta von Baera (1792 – 1876), na rubovej strane je vyobrazená budova Univerzity v Tartu.

Bankovka s nominálnou hodnotou 5 korún. Na lícnej strane bankovky je portrét šachového veľmajstra Paula Keresa (1916 – 1975), na rubovej strane je pohľad na pevnosť Jaanilinn na rieke Narva.

Bankovka s nominálnou hodnotou 10 korún. Na lícnej strane bankovky je portrét folkloristu, teológa, jazykovedca Jakoba Hurta (1835 – 1907), na rubovej strane je zobrazený pamätný dub Tamme-Lauri v Urvaste.

Bankovka s nominálnou hodnotou 25 korún. Na lícnej strane bankovky je portrét spisovateľa Antona Hansena Tammsaare (1878 – 1940), na rubovej strane je pohľad na osadu Vargamäe.

Bankovka s nominálnou hodnotou 50 korún. Na lícnej strane bankovky je portrét hudobného skladateľa Rudolfa Tobiasa (1873 – 1918), na rubovej strane je vyobrazená budova Estónskej opery v Talline.

Bankovka s nominálnou hodnotou 100 korún. Na lícnej strane bankovky je portrét estónskej poetky a autorky divadelných hier Lýdie Koidulaovej (1843 – 1886), na rubovej strane je pohľad na severné vápencové pobrežie.

Bankovka s nominálnou hodnotou 500 korún. Na lícnej strane bankovky je portrét politika a spisovateľa Carla Roberta Jakobsona (1841 – 1882), na rubovej strane je vyobrazená letiaca lastovička.

LITOVSKÁ REPUBLIKA

Pobaltský štát vo východnej Európe s rozlohou 65 299 km², počet obyvateľov 3 765 000, hlavné mesto Vilnjus. Litva je členom OSN. Úradný jazyk je litovský, používa sa poľština, ruština a bieloruština. Náboženstvo: rímskokatolícke (vyše 85 %).

Motívy litovských bankoviek

Bankovka s nominálnou hodnotou 1 litas
Na lícnej strane bankovky je portrét spisovateľky Žemiate (1845 až 1921). Na rubovej strane je drevený kostol sv. Jozefa v Paluse.

Bankovka s nominálnou hodnotou 2 litai
Na lícnej strane bankovky je portrét historika, vzdelanca, biskupa Motiejusa Valančiusa (1801 – 1875). Na rubovej strane je pohľad na hrad na ostrove Trakai.

Bankovka s nominálnou hodnotou 5 litai
Na lícnej strane bankovky je portrét jazykovedca Jonasa Jablonskisa (1860 – 1930). Na rubovej strane je zobrazená socha Petrasa Rimšu.

Bankovka s nominálnou hodnotou 10 litu
Na lícnej strane bankovky je dvojportrét národných hrdinov, letcov S. Daria a S. Girenasa. Na rubovej strane je vyobrazené lietadlo Lituanica, s ktorým preteli ponad Atlantický oceán.

Bankovka s nominálnou hodnotou 20 litu
Na lícnej strane bankovky je portrét básnika, preláta Maironisa (1862 až 1932). Na rubovej strane je zobrazená budova Vojenského múzea Vytautasa Magnusa v Kaunase.

Bankovka s nominálnou hodnotou 50 litu
Na lícnej strane bankovky je portrét učenca a štátnika Jonasa Basanavičiusa (1851 – 1927). Na rubovej strane je pohľad na Námestie Gedimina vo Vilnjuse.

Bankovka s nominálnou hodnotou 100 litu
Na lícnej strane bankovky je portrét historika a učiteľa Simonasa Daukantasa (1793 – 1864). Na rubovej strane je pohľad na Staré mesto vo Vilnjuse, v strede s budovou univerzity.

Bankovka s nominálnou hodnotou 200 litu
Na lícnej strane bankovky je portrét filozofa, spisovateľa, hudobníka a pedagóga Vydunasa (1868 – 1953). Na rubovej strane je zobrazený pohľad na maják v Klajpede.

Štátne zriadenie

Parlament má 141 členov volených na päť rokov. Volí prezidenta, ktorý vyberá ministerského predsedu a ten vymenúva vládu.

Prírodné podmienky

Povrch Litvy tvorí nízko položená rovina posiata jazerami. Pretínajú ju hrebene glaciálnej morény, ktoré na juhovýchode dosahujú výšku 294 m. Podnebie v západných oblastiach Litvy je mierne, na východe výraznejšie kontinentálne.

Hospodárstvo

Pätina ekonomicky činného obyvateľstva pracuje v poľnohospodárstve. Rozšírený je najmä chov hovädzieho dobytka na mlieko. Veľká časť krajiny je husto zalesnená. Veľký význam má strojárstvo, výroba cementu, drevársky a potravinársky priemysel.

Menové informácie

Menová jendotka: 1 litas = 100 centas. ISO kód – LTL. Adresa emisnej banky: Lietuvos Bankas, Gedimino pr. 6, 2001 Vilnius, Lithuania.

História meny

V závislosti od historického obdobia obiehali na území dnešnej Litvy nemecké, švédske, poľské a ruské mince, resp. platidlá ZSSR. Výnimku tvorilo obdobie nezávislosti Litvy v r. 1918 – 1941. V r. 1925 boli vyrazené obehové mince 1, 2, 5, 10, 20, 50 centu, 1, 2, 5 litai. Prvé bankovky Litovskej banky boli dané do obehu v r. 1922. Potom nasledovali ešte dve emisie bankoviek. Moderné litovské mince a bankovky sa vydávajú od r. 1992. Okrem obehových mincí sa razia aj strieborné pamätné mince pre zberateľov.

Gabriel Schlosser

PAVOL KUZMÁNY
1835 – 1900

Pavol Kuzmány sa narodil 3. júla 1835 v Banskej Bystrici, v rodine autora hymnickej piesne „Kto za pravdu horí", ale zároveň aj zakladateľa jednej z prvých slovenských sporiteľní v Banskej Bystrici (r. 1845) Karola Kuzmányho ako jedno z jeho piatich detí. Ľudovú školu a gymnázium navštevoval v rodisku, v rokoch 1849 až 1852 študoval vo Viedni. Súviselo to s otcovými aktivitami, konkrétne s tým, že od decembra roku 1849 pracoval ako profesor praktickej teológie na univerzite vo Viedni.

Po skončení viedenskej reálky Pavol Kuzmány žil vo Viedni, kde pracoval ako železničný úradník. V roku 1869 sa stal prvým riaditeľom prvej českej banky, Živnostenskej banky pre Čechy a Moravu so sídlom v Prahe. V tejto funkcii pôsobil päť rokov, až do roku 1874, kedy odišiel ako 49-ročný do dôchodku.

Prečo sa stal práve on, Slovák, prvým riaditeľom Živnostenskej banky, ktorá vznikla ako ústredňa českých a moravských záložní, doposiaľ nie je celkom objasnené. Pramene, ktoré sa nachádzajú najmä v českých archívoch (vrátane Archívu ČNB) sú veľmi skúpe a poskytujú len málo informácií z tohto obdobia.

Do spojenia so Živnostenskou bankou sa Pavol Kuzmány dostal prostredníctvom Aloisa Olivu, ktorého poznal pravdepodobne zo svojej obchodnej činnosti. Ich vzťahy zostávajú zahalené tajomstvom, hoci možno predpokladať, že boli úzke, pretože do funkcie riaditeľa Živnobanky ho Oliva presadzoval veľmi dôsledne a napokon aj presadil, a to prakticky proti vôli celého zakladajúceho výboru banky. Niektorí českí autori konštatujú, že „okrem priania Aloisa Olivu neexistovali žiadne významnejšie dôvody, aby sa práve Kuzmány stal riaditeľom".

Kvalifikácia Kuzmányho bola zaiste dobrá, „ale medzi českými podnikateľmi bolo dostatok rovnako dobre fundovaných". Predpoklad, že v tomto prípade išlo o snahu demonštrovať hmatateľným spôsobom česko-slovenskú vzájomnosť, považujú českí autori za nepravdepodobný. Česká politická reprezentácia až do rozpadu Rakúsko-Uhorska uvažovala len v hraniciach „historických zemí koruny českej", Slovensko väčšinou považovali za právoplatnú súčasť Uhorska a ako také bolo na okraji ich záujmu. Zakladatelia Živnobanky – aspoň nič zo zachovaných dokumentov o tom nesvedčí – nepatrili medzi výnimky z tohto prístupu.

So zakladajúcim výborom rokoval Pavol Kuzmány výlučne prostredníctvom A. Olivu. Jeho prostredníctvom poslal 18. novembra 1868 svoje podmienky, za ktorých bol ochotný prijať miesto riaditeľa Živnobanky. Žiadal 4000 zlatých ročného platu a 25 % z neho ako príspevok na byt. V treťom roku chcel zvýšiť plat na 4500 zlatých a každý ďalší rok ďalšie zvýšenia až do výšky 6000 zlatých. Okrem toho žiadal tantiemu a zabezpečenie penzie pre seba i celú svoju rodinu (s manželkou Máriou rod. Suesovou mal dve dcéry). V prípade výpovede chcel odstupné vo výške 20 000 zlatých.

Zakladajúci výbor Živnobanky s týmito požiadavkami nesúhlasil. Akceptoval iba výšku ročného platu a navrhol vlastné podmienky na funkciu riaditeľa: pokiaľ banka nezačne s činnosťou, dostane riaditeľ odstupné vo výške štvorročného platu. Ak dostane výpoveď v priebehu prvých piatich rokov, dostane ako odstupné plat za dva roky. Po piatich rokoch banka už žiadne odstupne nezaplatí, ale zato riaditeľ získava právo na penziu.

Kuzmány tieto podmienky neprijal, čo oznámil A. Oliva na schôdzi zakladajúceho výboru 25. novembra 1868. Výbor sa rozhodol hľadať iného riaditeľa, J. S. Skrejšovský bol poverený pripraviť listy iným možným adeptom. Nič také sa však nestalo, nezačali rokovať s inými kandidátmi, riaditeľom sa predsa len stal P. Kuzmány. Za akých podmienok sa tak stalo, či za tých, ktoré pôvodne predložil, či za tých, ktoré navrhol zakladajúci výbor, nevedno.

Základný kapitál Živnobanky dosiahol 10 miliónov zlatých a bol rozdelený na 5000 účastín. Na jej čele bolo valné zhromaždenie, kde jeden účastinár mohol mať najviac 20 hlasov. Správna rada banky sa skladala z dvanástich volených zástupcov, spolovice volených účastinármi a spolovice záložňami na tri roky. Predsedom prvej správnej rady bol práve Alois Oliva, podpredsedami Josef Musil a J. S. Skrejšovský. Bol v nej aj Alois Rieger, český poslanec rakúskeho snemu. Ďalším orgánom banky bol trojčlenný revidujúci výbor. Vlastný úradnícky káder banky sa skladal z predstavených jednotlivých odborov a riaditeľa – spolu tvorili riaditeľstvo. Riaditeľ mal právo uskutočniť niektoré dôležité opatrenia bez konzultácie so správnou radou, ak to vyžadovala mimoriadnosť situácie. Aj v tomto prípade bol však zodpovedný správnej rade.

Pavol Kuzmány bol činný aj literárne. Napísal viacero krátkych próz, reportáží a poviedok, ktoré uverejňoval v martinských Národných novinách. Obohatil druhú vlnu slovenského realizmu o modernejšie výrazové prostriedky a netradičné spoločenské postoje. Uverejňoval aj preklady z francúzskeho a anglického jazyka.

Vieme aj to, že hospodársky napomáhal slovenské národné hnutie, sprostredkoval finančnú pomoc z Ruska pre Národné noviny, subvencoval vydávanie niektorých významných literárnych diel, napríklad roku 1868 Spevy Sama Chalúpku, 1878 Spisy básnické Andreja Sládkoviča. Prispieval do Slovenských pohľadov a do Politiky.

Zdá sa, že mal aj vplyv na založenie Hornouhorskej banky Tatra. Ján Milec, jeden zo zakladateľov Tatra banky, ho 24. januára 1884 písomne požiadal o posúdenie ich zámeru, stanov Tatra banky, ako aj o preskúmanie možností finančnej spolupráce s českými peňažnými ústavmi.

Pavol Kuzmány, Slovák, prvý riaditeľ najstaršej a v určitom zmysle aj najznámejšej českej banky, umrel 10. novembra 1900 v Prahe.

Marián Tkáč

150. VÝROČIE NARODENIA PAVLA ORSZÁGHA HVIEZDOSLAVA

Realizovaný návrh
Mgr. art. Patrik Kovačovský

2. cena
Mgr. art. Patrik Kovačovský

3. cena
Mgr. art. Helena Szilva

Ako druhú pamätnú mincu emisného plánu na rok 1999 vydáva Národná banka Slovenska mincu k 150. výročiu narodenia jednej z najvýznamnejších osobností slovenskej literatúry, básnika, dramatika a prekladateľa Pavla Országha Hviezdoslava.

P. O. Hviezdoslav, vlastným menom Pavol Ország, je najväčším slovenským básnikom realistickej orientácie. Nadviazal na štúrovské tradície a ovplyvnili ho aj moderné literárne smery, vytvoril si však osobitý básnický svet, štýl i jazyk. Svojou tvorbou položil základy moderného slovenského básnictva.

Narodil sa 2. 2. 1849 vo Vyšnom Kubíne. Po absolvovaní právnickej akadémie pracoval ako advokátsky koncipient, ako podsudca v Dolnom Kubíne a plných 20 rokov ako advokát v Námestove. Po návrate do Dolného Kubína zanechal advokátsku prax a takmer na rok sa stal riaditeľom dolnokubínskej filiálky Tatra banky.[1] Od roku 1904 sa venoval len literárnej tvorbe. Po vzniku Československej republiky bol členom Národného zhromaždenia a čestným predsedom Matice slovenskej. Zomrel 8. 11. 1921.

Je autorom viacerých epických skladieb s tematikou dedinského života – Hájnikova žena, Ežo Vlkolinský, Gábor Vlkolinský. V cykloch reflexívnej, prírodnej, občianskej a intímnej lyriky oslavuje krásu prírody, zamýšľa sa nad poslaním človeka, jeho začlenením do národného i ľudského spoločenstva – Letorosty, Prechádzky jarom, Prechádzky letom, Dozvuky. Na drámu prvej svetovej vojny reagoval zbierkou Krvavé sonety. Samostatný okruh tvorby reprezentuje biblická epika aktualizujúca biblické námety – Agar, Ráchel, Kain a iné. Jeden z vrcholov slovenskej dramatickej tvorby predstavuje tragédia Herodes a Herodias s hlbokou filozofickou náplňou. Mimoriadny význam majú aj majstrovské preklady zo svetovej literatúry.

Hviezdoslavovo dielo svojím významom prerástlo rámec literatúry. Slúžilo národu v zápasoch o sebauvedomenie, povzbudzovalo ho v časoch neslobody a stalo sa trvalou hodnotou nášho kultúrneho dedičstva.

Výtvarný návrh na pamätnú mincu bol vybraný až v opakovanej verejnej anonymnej súťaži. Komisia na posudzovanie výtvarných návrhov slovenských mincí odporučila na realizáciu návrh Mgr. art. Patrika Kovačovského, jedného z najúspešnejších tvorcov slovenských pamätných mincí. Po zohľadnení skutočnosti, že na víťaznom diele komisia odporučila niektoré kompozičné úpravy, získal návrh v súťaži druhú cenu. Komisia na ňom ocenila dobre modelovaný portrét, vystihujúci a charakterizujúci osobnosť Pavla Országha Hviezdoslava a vysoko hodnotila invenčnosť výtvarného motívu na averze, ktorý v sebe skrýva viacero symbolických významov. Koruny stromov s hviezdami v náznaku zobrazujú ženskú tvár, reprezentujúcu múzu, poéziu i ženu. Použitie hviezd vhodne zohľadňuje ich súvislosť s menom básnika.

Mgr. art. Patrik Kovačovský získal v súťaži aj ďalšiu druhú cenu. Na reverze svojho druhého návrhu vytvoril kvalitný portrét, na averze citlivo symbolicky vyjadril spätosť básnika a jeho tvorby s oravskou prírodou. Tretia cena bola udelená Mgr. art. Helene Szilva. Na jej výtvarnom návrhu zaujala najmä čistota kompozičného spracovania a výstižný portrét, doplnený vhodne komponovaným písmom.

Pamätná minca v hodnote 200 Sk s priemerom 34 mm a hmotnosťou 20 g je vyrazená zo striebra s rýdzosťou 750/1000 v Mincovni Kremnica v počte 14 100 kusov, z toho 1 400 kusov v proof vyhotovení. Na hrane je nápis „HEROLD SVITAJÚCICH ČASOV".

Ing. Dagmar Flaché, foto: Ing. Štefan Fröhlich

[1] Podrobnejšie v časopise Biatec, č. 1/1998.

TROFEJNÉ BANKY

Mgr. František Chudják
Národná banka Slovenska

Po oslobodení Bratislavy v apríli 1945 prehlásila tzv. trofejná komisia II. ukrajinského frontu Červenej armády Union banku, Nemeckú obchodnú a úvernú banku, Bratislavskú I. sporivú banku a taktiež družstvo Signum, úverné a obchodné spoločenstvo remeselníkov a gazdov v Bratislave, za vojnovú korisť Červenej armády.

Po tomto akte došlo k zhabaniu hotovostí, sejfov, cenných papierov, zmeniek, pohľadávok, kancelárskych strojov a väčšej časti zariadenia uvedených peňažných ústavov. Od tejto chvíle považovala trofejná komisia tieto ústavy za likvidované a ich majetok za vlastníctvo Červenej armády. Pri svojom konaní sa opierala o dohodu medzi vládou Československej republiky a vládou Sovietskeho zväzu o spôsobe použitia vojnovej koristi na československom území, ktorá bola uzavretá 31. marca 1945 a podpísaná ministrami zahraničných vecí oboch štátov Zdeňkom Fierlingerom a A. Vyšinským. Predmetom koristi mali byť zariadenia nemeckých podnikov a iný ukoristený majetok, ktorý „mal podstatne dôležitý vojenský význam", a preto mohol byť vyvezený z československého územia na územie Sovietskeho zväzu, aby mohol byť využitý na vojnové účely. Za nemecké podniky bolo podľa dohody možné považovať všetky podniky alebo časti podnikov na oslobodenom území Československej republiky, ktoré vybudovali alebo doviezli v čase okupácie Nemci (nie však z československých závodov).

Budova Nemeckej obchodnej a úvernej banky

Pre lepšie poznanie príčin pričlenenia uvedených peňažných ústavov k vojnovej koristi Červenej armády je potrebné sa aspoň v krátkosti zmieniť o ich historickom vývoji, hlavne so zreteľom na vojnové roky 1939 až 1945.

Bratislavská I. sporivá banka ako najstarší peňažný ústav na území Slovenska bola založená ešte v roku 1842 pod názvom Pozsonyi takarékpénztár (Bratislavská sporiteľňa) z iniciatívy mestského radcu Pavla Ballusa s akciovým kapitálom 40 000 zlatých. Sporiteľňa sa postupne vypracovala na kapitálovo pomerne silný peňažný ústav, presadzujúci predovšetkým záujmy bratislavských obchodníkov a podnikateľov maďarskej národnosti. V roku 1920, ako aj iné účastinné spoločnosti s označením sporiteľňa musela zmeniť svoje firemné označenie, a preto prijala názov Bratislavská I. sporivá banka (Bratislavai I. takarékbank). Po zvýšení akciového kapitálu na 5 miliónov korún v roku 1921 sa jej vplyv a pozície ešte viac upevnili, čo jej umožnilo finančne pomáhať iným menším maďarským bankám. Po hospodárskych rokovaniach medzi Slovenskom a Maďarskom v roku 1941 bola Bratislavská I. sporivá banka uznaná za reprezentatívny peňažný ústav maďarskej národnostnej menšiny na Slovensku. V tom istom roku došlo k jej výraznému prepojeniu na Maďarskú všeobecnú úvernú banku v Budapešti a na základe toho aj k zvýšeniu jej akciového kapitálu na 15 miliónov korún.

Naproti tomu Nemecká obchodná a úverná banka a Union banka v Bratislave patrili do sféry nemeckého finančného kapitálu, ktorý si z nich po roku 1939 vytvoril dôležité východiská ďalšej expanzie na Slovensko.

Nemecká obchodná a úverná banka v Bratislave bola založená ešte v roku 1903 bratislavskými obchodníkmi a živnostníkmi prevažne nemeckej národnosti pod názvom Bratislavská obchodná a úverná banka (Pozsonyer Handels und Kreditbank) s akciovým kapitálom 400 000 korún, pričom do roku 1939 bola považovaná za pomerne málo významný peňažný ústav. Do roku 1935 patrila pod vplyv Britsko-rakúskej banky (British-Oesterreichische bank) vo Viedni, potom väčšinu jej akciového kapitálu prevzala Česká eskomptná banka a úverný ústav v Prahe. Po vytvorení Protektorátu Čechy a Morava sa Česká eskomptná banka dostala pod vplyv Drážďanskej banky (Dresdner bank). Táto zmena sa týkala aj Bratislavskej obchodnej a úvernej banky, ktorú premenovali na Nemeckú obchodnú a úvernú banku (Deutsche Handels und Kreditbank). Akciový kapitál bol zvýšený z 3 750 000 korún na 30 miliónov korún, z ktorých Drážďanská banka dostala 26 250 000 korún a Länderbank, Viedeň, 3 750 000 korún. Nemecká obchodná a úverná banka, na základe medzištátnych dohôd medzi Nemeckom a Slovenskom z roku 1940, prevzala do svojho koncernu Spišskú banku v Kežmarku a jej filiálky, ako aj Bankový dom Frankl, a. s., filiálku v Žiline. Spolu s Union bankou sa venovala financovaniu ťažkého, predovšetkým zbrojárskeho priemyslu a sprostredkúvala aj značnú časť slovenského vývozu. V roku 1947 sa vrátila k pôvodnému názvu Bratislavská obchodná a úverná banka.

Union banka v Bratislave ako druhá pozícia nemeckého finančného kapitálu na Slovensku vznikla podobne ako

Nemecká obchodná a úverná banka. Oficiálne bola založená v roku 1940 z filiálky Českej banky Union v Bratislave. Jej materským peňažným ústavom bol Creditanstalt – Bankverein vo Viedni, ktorý však ešte predtým pohltila Deutsche Bank v Berlíne. Účastinný kapitál banky bol stanovený na 50 miliónov korún a v súvislosti s koncentráciou bánk na Slovensku jej bola zverená likvidácia, resp. prevzatie časti slovenského bankového koncernu Česko-moravskej banky (od roku 1940 názov Banky československých légií).

Účastina a zmenka Bratislavskej sporiteľne

Signum, úverné družstvo remeselníkov, obchodníkov a gazdov s r. o v Bratislave, bolo založené krátko po vzniku Československej republiky predstaviteľmi maďarskej národnostnej menšiny v Bratislave. Družstvo prechodne nevykonávalo svoju činnosť, obnovilo ju až v roku 1935 s podielovou istinou 142 500 Kčs.

Ako sme uviedli, po oslobodení Bratislavy začala od 5. apríla 1945 v týchto štyroch peňažných ústavoch pôsobiť tzv. trofejná komisia II. ukrajinského frontu pod vedením kapitána Antipova. Členovia komisie si od zamestnancov bánk vyžiadali kľúče od trezorov a sejfových siení a začali preberať valuty, hotovosť, cenné papiere, penzijný fond, cennosti komitentov (klientov) uložené v depozitoch, ako aj časť zariadenia podľa stavu k 31. marcu 1945. Pred banky postavila Červená armáda vojenskú stráž a až na niektoré výnimky nedovolila ich zamestnancom vstup do budov. Z bilančných hodnôt trofejných bánk prevzala trofejná komisia spolu 956 384 607, 85 Kčs, z toho:

- z Union banky 461 503 819, 80 Kčs,
- z Nemeckej obchodnej a úvernej banky 362 618 000 Kčs,
- z Bratislavskej I. sporivej banky 127 057 759, 45 Kčs,
- z družstva Signum 5 205 028, 60 Kčs.

Klientele trofejná komisia zaistila v depozite nachádzajúce sa hodnoty vo výške asi 926 153 752, 80 Kčs, pričom hlavne v prípade Union banky a Nemeckej obchodnej a úvernej banky sa hodnoty z vybratých sejfov nedali vôbec odhadnúť. Z depozitov Slovenskej národnej banky komisia vyzdvihla napríklad tri balíky, ktoré v nej pre Senickú továreň na umelý hodváb zložila Union banka. Tieto balíky obsahovali niekoľko tisíc trubíc vyrobených zo zlata, platiny a iných drahých kovov, potrebných na výrobu umelého hodvábu. Strata týchto trubíc v hmotnosti asi 18,4 kg mala pre továreň v Senici i pre továreň Svit v Batizovciach neblahé následky. Trofejná komisia zaistila u Union banky aj 43 debien drobných papierových peňazí v sume 50 390 000 Kčs z depozitu bývalého Ministerstva financií Slovenskej republiky, ktoré kompenzovala pohľadávkami trofejných peňažných ústavov voči štátu v Slovenskej hypotečnej a komunálnej banke v Bratislave. Vyzdvihla aj hotovosti trofejných bánk na žírovom účte Slovenskej národnej banky, ktorej protipožiadavky neuznala, takže centrálnej banke vznikla strata okolo 20 750 000 Kčs. Okrem toho trofejná komisia prostredníctvom Vojenskej komandatúry v Bratislave odovzdala Poštovej sporiteľni budovy Union banky na Štúrovej a Gröslingovej ulici.

Napriek tomu, že trofejná komisia považovala spomínané peňažné ústavy za likvidované a ich majetok za vlastníctvo Červenej armády, vďaka intervenciám Slovenskej národnej banky a Povereníctva financií sa podarilo menovať dočasných správcov do týchto bánk a zabezpečiť od 18. júna 1945 prí-

stup zamestnancov do ich priestorov. Ďalším krokom smerujúcim ku konsolidácii bolo uzavretie dohody medzi Slovenskou národnou bankou a trofejnou komisiou Červenej armády z 2. augusta 1945 o splnomocnení centrálnej banky na inkaso pohľadávok a predaj účastín trofejných peňažných ústavov. Výťažky z týchto hodnôt mala Slovenská národná banka uložiť na účet Správy Gosbanky (Gosudarstvennyj bank) v Moskve. Gosbanka mohla s týmito prostriedkami voľne disponovať, pričom celková suma spomínaných pohľadávok predstavovala 533 288 328, 75 Kčs. Prevod inkasa však Slovenská národná banka zadržala, argumentujúc tým, že „lehoty na uplatnenie a splnenie zmenkoprávných nárokov boli vzhľadom na vojnou veľmi zničené Slovensko predĺžené do 30. júna 1946, a preto sme nútení vyčkať k tomu termínu, ináč by sme zapríčinili zbytočné výdavky".

Trofejné banky, keďže hrozil ich zánik a utrpeli značné straty, sa neuspokojili s daným stavom a rôznymi memorandami adresovanými Národnej banke československej (od 26. novembra 1945 právny nástupca Slovenskej národnej banky), Povereníctvu financií a Ministerstvu financií sa snažili o vyňatie z trofejnej koristi a o ich návrat do správy československých úradných orgánov. Vláda Československej republiky po preskúmaní všetkých podložených materiálov dospela k názoru, že v prípade týchto bánk nejde o podniky, na ktoré by sa vzťahovala dohoda z 31. marca 1945 o spôsobe použitia vojnovej koristi: „Podniky nemajú podstatne dôležitý význam a nemožno ich považovať za podniky nemecké alebo maďarské. Pri Bratislavskej I. sporivej banke a družstve "Signum„ sa jedná o staré bratislavské podniky, ktorých hospodárska podstata sa nezmenila ani behom nemeckej okupácie Slovenska. Union banka a Nemecká obchodná a úverná banka boli zriadené v čase okupácie z prostriedkov existujúcich československých peňažných ústavov, ktoré Nemci ovládli prevzatím majority ich akcií a zväčšili ju papierovými clearingovými prevodmi bez akéhokoľvek hospodárskeho prínosu".

Rokovania o tejto problematike medzi Československom a Sovietskym zväzom trvali až do júla 1946, kedy bola medzi predsedami oboch vlád uzavretá dohoda, že všetky podniky v Československej republike, ktoré „boli začlenené do trofeje, boli z nej vypustené". Na základe tejto dohody vydalo Ministerstvo financií výnos č. 84. 510/47 – III/5 z 17. júna 1947, podľa ktorého mali byť rozhodnutia trofejnej komisie považované za prekonané, čím zaniklo aj dispozičné právo Gosbanky v Moskve. Zaniklo tiež poverenie Národnej banky československej, Oblastného ústavu pre Slovensko v Bratislave, na inkaso pohľadávok trofejných bánk a zanikol aj dozor nad danými ústavmi, ktorý z poverenia trofejnej komisie vykonával zamestnanec Národnej banky československej Gejza Markovič.

Všetok majetok na území Československej republiky, ktorý nebol odvezený a bol vedený pod menom trofejných bánk sa mal vrátiť späť. Týkalo sa to najmä hodnôt (cenností, zariadenia, pohľadávky a nehnuteľností), ktoré trofejná komisia zverila Národnej banke československej a Poštovej sporiteľni. Cenné papiere a listiny odvezené trofejnou komisiou mimo územia Československa, ktoré bolo možné umoriť a ktoré tvorili vlastníctvo trofejných bánk, mali byť umorené. Hotovosti v tuzemskej a cudzej mene, ako aj zariadenia a iné hnuteľnosti odvezené trofejnou komisiou mali byť považované za vojnové škody a ako také aj prihlásené.

V snahe zmierniť utrpené straty došlo po viacerých poradách zainteresovaných ústredných finančných orgánov na základe rozhodnutia Povereníctva financií č. 14975/47 – VI/18 k usporiadaniu cenných papierov prevzatých Červenou armádou, za ktoré sa Ministerstvo financií v Prahe rozhodlo poskytovať plnú náhradu. Podľa tohto rozhodnutia mohli uvedené peňažné ústavy do 31. decembra 1947 prihlásiť tuzemské cenné papiere prevzaté Červenou armádou za seba, ale aj za svojich klientov. Podľa výkazu Ústrednej likvidačnej kancelárie z roku 1949 úhrnná hodnota cenných papierov prevzatých Červenou armádou od peňažných ústavov na Slovensku dosahovala 357 887 245, 75 Kčs. Ministerstvo financií bolo ochotné na osobitnú žiadosť peňažných ústavov povoliť zálohové vyplatenie splatných kupónov. Tieto hotovosti vyplácala v rokoch 1949 – 1950 Poštová sporiteľňa a Štátna pokladnica pre Slovensko.

K definitívnemu uzavretiu problematiky trofejnej koristi došlo v roku 1952, keď Ministerstvo financií v Prahe rozhodlo, že ako náhradu za štátne dlhopisy prevzaté a odvezené trofejnou komisiou poskytne podľa predložených výkazov poškodeným vlastníkom zjednotenú štátnu pôžičku k dispozícii v Štátnej banke československej, Oblastnom ústave pre Slovensko v Bratislave, na účte „povinná úschova".

V prípade Nemeckej obchodnej a úvernej banky sa v jej prospech pripísali dlhopisy 3,5 % a 3 % zjednotenej pôžičky v hodnote 79 237 000 Kčs. Povereníctvo financií uhradilo aj dosiaľ nevyplatené úroky z dlhopisov, za ktoré sa poskytovala náhrada, ako i splatné úroky zo zjednotenej pôžičky danej náhradou. Tieto hotovosti boli poukazované na účet Slovenskej všeobecnej úvernej banky v likvidácii.

Napokon treba ešte spomenúť, že po vyňatí spomínaných peňažných ústavov z vojnovej koristi bola nariadená ich likvidácia. Substráty týchto ústavov boli začlenené do likvidačnej masy ostatných likvidovaných peňažných ústavov. Likvidáciu Bratislavskej I. sporivej banky, Union banky a Nemeckej obchodnej a úvernej banky vykonávala v rokoch 1947 – 1948 Ústredná likvidačná kancelária v Bratislave. Po rôznych organizačných zmenách prevzala v roku 1950 likvidačnú agendu Slovenská všeobecná a úverná banka v likvidácii. Trofejné banky boli postupne v priebehu toho istého roku vymazávané z firemného registra, čo po právnej stránke znamenalo ich definitívny zánik. Podľa prípisu Povereníctva financií z 23. júla 1946 bola nariadená aj likvidácia firmy Signum, úverné družstvo remeselníkov, obchodníkov a gazdov, ktorú v rokoch 1947 – 1948 vykonával Živnozväz – ústredie živnostenských a občianskych úverných ústavov v Bratislave.

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA A JEJ LEGISLATÍVNA ČINNOSŤ

Národná banka Slovenska ako centrálna banka Slovenskej republiky vznikla 1. januára 1993 na základe zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska (ďalej len „zákon o NBS"). Je klasickou centrálnou bankou, ktorá má postavenie verejnoprávnej inštitúcie.

Na základe zákona o NBS Národná banka Slovenska vykonáva všetky základné funkcie centrálnej banky štátu. To znamená, že je emisnou bankou, bankou bánk, bankou pre štát a je správcom devízových rezerv Slovenskej republiky. Jej súčasťou je aj bankový dohľad nad komerčnými bankami vykonávajúcimi svoju činnosť na základe povolenia udeleného Národnou bankou Slovenska podľa zákona č. 21/1992 Zb. o bankách v znení neskorších predpisov.

Vzhľadom na to, že hlavnou a základnou úlohou Národnej banky Slovenska je zabezpečenie stability meny, má Národná banka Slovenska v zákone o NBS zakotvenú nevyhnutnú nezávislosť od činnosti štátnych orgánov. Plnenie svojich úloh zabezpečuje nezávisle od pokynov vlády, pričom však podporuje hospodársku politiku vlády.

Skutočnosťou potvrdzujúcou nezávislosť Národnej banky Slovenska je aj jej hospodárenie podľa rozpočtu schvaľovaného výlučne Bankovou radou Národnej banky Slovenska bez zásahov iných štátnych orgánov. V rámci kontroly jej činnosti je Národná banka Slovenska povinná podávať Národnej rade Slovenskej republiky polročne správu o menovom vývoji v Slovenskej republike a ročnú správu o výsledkoch svojho hospodárenia. Účtovnú závierku Národnej banky Slovenska overujú dvaja audítori, ktorých určuje Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky.

Osobitné postavenie Národnej banky Slovenska v oblasti bankovníctva, devízového hospodárstva, meny a peňažného obehu je zdôraznené aj tým, že v týchto oblastiach jej zákon o NBS zveril aj **legislatívne kompetencie.**

Podľa zákona o NBS predkladá vláde návrhy zákonov v oblasti meny a peňažného obehu. Ďalej Národná banka Slovenska spolu s Ministerstvom financií Slovenskej republiky predkladá vláde návrhy zákonov v oblasti devízového hospodárstva a bankovníctva. Ďalšia legislatívna činnosť Národnej banky Slovenska spočíva v príprave a vydávaní ďalších všeobecne záväzných právnych predpisov, ako sú vyhlášky a opatrenia Národnej banky Slovenska. Tieto všeobecne záväzné právne predpisy však môže Národná banka Slovenska vydávať iba na základe splnomocnenia uvedeného v **zákonoch.**

Vyhlášky sú publikované a vyhlásené v plnom znení v Zbierke zákonov Slovenskej republiky tak ako zákony.

Opatrenia Národnej banky Slovenska vyhlasuje Národná banka Slovenska formou oznámení v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, pričom úplné znenie je publikované vo Vestníku Národnej banky Slovenska, do ktorého možno nazrieť vo všetkých organizačných jednotkách Národnej banky Slovenska.

V rozsahu svojich legislatívnych kompetencií Národná banka Slovenska spolupracovala s Ministerstvom financií Slovenskej republiky pri príprave viacerých zákonov a vydala množstvo ďalších všeobecne záväzných právnych predpisov.

ZÁKONY

V súčasnosti platné zákony, ktorých príprava a zmeny spadajú do legislatívnej kompetencie Národnej banky Slovenska sú tieto:

1. zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v znení neskorších predpisov.
2. zákon č. 21/1992 Zb. o bankách v znení neskorších predpisov.
3. zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 202/1995 Z. z. Devízový zákon a zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.

4. zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Ďalšie všeobecne záväzné právne predpisy vydáva Národná banka Slovenska na základe splnomocnení uvedených v týchto uvedených zákonoch. Ide najmä o vyhlášky a opatrenia Národnej banky Slovenska, ktoré upravujú zásady platobného styku, usmerňujú komerčné banky pri vykonávaní ich bankovej činnosti, prípadne upravujú pravidlá devízového režimu.

Vyhlášky a opatrenia Národnej banky Slovenska platné k 30. 4. 1999 vydané v legislatívnej kompetencii Národnej banky Slovenska:

VYHLÁŠKY

1. vyhláška č. 275/1994 Z. z. o zásadách platobného styku medzi bankami

2. vyhláška č. 203/1995 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia Devízového zákona v znení vyhlášky č. 335/1996 Z. z. a zákona č. 45/1998 Z. z.

3. vyhláška č. 16/1997 Z. z. o registri hypoték a činnosti hypotekárneho správcu.

OPATRENIA

1. opatrenie NBS č. 233/1993 o rozšírení úhrad vo voľne vymeniteľnej mene pri reexportných operáciách

2. opatrenie NBS č. 3/1994 o úverovej angažovanosti bánk (oznámenie NBS č. 28/1994)

3. opatrenie NBS č. 4/1994 o pravidlách likvidity bánk (oznámenie č. 29/1994) v znení opatrenia NBS č.4/1995 (oznámenie NBS č. 110/1995) a v znení opatrenia NBS č. 7/1997 (oznámenie NBS č. 221/1997)

4. opatrenie NBS č. 3/1995 o pravidlách hodnotenia pohľadávok a podsúvahových záväzkov bánk podľa rizík v nich obsiahnutých a pre tvorbu zdrojov na krytie týchto rizík (oznámenie NBS č. 71/1995)

5. opatrenie NBS č. 12/1996, ktorým sa ustanovuje spôsob vedenia registra bankových úverov a záruk a rozsah oznamovania údajov zapísaných v registri bankových úverov a záruk (oznámenie NBS č. 345/1996) v znení opatrenia NBS č. 1/1997 (oznámenie NBS č. 109/1997)

6. opatrenie NBS č. 5/1997 o kapitálovej primeranosti bánk (oznámenie NBS č. 184/1997)

7. opatrenie NBS č. 1/1998, ktorým sa ustanovujú pre devízové miesta podmienky na vykonávanie niektorých obchodov s devízovými hodnotami (oznámenie NBS č. 98/1998 Z. z.)

8. opatrenie NBS č. 2/1998, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o vydávaní a správe platobného prostriedku elektronickej peňaženky (oznámenie NBS č. 121/1998 Z. z.)

9. opatrenie NBS č. 3/1998, ktorým sa ustanovujú podmienky na usmerňovanie platobnej bilancie Slovenskej republiky (oznámenie NBS č. 122/1998 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 12/1998 (oznámenie NBS č. 324/1998 Z. z.)

10. opatrenie NBS č. 5/1998, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o povolenie pôsobiť ako banka, minimálna výška peňažného vkladu do základného imania banky a spôsob preukazovania podmienok, na ktoré je viazané povolenie pôsobiť ako banka (oznámenie NBS č. 210/1998 Z. z.)

11. opatrenie NBS č. 6/1998, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o povolenie pôsobiť ako banka pre pobočku zahraničnej banky a minimálna výška trvale poskytnutých finančných prostriedkov zahraničnou bankou svojej pobočke na území Slovenskej republiky a spôsob preukazovania podmienok, na ktoré je viazané povolenie pôsobiť ako banka pre pobočku zahraničnej banky (oznámenie NBS č. 211/1998 Z. z.)

12. opatrenie NBS č. 7/1998, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o predchádzajúci súhlas a podmienky pre udelenie predchádzajúceho súhlasu podľa § 16 ods. 1 zákona o bankách (oznámenie NBS č. 212/1998 Z. z.)

13. opatrenie NBS č. 8/1998, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti banky o predchádzajúci súhlas na zriadenie pobočky v zahraničí (oznámenie NBS č. 296/1998 Z. z.)

14. opatrenie NBS č. 9/1998, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti banky o predchádzajúci súhlas na nadobudnutie akcií alebo podielových účastí na právnickej osobe, ktorá nie je bankou a podmienky na

udelenie predchádzajúceho súhlasu (oznámenie NBS č. 297/1998 Z. z.)

15. opatrenie NBS č. 10/1998, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o zriadenie zastúpenia zahraničnej banky alebo obdobnej zahraničnej finančnej inštitúcie a podmienky na jeho prevádzku (oznámenie NBS č. 322/1998 Z. z.)

16. opatrenie NBS č. 13/1998, ktorým sa ustanovujú podmienky na obchodovanie s peňažnými prostriedkami v cudzej mene vykonávané bankami na vnútornom devízovom trhu (oznámenie NBS č. 325/1998 Z. z.)

17. opatrenie NBS č. 14/1998, ktorým sa ustanovuje postup devízových miest pri uskutočňovaní platieb do zahraničia a voči cudzozemcom (oznámenie NBS č. 326/1998)

18. opatrenie NBS č. 15/1998, ktorým sa ustanovuje predkladanie výkazov bankami a pobočkami zahraničných bánk NBS (oznámenie NBS č. 358/1998 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 1/1999 (oznámenie č. 35/1999 Z. z.)

19. opatrenie NBS č. 2/1999, ktorým sa vydávajú zoznamy skutočností tvoriacich predmet štátneho tajomstva a služobného tajomstva v podmienkach Národnej banky Slovenska (oznámenie NBS č. 36/1999 Z. z.)

20. opatrenie NBS č. 3/1999 o zrušení opatrenia Národnej banky Slovenska č. 11/1998 o devízovej pozícii bánk a pobočiek zahraničných bánk na menové účely (oznámenie č. 50/1999 Z. z.) (opatrenie bolo zrušené bez náhrady)

21. opatrenie NBS č. 4/1999 o zrušení opatrenia Národnej banky Slovenska č. 1/1996, ktorým sa ustanovuje minimálna výška likvidných prostriedkov v znení neskorších predpisov (oznámenie č. 51/1999 Z. z.), (toto opatrenie bolo nahradené rozhodnutím NBS č. 1/1999 o povinných minimálnych rezervách a rozhodnutím NBS č. 2/1999 o podmienkach tvorby povinných minimálnych rezerv bánk v roku 1999).

V nasledujúcom období budeme prinášať články, ktoré podľa tematických okruhov priblížia problematiku upravenú v uvedených všeobecne záväzných právnych predpisoch a upozornia na ich prípadné zmeny, ako aj register predpisov a opatrení Národnej banky Slovenska určených pre verejnosť od roku 1993 po súčasnosť.

Pripravili: JUDr. Renáta Kuklišová,
Mgr. Soňa Babincová

REGISTER

predpisov a opatrení Národnej banky Slovenska určených pre verejnosť

Rok 1993

1. Podmienky Národnej banky Slovenska o vykonávaní nákupu zmeniek (reeskont).

2. Podmienky Národnej banky Slovenska na nákup zmeniek a podporu exportu.

3. Podmienky Národnej banky Slovenska o poskytovaní aukčného refinančného úveru.

4. Podmienky Národnej banky Slovenska o poskytovaní lombardného úveru.

5. Podmienky Národnej banky Slovenska o tvorbe povinných minimálnych rezerv.

6. Podmienky Národnej banky Slovenska o spôsobe uskutočňovania priameho nákupu a predaja cenných papierov na sekundárnom trhu.

7. Podmienky Národnej banky Slovenska o spôsobe uskutočňovania predaja cenných papierov so spätným nákupom.

8. Podmienky Národnej banky Slovenska o spôsobe vykonávania swapových obchodov.

9. Opatrenie Národnej banky Slovenska zo dňa 2. 12. 1993, ktorým sa ustanovuje Predkladanie výkazov bankami a pobočkami zahraničných bánk Národnej banke Slovenska v roku 1994.

VÝBER Z TLAČE

ECB čelí signálom konfliktov

Európska centrálna banka (ECB) je momentálne konfrontovaná so signálmi konfliktov. Hospodársky rast eurozóny sa spomaľuje, zatiaľ čo peňažná zásoba narastá. Mena slabne, dezinflácia pokračuje. Najväčším problémom je však rozdiel medzi hospodárskym rastom eurozóny ako celku a Nemecka, ktoré predstavuje približne jednu tretinu ekonomiky eurozóny. Počas posledného štvrťroku 1998 sa hospodársky rast v eurozóne podľa posledných odhadov štatistického úradu Európskej únie Eurostat spomalil o 0,2 %, zatiaľ čo v Nemecku to bolo o 0,4 %.

Prezident ECB Wim Duisenberg priznal, že takéto rozdiely komplikujú stanovenie monetárnej politiky, ktorá má brať ohľad najmä na eurozónu ako celok. V tomto prípade by však takáto politika nemusela byť vhodná pre Nemecko. Táto situácia je prekvapujúca, pretože kritici sa pôvodne obávali asymetrického vývinu v tzv. periférnych krajinách, ako sú Írsko alebo Portugalsko.

(Financial Times, skrátené)

ECB zotrváva na nezmenenom kurze

Európska centrálna banka (ECB) vo svojej správe za marec nevidí žiadne riziká pre budúcu stabilitu cien. Všetky faktory hovoria za nezmenený penažnopolitický kurz, ktorý má podporovať nielen stabilitu, ale aj hospodársky rast a zamestnanosť.

ECB nepovažuje urýchlenie rastu peňažného množstva M3 v januári za známku nadchádzajúcej inflácie. ECB sa domnieva, že v nasledujúcich mesiacoch bude potrebné pozorne sledovať monetárny vývoj, aby sa dalo posúdiť, či ide pri tomto raste o trvalý alebo len dočasný jav.

Nie je pravdepodobné ani uvoľnenie úrokových sadzieb, tak ako to po demisii nemeckého spolkového ministra financií Oscara Lafontaina očakávali niektorí optimisti. Pozoruhodným znakom monetárnej situácie je ďalšie urýchlenie poskytovania úverov súkromnému sektoru z ročnej miery 9,1 % (december 1998) na 10,5 % (január 1999).

(Neue Zürcher Zeitung, skrátené)

Peňažná politika v záujme celku

Prezident direktória Švajčiarskej národnej banky (ŠNB) Hans Meyer sa od začiatku svojho funkčného obdobia rozhodol pre vecnú a nešpekulatívnu bankovú politiku. Opätovne to potvrdil aj vo svojom vystúpení pred Zürišskou národohospodárskou spoločnosťou.

Podľa H. Meyera má ŠNB za úlohu viesť peňažnú politiku v záujme celej krajiny, čo sa dá v hospodárskej oblasti interpretovať ako ochrana a boj proti nezamestnanosti a zdražovaniu. Penažná politika je však iba jedným z nástrojov, ktoré sú k dispozícii na dosiahnutie tohto cieľa a musí sa používať s ohľadom na svoje zvláštnosti. Jej hlavným cieľom musí byť stabilita cien, ktorá nie je samoúčelná, ale je predpokladom pre vyvážený hospodársky vývoj. Na tomto základe H. Meyer požaduje upresnenie úlohy ŠNB, „pretože jasná úloha predstavuje protiklad voči relatívnej nezávislosti centrálnej banky".

H. Meyer považuje za najdôležitejší príspevok centrálnej banky k systémovej stabilite stabilnú peňažnú politiku. Súčasne je potrebný dozor nad finančným systémom zo strany centrálnej banky v úzkej spojitosti s bankovou komisiou a spolkovými úradmi. H. Meyer opakovane zdôrazňoval aj význam spoločenského konsenzu s ohľadom na význam činnosti národnej banky. Bez širokej podpory je ťažké až nemožné, aby centrálna banka výrazne prispievala k stabilizačnej politike, medzinárodnej menovej politike a zaručeniu systémovej stability.

(Neue Zürcher Zeitung, skrátené)

Slabosť eura je povera

Armin Unterberg, vedúci oddelenia pre zásadné otázky v Dresdner Bank a euroodborník, nemá pre diskusiu o slabosti eura pochopenie. Podľa neho bol dátum vzniku menovej únie zvolený veľmi dobre. V Európe v súčasnosti neexistuje inflačný problém, ázijská kríza ukázala, že investori Európu využili ako bezpečný prístav už pred zavedením eura. Silná konvergencia úrokových sadzieb v eurozóne je ďalším dôkazom dôvery trhov v spoločnú menu.

Podľa A. Unterberga je slabosť eura len rozšírenou poverou. Dokazujú to dlhodobé ukazovatele aj devízové kurzy voči iným menám sveta. To, čo prežívame, je normalizácia kurzu dolára, povedal Unterberg. Americká mena bola v uplynulom roku relatívne slabá a dolár sa teraz v rámci silnej americkej konjunktúry vracia do normálnej oblasti.

Zvýšený dopyt po eure očakáva A. Unterberg strednodobo od medzinárodného obchodu, v ktorom sa bude realizovať stále viac platieb v euro ako v dároch. Isté signály už prišli z krajín vyvážajúcich ropu. Odborníci vychádzajú okrem iného z toho, že z dôvodu znižovania rizík kapitálových investícií príde k prevrstveniu kapitálu z dolára na euro až v objeme jedného bilióna USD. Je tu aj vzrastajúci dopyt centrálnych bánk, predovšetkým v Ázii a východnej Európe , ktoré budú časť svojich rezerv držať v euro.

(Die Welt, skrátené)

Z rokovania Bankovej rady NBS

Dňa 9. 4. 1999 sa v Bratislave uskutočnilo 9. rokovanie Bankovej rady NBS pod vedením jej guvernéra Vladimíra Masára.

• BR NBS prerokovala zhodnotenie situácie na domácich finančných trhoch v priebehu roka 1998. BR NBS konštatuje, že situácia v hodnotenom období nezaznamenala výraznejšie kvalitatívne zmeny. Vo väčšine oblastí pretrvávajú vážne problémy, bez náznaku zlepšovania. Nejde len o dlhodobo stagnujúci kapitálový trh, systémovo podobná situácia je na trhu úverov, pre ktorý je charakteristická nežiaduca krátkodobosť. Náznaky čiastočnej konsolidácie možno badať na peňažnom trhu, devízový trh najmä vďaka zvýšenej ochrane sa až do zmeny devízového systému vyvíjal bez trvale sa prejavujúcich zmien.

• BR NBS zobrala na vedomie informáciu o vývoji bankového sektora SR podľa predbežných údajov k 31. 12. 1998 a postup reštrukturalizácie. K 31. 12. 1998 v slovenskom bankovom sektore pôsobilo 25 bánk a 2 pobočky zahraničných bánk. Bankový sektor nezaznamenal v roku 1998 kvalitatívnu zmenu. Za sledované obdobie všetky banky a pobočky zahraničných bánk splnili predpísaný limit povinných minimálnych rezerv. V priebehu roka došlo k výraznému nárastu klasifikovaných pohľadávok v dôsledku zaostávania procesu reštrukturalizácie vo vybraných bankách. Limit kapitálovej primeranosti nesplnilo 5 bánk. Zhoršujúca sa tendencia bola zaznamenaná v likvidite bánk, kde naďalej pretrváva časová nerovnováha v štruktúre zdrojov a ich použitia. Reštrukturalizačný proces od roku 1995 stagnuje a neplnenie programu opatrení na riešení situácie IRB schváleného vládou SR sa neplní. Podstata predložených reštrukturalizačných projektov bánk je vo zvýšenej miere založená na finančných zdrojoch štátu, čo schválený štátny rozpočet SR na rok 1999 nepredpokladá. Nevyhnutnou súčasťou reštrukturalizácie je aj zmena niektorých právnych noriem a ich neriešenie uvedený proces spomaľuje. NBS navrhuje paralelne s procesom reštrukturalizácie riešiť aj proces privatizácie, resp. doprivatizácie reštrukturalizovaných bánk.

• BR NBS sa zaoberala správou o prebiehajúcich rokovaniach súvisiacich s predajom akcií ČSOB, a. s., vo vlastníctve NBS.

Dňa 15. 4. 1999 sa uskutočnilo v Bratislave 10. rokovanie bankovej rady NBS pod vedením jej guvernéra Vladimíra Masára.

• BR NBS zobrala na vedomie materiál Prehľad o plnení rozpočtu Národnej banky Slovenska za január až marec 1999. Na základe tohto materiálu BR NBS schválila preddavok na odvod zostávajúceho zisku NBS za 1. štvrťrok 1999 do štátneho rozpočtu SR v objeme 1 mld. Sk.

• BR NBS sa zaoberala problematikou privatizácie ČSOB v záujme nájdenia riešenia predaja slovenského podielu v ČSOB splu s akciovým podielom Českej republiky.

Dňa 30. 4. 1999 sa uskutočnilo 11. rokovanie Bankovej rady NBS pod vedením jej guvernéra Vladimíra Masára.

• BR NBS schválila Analýzu vývoja platobnej bilancie za rok 1998. Platobná bilancia za rok 1998, podobne ako v predchádzajúcich rokoch, dokumentuje nepriaznivý vývoj zahraničných vzťahov ekonomiky SR. Kľúčový a pretrvávajúci problém slovenskej ekonomiky bol deficit bežného účtu, ktorého výška sa už tretí rok pohybuje na úrovni 10 % z hrubého domáceho produktu. Príčinou negatívneho vývoja bežného účtu bolo pretrvávajúce prevýšenie dovozu tovaru a služieb nad vývozom. Deficit tovarov a služieb dosiahol 80,1 mld. Sk, čo predstavovalo medziročný nárast o 14,2 mld. Sk. Prílev zdrojov na kapitálovom a finančnom účte prebiehal hlavne formou čerpania úverov vlády a podnikového sektora, čo sa prejavilo v raste hrubej zahraničnej zadlženosti SR. Priame zahraničné investície zaznamenali pozitívny vývoj, keď prílev kapitálu formou priamych zahraničných investícií dosiahol výšku 19,9 mld. Sk. Celková hrubá zadlženosť SR k 31. 12. 1998 predstavovala 11,9 mld. USD a v porovnaní s koncom roku 1997 sa zvýšila o 2 mld. USD. Čistá zahraničná zadlženosť dosiahla 4,2 mld. USD a v priebehu roka vzrástla o 2,3 mld. USD, pričom najvyšší nárast zaznamenala podniková sféra o 1,4 mld. USD. Napriek zvýšenému prílevu zahraničného kapitálu bežný účet za rok 1998 na rozdiel od predchádzajúcich rokov nebol prefinancovaný v plnej výške. V dôsledku tohto vývoja došlo k poklesu rezerv NBS (16,5 mld. Sk). Celková bilancia po prvýkrát počas existencie SR skončila za rok 1998 ako schodková. Pretrvávajúce prekračovanie 10 % - nej hranice deficitu bežného účtu na hrubom domácom produkte z veľkej časti financované rastom zahraničnej zadlženosti môže viesť k neudržateľným deformáciám ekonomiky s negatívnymi dôsledkami na jej vývoj.

• BR NBS schválila Vyhlášku o vydaní bankoviek po 200 Sk vzoru 1999 do obehu. Motívy a vyobrazenie hlavných tlačových obrazcov sú rovnaké ako na bankovke po 200 Sk vzoru 1995. Pre zvýšenie ochrany bankoviek vzoru 1999 sú použité ďalšie ochranné prvky, ktorých cieľom je zvýšiť ochranu bankoviek proti súčasným možnostiam farebných reprodukčných a fotokopírovacích zariadení. Bankovky po 200 Sk vzoru 1999 budú Národnou bankou Slovenska vydané do obehu 10. mája 1999.

• BR NBS schválila Vyhlášku o vydaní pamätných strieborných mincí v hodnote 500 Sk pri príležitosti 500. výročia začatia razby prvých toliarových mincí na Slovensku v Kremnici. Autorom výtvarného návrhu mince zo striebra 925/1000, ktorého hmotnosť je 33,63 g a priemer 40 mm je Ing. Milan Virčík. Pamätnú mincu vyrazila Mincovňa Kremnica, štátny podnik.

Ján Onda

KNIŽNÉ NOVINKY

Publikácie Európskej centrálnej banky

Publikácie ECB sú prístupné aj na Internete vo formáte:

pdf v sekcii Publications – http://www.ecb.int/pub

PERIODICKÉ PUBLIKÁCIE:

ECB Monthly Bulletin
Vychádza od januára 1999 vo všetkých oficiálnych jazykoch EÚ, periodicita je mesačná. Medzi pravidelné rubriky časopisu patria: Euro area statistics, Chronology of monetary policy measures of the Eurosystem. Odborné články v Bulletine sú zamerané na stratégiu menovej politiky, menové agregáty, peňažnú zásobu, európsku menu Euro, európsky mechanizmus výmenných kurzov, platobný systém TARGET a ďalšie aktuálne otázky Európskej menovej únie.

Annual Report 1998
Výročná správa Európskej centrálnej banky za rok 1998 vo všetkých oficiálnych jazykoch EÚ. Obsahuje štyri hlavné kapitoly: o ekonomickom vývoji v EÚ, ekonomický vývoj v oblasti euro zóny a mimo nej, o pripravných prácach tretej fázy a prechode na euro – menová politika, devízová politika, štatistika a požiadavky na štatistické ukazovatele, platobné systémy, euro bankovky, informačné a komunikačné systémy, bankový dohľad a finančná stabilita, konvergencia legislatívy, vnútorny audit, o činnostiach ESCB, zúčtovací systém, elektronické peniaze, spolupráca v bankovom dohľade, o Európskom systéme centrálnych bánk, organizácia ESCB a Eurosystém, likvidácia Európskeho menového inštitútu.

INÉ PUBLIKÁCIE:

Correspondent central banking model. (CCBM)
April 1999. (http://www.ecb.int/pub/pdf/ccbm2.pdf)
• Centrálne bankovníctvo, model korešpondenčného centrálneho bankovníctva (činnosť, použitie, vzťahy medzi domácou centrálnou bankou a korešpondenčnou centrálnou bankou), právny rámec

Possible effects of EMU on the EU banking systems in the medium to long term.
February 1999. (http://www.ecb.int/pub/pdf/emubnk.pdf)
• Európska menová únia, strednodobé a dlhodobé účinky na bankové systémy krajín EÚ, finančná liberalizácia bankových systémov, bankové produkty a služby, štruktúra bankových systémov, veľkosť bankových systémov, finanční sprostredkovatelia, investičné fondy, banková stratégia, internacionalizácia bankových systémov, bankové riziká

Payment systems in the European Union: Addendum incorporating 1997 figures.
Janury 1999. (http://www.ecb.int/pub/pdf/paysysa3.pdf)
• Európska únia, platobné systémy, štatistické ukazovatele za rok 1997, krajiny EÚ, HDP populácia, výmenný kurz, bankovky a mince, vklady, úzke peniaze M1, vklady v zahraničných menách, povinné minimálne rezervy v centrálnych bankách, počet pobočiek centrálnych bánk, počet obchodných bánk, počet pobočiek obchodných bánk, bankomaty, platobné karty, zúčtovacie centrá, zúčtovacie systémy cenných papierov, bezhotovostné platobné nástroje – SWIFT

Third progress report on the Target project.
November 1998.
(http://www.ecb.int/pub/pdf/p3prt.pdf)
• Platobný systém TARGET, národné sytémy RTGS – účastníci – kritéria vstupu, operačný čas, riadenie dennej likvidity v Euro, Európsky systém centrálnych bánk – úverové operácie

Assessment of EU securities settlement systems against the standards for their use in ESCB credit operations.
September 1998. (http://www.ecb.int/pub/pdf/eusss98.pdf)
• Európska únia, zúčtovacie systémy cenných papierov, právne zabezpečenie

The Single Monetary Policy in Stage Three: General documentation on ESCB monetary policy instruments and procedures.
September 1998. (http://www.ecb.int/pub/pdf/gedo98en.pdf)
• Európsky systém centrálnych bánk – ESCB, menová politika ESCB, menové nástroje, operácie na voľnom trhu, povinné minimálne rezervy, riadenie rizika, Európska menová únia - tretia fáza, model korešpondečnej centrálnej banky

Report on electronic money.
August 1998. (http://www.ecb.int/pub/pdf/emoney.pdf)
• Elektronické peniaze, platobné karty, platobné služby cez Internet, nové platobné nástroje – dôvera, elektronické peniaze a riadenie menovej politiky, platobné systémy, elektronické peniaze – obozretný bankový dohľad, právny rámec, technická bezpečnosť, ochrana proti finančnej kriminalite

ARGET: The Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System.
July 1998. (http://www.ecb.int/target/gi/tagien.pdf)/
• TARGET – funkcie, používatelia, výhody, bezpečnosť

Publikácie vydané Európskym menovým inštitútom:

Zoznam publikácii Európskeho menového inštitútu od roku 1994 do 1997. Publikácie sú prístupné vo formáte .pdf.

Pripravila: PhDr. Zita Mušutová

VYBRANÉ UKAZOVATELE HOSPODÁRSKEHO A MENOVÉHO VÝVOJA SR
SELECTED INDICATORS ON ECONOMIC AND MONETARY DEVELOPMENTS OF THE SR

Ukazovateľ	Merná jednotka	1996	1997	1998	1998	1999		Unit	Indicator
					12.	1.	2.		
REÁLNA EKONOMIKA									**REAL ECONOMY**
Hrubý domáci produkt [1) 2)]	mld. Sk	550,8*	586,8*	612,7*	612,7*			Sk billion	Gross domestic product [1) 2)]
Medziročná zmena HDP [3)]	%	6,6*	6,5*	4,4*	4,4*			%	Year-on-year change of GDP [3)]
Miera nezamestnanosti [4)]	%	12,8	12,5	15,6	15,6	16,3	16,5	%	Unemployment rate [4)]
Spotrebiteľské ceny [3)]	%	5,4	6,4	5,6	5,6	6,8	6,9	%	Consumer prices [3)]
OBCHODNÁ BILANCIA [2)]									**TRADE BALANCE** [2)]
Vývoz (fob)	mil. Sk	270 643	277 434	375 920	375 920	25 974	55 068	Sk milion	Export (fob)
Dovoz (fob)	mil. Sk	340 903	346 612	456 713	456 713	28 558	62 099	Sk milion	Import (fob)
Saldo	mil. Sk	-70 260	-69 178	-80 793	-80 793	-2 584	-7 031	Sk milion	Balance
PLATOBNÁ BILANCIA [2)]									**BALANCE OF PAYMENTS** [2)]
Bežný účet	mil. Sk	-64 301,0	-64 852,0	-72 570,0	-72 570,0			Sk milion	Current account
Kapitálový a finančný účet	mil. Sk	66 770,0	58 832,0	63 795,2	63 795,2			Sk milion	Capital and financial account
Celková bilancia	mil. Sk	7 367,9	1 776,2	-19 543,2	-19 543,2			Sk milion	Overall balance
DEVÍZOVÉ REZERVY [4)]									**FOREIGN EXCHANGE RESERVES** [4)]
Celkové devízové rezervy	mil. USD	5 685,5	6 488,5	6 055,1	6 055,1	6 179,9	4 369,4	USD milion	Total foreign exchange reserves
Devízové rezervy NBS	mil. USD	3 473,3	3 284,9	2 923,3	2 923,3	2 860,3	2 910,0	USD milion	Official reserves of NBS
ZAHRANIČNÁ ZADLŽENOSŤ [4)]									**FOREIGN DEBT** [4)]
Celková hrubá zahraničná zadlženosť	mld. USD	7,8	9,9	11,9	11,9			USD billion	Total gross foreign debt
Zahraničná zadlženosť na obyvateľa SR	USD	1 473	1 867	2 209	2 209			USD	Gross foreign debt per capita
MENOVÉ UKAZOVATELE									**MONETARY INDICATORS**
Devízový kurz [5) 8)]	Sk/USD	30,647	33,616	35,242	36,207	36,830	38,333	Sk/USD	Exchange rate [5) 8)]
Peňažná zásoba [M2] [4)]	mld. Sk	416,2	453,9	466,1	466,1	470,9	482,1	Sk billion	Money supply [M2] [4)]
Medziročná zmena M2 [3)]	%	16,5	8,9	2,8	2,8	4,1	8,5	%	Year-on-year change of M2 [3)]
Úvery podnikom a obyvateľstvu [4)]	mld. Sk	361,3	370,1	386,8	386,8	393,2	392,7	Sk billion	Credit to enterprises and households [4)]
Diskontná sadzba [6)]	%	9,75/8,8	8,8	8,8	8,8	8,8	8,8	%	Discount rate [6)]
ŠTÁTNY ROZPOČET [2) 4)]									**STATE BUDGET** [2) 4)]
Príjmy	mld. Sk	163,3	180,8	177,8	177,8	14,6	22,5	Sk billion	Revenue
Výdavky	mld. Sk	191,9	217,8	197,0	197,0	10,7	25,7	Sk billion	Expenditure
Saldo	mld. Sk	-25,6	-37,0	-19,2	-19,2	3,9	-3,2	Sk billion	Balance
PRIMÁRNY TRH									**PRIMARY MARKET**
Priemerná úroková miera									Average interest rate
– jednoročné vklady	%	9,43	10,33	11,17	12,02	12,09	12,25	%	– 12 -month deposits
– krátkodobé úvery	%	14,29	17,31	20,61	21,05	20,89	20,76	%	– short-term loans
– krátkodobé čerpané úvery	%	13,27	18,88	19,72	18,91	19,83	19,76	%	– short-term new loans
PEŇAŽNÝ TRH / Priemerná úroková miera z medzibank. vkladov (BRIBOR)**									**MONEY MARKET** / Average interbank deposit interest rate (BRIBOR)**
– overnight	%	11,57	24,18	14,41	14,49	16,90	12,38	%	– overnight
– 7-dňová	%	11,79	23,93	15,88	15,01	17,22	16,81	%	– 7-day
– 14-dňová	%	11,82	23,60	16,54	15,14	17,26	17,06	%	– 14-day
– 1-mesačná	%	11,87	23,50	18,39	16,12	17,34	17,63	%	– 1-month
– 2-mesačná [7)]	%	11,86	23,31	19,82	17,29	17,45	17,94	%	– 2-month [7)]
– 3-mesačná	%	11,86	23,18	20,82	18,26	17,50	18,00	%	– 3-month
– 6-mesačná	%	11,93	22,74	22,14	18,92	17,95	18,12	%	– 6-month

1) stále ceny, priemer roka 1995
2) kumulatívne od začiatku roka
3) zmena oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka
4) stav ku koncu obdobia
5) kurz deviza stred, priemer za obdobie
6) rok 1995 zmeny sadzby od 17.3. a 6.10., rok 1996 zmena sadzby od 13.1.
7) rok 1995 priemer za obdobie júl-december
8) od 1. 10 1998 zrušenie fixného kurzového režimu a zavedenie floatingu
* predbežné údaje
** od 29. 5. do 15. 10. 1997 „Monitoring úrokových sadzieb na trhu medzibankových depozít v SR"

1) Constant prices, average for 1995
2) Cumulative figures since the beginning of the year
3) Change compared with the same period of previous year
4) As the end of period
5) Midpoint rate, average of period
6) Year 1995 changes since 17.3. and 6.10., year 1996 change since 13.1.
7) Year 1995 average of period July-December
8) The fixed foreign exchange regime repleaced by floating, since 1. 10. 1998
* Preliminary data
** From 29. 5. to 15. 10. 1997 'Monitoring of interest rates on Slovakia's interbank deposit market'

STABILITY OF MORTGAGE BANKS

THE RISK OF MORTGAGE CREDIT

Part I

Ing. Eva Horvátová
Faculty of National Economy, Economic University of Bratislava

Mortgage banking represents a specific area of banking, being aimed at financing investments and real estate. Its specific status and arrangement are subject to the need for reducing the level of risk of those participating in such an association, considering the long-term nature of operations. It is also conditioned by a special form of combining the money, credit and capital markets with that of real estate. We classify the following as subjects (participants in the mortgage market) of mortgage banking:

1. Financial institutions, which may be special mortgage banks, savings banks and universal commercial banks licensed to deal in mortgages.

2. An investor, who has temporarily available finances and who is willing to invest them long-term in mortgage bonds or municipal bonds. In relation to the financial institution he acts as creditor.

3. Mortgage loan recipient, who in relation to the financial institute is the debtor, and who normally has no connection with the investor (with the exception of the consignment system, which in current practice of mortgage financing does not in fact exist in any country). The particularity of relations between participants in mortgage dealings comprises mainly of the following: with regard to commercial loans, all measures taken to ensure security of loans (assessing the solvency of the client, rating value, financial analysis of the subject) are aimed at protecting the interests of the commercial banks. In mortgage loans, the interests of the commercial banks are subordinate to the interests of the investors. For example, in the event of insolvency of the mortgage bank, the interests of investors have precedence in being satisfied even before the interests of the state itself. This is expressed in the unwritten law of mortgage banking, that not even bankruptcy of the mortgage bank may put investors' trust in mortgage bonds to doubt. The subordinate position of mortgage banks (in economic terms) with regard to the investor, still leads to the fact that the greatest risk of mortgage banking is focused particularly on the mortgage bank itself. The principal risk of mortgage lending can be divided into three groups according to the area where they arise:

- the risk of the bank as creditor,
- the risk of the bank as debtor,
- the overall risk of the bank.

The risk for the mortgage bank as creditor is represented above all by the credit risk. In mortgage loans, the stated risk relates to the combination of bank-debtor-real estate. This is characterised by the unwillingness or inability of the debtor to discharge of the mortgage loan, as well as depreciation of the real estate put up as collateral. In connection with credit risk relating to a person as debtor, the mortgage bank generally provides a mortgage loan for a period corresponding to the retirement age of the debtor. In developed economies there exists the possibility of commercially insuring the mortgage loan against cases where the debtor is unable to repay the loan for whatever reason. In conditions of the Czech Republic for example, insuring of mortgage loans is provided for by Česka pojišťovna, a. s. (*Czech Insurance Inc.*) and Nationale Nederlanden. However, the level of insurance payments are too high and recipients of mortgage loans are not always in a position to cope with such payments alongside repayments of the mortgage loan itself.

Table 1.: Monthly insurance costs for a mortgage loan of 1 mill. Czech Koruna over 20 years.[1]

Male	30 yrs. old	45 yrs. old
Česká pojišťovna, a. s.	600	2 400
Nationale Nederlanden	586	2 145

[1] Mortgage banks will demand life insurance of the owner of the flat or house. Trend 30 August 1995, page 21.

In the event of an extraordinary situation, when the mortgage bank is forced to sell the real estate, losses are incurred due to time delays (court proceedings), and also as a result of additional expenses for the bank in connection with the sale of the property. If the real estate is also subject to other material incumbrance other than the pledge rights of the bank, a potentially interested buyer purchases the property below value, or may even take advantage of the urgency of the situation to haggle for an even lower buying price.

Mortgage banks prefer clients with an average but stable monthly income, to clients with high sporadic incomes.

Risk in connection with real estate mostly comprises of the possibility of its depreciation (possible loss of market value). In cases of depreciation, obligatory insuring of the property is implemented with blocking of insurance to the benefit of the bank. It is important in such a case, as to what amount the real estate is insured for, and so the bank's estimate should be in line with the estimate of the insurance company.

A collapse in the property market would have far-reaching negative consequences for mortgage banking.

In this connection, an assured risk is also represented by weak developments in the property market under conditions in the Slovak Republic. It is necessary for example, to take

into account the reality that a lack of flats results in high flat prices. Would there be the same situation in the event that we were to witness vigorous development in the construction of flats? Is not the vulnerability of this new financial product caused by its own result?

Such questions will have to be monitored in the development process of mortgage lending.

With regard to credit risk it is necessary to keep in mind that the mortgage bank is not able to protect the mortgage from all adverse alternatives. This is particularly true in cases of clients who are orientated towards speculation. In the event of insolvency, precedence is given to claims from draft relations over claims of the mortgage bank. In its efforts to prevent against such clients wishing to abuse the possibility of evading their obligations, the mortgage bank may, in addition to the pledging of property, secure its claim by way of a blank draft. A blank draft is in itself not a draft, in as far as it lacks one basic requisite, the draft sum. The blank draft becomes a draft in a true sense when the client discontinues to pay the loan, with the bank then completing the draft sum for the amount of its claim.

Among the main **risks of the bank as debtor** we can include the non-placement of mortgage bonds, and the risk of premature settlement of the mortgage loan.

The risk of non-placement concerns potential problems of attaining resources for the mortgage loan. Valid legislation, in its attempt to eliminate the exchange risk, allows for issuance of mortgage bonds in Slovak Koruna only. On the other hand, in relation to the aforementioned, the question arises as to whether the domestic capital market is able to absorb the supply of mortgage securities.

Just as equal a risk is presented by that of non-placement of resources obtained from issues of mortgage bonds to the mortgage loan. The bank would then have to pay investors the agreed returns, and would therefore receive none for itself. A similar problem arises with the possibility of premature settlement of the mortgage loan. The effort to prematurely discharge of the mortgage loan occurs mostly during periods of an overall drop in interest rates. The debtor would like to dispose of the now disadvantageous loan and apply for a new loan with more favourable interest rates. The possibility of prematurely settling a mortgage loan must be linked to the possibility of the issuer to demand premature payment of mortgage securities issued by him. In the event it is not possible to settle the mortgage bonds prematurely, it is then also impossible to allow for premature settlement of the mortgage loan.

The greatest level of risk for the bank as debtor, and as creditor, is represented by the **interest risk.** The two principal sources of such a risk can be said to be market influences and the method of re-financing mortgage loans. Mortgage products are highly sensitive to changes in macro-economic conditions and find a stable economic environment to be the most suitable. From the aspect of interest rate levels, low interest rates are preferred in as far as the value of mortgage loans is in fact determined by conditions on the capital market. The higher the interest rates on the capital market, the more costly the mortgage loan will be. Capital market conditions very sensitively reflect issues of monetary, budgetary, or economic policies, and so mortgage products are influenced indirectly by all economic conditions.

At the level of mortgage banks, interest risk represents the option between fixed or variable mortgage loan interest. Fixed interest proves advantageous for the bank in cases where a drop in interest rates is anticipated. Variable interest is more favourable in the opposite case, when a rise in interest rates is expected. The position of the debtor is quite the opposite. The most prevalent form of executing mortgage loans is by applying fixed interest together with annuity instalments. A sure relief is presented by the possibility of fixing interest rates for a definite period (not for the whole duration of credit relations), whereby the interest rates are updated upon expiration of the period as defined. In Germany for example, a similar form is applied with the client having the opportunity of deciding whether to accept the new level of interest or to settle the loan.

The risk of re-financing for mortgage banks relates to the question of obtaining long-term resources. The uncertainty as to whether the bank can acquire resources under the same conditions in the future (roll over risk), comes to the forefront particularly if the bank provides short-term resources on long-term loans. In our banking practices, the stated method is commonplace, but which is not however, admissible in mortgage bank conditions. It is very unlikely that investors would be willing to invest their finances for periods exceeding 5 years, which is the period set as the periphery for mortgage loans also.

The legal set-up of mortgage banking does in fact allow for the use of the bank's primary resources (deposits) for provision of mortgage loans, although all theoretical prerequisites for the functioning of mortgage financing is based on calculations according to the most costly resources of finance such as mortgage securities. (This fact operates in the opposite direction by reducing the risk of re-financing).

Concerning the nature of risks involved in mortgage banking, we could positively propose further risk divisions, or even mention further forms of risk and their manifestation. Our aim with regard to the given associations, is to point out the fact that a mortgage bank is prone to all forms and manifestations of risk.

The stated observations lead to the need for a system for protection of the stability and security of mortgage bank operations.

Prerequisites of stability for mortgage banks

From the practice of bank involvement, a resulting factor is that capital stock represents only a minimal requirement, as banks continually increase their capital resources from profits in particular (theoretically, other alternatives exist, e.g. issue of new shares).

The level of capital stock of a bank represents a criterion for possible expansion of the bank's activities. With regard to the area of commercial banks, an important indicator of capital adequacy is applied:

$$\underset{\text{(Capital assets ratio)}}{\text{CAR}} = \frac{\text{capital resources of the bank}}{\text{risk adjusted assets + CEOBI}}$$

CEOBI – credit equivalent off balance-sheet items
CAR = 8 %

For commercial banks, including mortgage banks, a fixed level of capital adequacy at a level of 8 % is applied. The calculation of capital adequacy is founded on determining the weighted risk for each individual type of bank asset (e.g. claims against banks - weighted risk 0.2, mortgage loans – weighted risk 0.5, private sector claims - weighted risk 1.0).

The fourth function of capital resources in particular (stop function) corresponds to questions of capital adequacy, when the level of bank capital limits the risk and quantity of activities of commercial banks.

Of course, the bank as a business enterprise, would be more inclined to other ways of utilising funds rather than to its capital resources. The capital resources are always only set as the minimum capital required. Further increases are anticipated such as to correspond to the fixed level of capital adequacy of 8 %, given the amount of assets and the weighted risk.

It is necessary to apply the mentioned associations to the operating conditions of mortgage banks. The minimum level of capital resources of mortgage banks is determined by the level of capital stock at the level of SKK 1 billion. In this connection, the question arises as to why 1 billion in particular, whether it is a value which is to fulfil certain criteria in connection with the assets of the bank, or whether it is a value that no subject whatsoever can approach.

With regard to the level of development of mortgage banking, it is not particularly so important to answer the question as to whether the initial objective was to create a kind of natural obstacle for entry into mortgage banking, (this otherwise being totally in compliance with the principles of market functioning), in this way ensuring entry of the strongest subjects in terms of capital, or whether it was for capital resources to fulfil their function also in mortgage banks.

It is important to emphasise the need for linking capital resources to the assets of mortgage banks. In relation to the aforementioned, it will be necessary to analyse the level of risk of mortgage loans, and set out the rules of capital adequacy. Likewise, it is important for this reason, for legislation to enable mortgage banks, by 6 months from being granted a licence for mortgage operations, to issue temporary mortgage bonds to the amount of 50 % of the capital stock of the mortgage bank. This means the issuer can guarantee creditors (investors into mortgage bonds) that in the final event such funds shall be returned to them from the capital stock of the bank.

Throughout the duration of validity of such temporary mortgage bonds, the guarantee is not secured by real estate as collateral, but by the capital of the bank.

In the event that, for example, the risk of a mortgage loan was assessed as having a weight of 0.5 and the capital adequacy were 8 %, this would restrict the limit of mortgage loan provision to an overall amount of SKK 25 billion.
Calculation by relationship:

$$\frac{1 \text{ billion}}{0.5 \times ML} = 8\ \%$$

ML = 25 billion

If a mortgage bank were to utilise the possibility of issuing temporary mortgage bonds to the amount of 50 % of capital stock, then the part determined for covering the temporary mortgage bonds would have to be deducted from the capital stock of the bank.

CAR (Capital Assets Ratio) = 500 000 000/0.5 x P = 8 %

P = 12.5 billion

Considering the weighted risk of mortgage loans, 50% of the amount of mortgage loan provision would be limited to the extent of 12.5 billion.

In conditions of the Slovak Republic, the maximum volume of issued mortgage bonds is as yet not established. In Germany for example, the maximum volume of issued mortgage bonds is limited to 60-times the capital resources of specialised banks or 48-times that of universal banks.

If we wanted to determine the minimum required level of capital resources of a bank that wished to provide mortgage loans to a volume of 48 billion, the procedure would be as follows:

Cap./48 billion x 0.5 = 8 %

Cap. = 1.920 billion

If we wanted to determine the minimum level of capital resources with a volume of loans provided to the amount of 60 billion, the procedure would be as follows:

Cap./60 billion x 0.5 = 8 %

Cap. = 2.4 billion

The mortgage bank would have to increase its capital to 2.4 billion.

Among additional premises for the stability of mortgage banks, are the rules for secure mortgage operations.[2]

1. rule:

$$MB \leq ML + t \leq c \times P$$

where:

MB – volume of issued mortgage bonds
ML – volume of mortgage loans provided
P – sum of values (normally) property put up as collateral
t – permissible tolerance deflection from balance of MB = = ML
c – co-efficient ratio of secure cover for mortgage loans (loan to value ratio, 0.6 in Slovakia)

2. rule:

$$i\ MB < i\ ML$$

where:

i MB – interest rate from issues of MB
i ML – interest rate from mortgage loans, covering MB issues

3. rule:

$$i\ ML - i\ MB \geq m$$

where:

m – essential minimum interest margin, which should include reserves for losses and classified claims.

[2] Pavelka, F.: Hypoteční zástavní listy vstupují na trh. Bankovnictví, 2/1995, page 4.

Národná banka Slovenska

DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 31. 03. 1999 v mil. Sk

AKTÍVA			Zmena oproti 20.03.99
1 Zlato		1,401.2	(0.0)
2 Vklady v MMF		27,132.4	(98.7)
2.1 V cudzej mene	4,837.9		(98.7)
2.2 V slovenských korunách	22,294.5		(0.0)
3 Vklady v zahraničných bankách a medzinárodných inštitúciách v cudzej mene		4,770.4	(-13.8)
3.1 Vklady v zahraničných bankách	4,263.6		(-29.6)
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	506.8		(15.8)
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene		22,799.4	(-7,704.5)
5 Pohľadávky voči tuzemským bankám		35,716.4	(430.2)
5.1 Pohľadávky z refinancovania	14,555.7		(58.2)
5.2 Ostatné pohľadávky	21,160.7		(372.0)
6 Cenné papiere		145,380.5	(10,523.8)
6.1 Zahraničné v cudzej mene	119,231.4		(10,622.4)
6.2 Štátne v slovenských korunách	11,661.1		(-131.6)
6.3 Ostatné v slovenských korunách	14,488.0		(33.0)
7 Majetkové účastiny		1,583.4	(-13.6)
7.1 Zahraničné v cudzej mene	1,463.4		(-13.6)
7.2 Ostatné	120.0		(0.0)
8 Ostatné aktíva		15,353.7	(2,658.7)
8.1 Úvery klientom	528.1		(5.0)
8.2 Ostatné	14,825.6		(2,653.7)
		254,137.4	**(5,979.5)**

PASÍVA			Zmena oproti 20.03.1999
1 Emisia obeživa		57,231.3	(-2,432.9)
2 Záväzky voči MMF		33,936.9	(237.6)
2.1 V cudzej mene	11,642.4		(237.6)
2.2 V slovenských korunách	22,294.5		(0.0)
3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám		37,407.0	(1,152.8)
3.1 V cudzej mene	36,912.9		(1,152.8)
3.2 V slovenských korunách	494.1		(0.0)
4 Emitované cenné papiere		27,194.7	(187.6)
4.1 V zahraničí v cudzej mene	12,194.7		(187.6)
4.2 Ostatné	15,000.0		(0.0)
5 Záväzky voči tuzemským bankám		42,461.8	(-2,386.1)
5.1 Peňažné rezervy bánk	39,927.4		(-2,688.2)
5.2 Ostatné	2,534.4		(302.1)
6 Záväzky voči štátnemu rozpočtu		8,016.1	(4,793.7)
6.1 Účet štátu Slovenskej republiky	4,487.9		(4,282.9)
6.2 Štátne fondy	3,528.2		(510.8)
7 Ostatné pasíva		29,850.2	(1,901.7)
7.1 Vklady klientov	2,371.6		(-95.5)
7.2 Ostatné	27,478.6		(1,997.2)
8 Čisté obchodné imanie		18,039.4	(2,525.1)
8.1 Vlastný kapitál	10,196.7		(0.0)
8.2 Ostatné vlastné prostriedky	7,842.7		(2,525.1)
		254,137.4	**(5,979.5)**

Ing. Vladimír Masár
guvernér

Ing. Anna Pastuchová, PhD.
vrchná riaditeľka úseku informatiky

Národná banka Slovenska

DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 10.04.1999 v mil. Sk

AKTÍVA			Zmena oproti 31.03.99
1 Zlato		1,401.2	(0.0)
2 Vklady v MMF		26,964.6	(-167.8)
2.1 V cudzej mene	4,787.9		(-50.0)
2.2 V slovenských korunách	22,176.7		(-117.8)
3 Vklady v zahraničných bankách a medzinárodných inštitúciáchv cudzej mene		3,473.8	(-1,296.6)
3.1 Vklady v zahraničných bankách	2,664.7		(-1,598.9)
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	809.1		(302.3)
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene		22,576.3	(-223.1)
5 Pohľadávky voči tuzemským bankám		35,963.9	(247.5)
5.1 Pohľadávky z refinancovania	14,684.6		(128.9)
5.2 Ostatné pohľadávky	21,279.3		(118.6)
6 Cenné papiere		137,018.9	(-8,361.6)
6.1 Zahraničné v cudzej mene	118,109.6		(-1,121.8)
6.2 Štátne v slovenských korunách	9,292.3		(-2,368.8)
6.3 Ostatné v slovenských korunách	9,617.0		(-4,871.0)
7 Majetkové účastiny		1,593.3	(9.9)
7.1 Zahraničné v cudzej mene	1,473.3		(9.9)
7.2 Ostatné	120.0		(0.0)
8 Ostatné aktíva		15,668.7	(315.0)
8.1 Úvery klientom	523.0		(-5.1)
8.2 Ostatné	15,145.7		(320.1)
		244,660.7	**(-9,476.7)**

PASÍVA			Zmena oproti 31.03.1999
1 Emisia obeživa		56,483.9	(-747.4)
2 Záväzky voči MMF		33,557.1	(-379.8)
2.1 V cudzej mene	11,380.4		(-262.0)
2.2 V slovenských korunách	22,176.7		(-117.8)
3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám		36,706.7	(-700.3)
3.1 V cudzej mene	36,212.6		(-700.3)
3.2 V slovenských korunách	494.1		(0.0)
4 Emitované cenné papiere		22,009.2	(-5,185.5)
4.1 V zahraničí v cudzej mene	12,009.2		(-185.5)
4.2 Ostatné	10,000.0		(-5,000.0)
5 Záväzky voči tuzemským bankám		44,389.0	(1,927.2)
5.1 Peňažné rezervy bánk	41,797.7		(1,870.3)
5.2 Ostatné	2,591.3		(56.9)
6 Záväzky voči štátnemu rozpočtu		3,750.7	(-4,265.4)
6.1 Účet štátu Slovenskej republiky	732.7		(-3,755.2)
6.2 Štátne fondy	3,018.0		(-510.2)
7 Ostatné pasíva		29,493.3	(-356.9)
7.1 Vklady klientov	2,928.1		556.5)
7.2 Ostatné	26,565.2		(-913.4)
8 Čisté obchodné imanie		18,270.8	(231.4)
8.1 Vlastný kapitál	10,196.7		(0.0)
8.2 Ostatné vlastné prostriedky	8,074.1		(231.4)
		244,660.7	**(-9,476.7)**

Ing. Vladimír Masár
guvernér

Ing. Anna Pastuchová, PhD.
vrchná riaditeľka úseku informatiky

Národná banka Slovenska

DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 20. 04. 1999 v mil. Sk

AKTÍVA			Zmena oproti 10.04.99
1 Zlato		1,401.2	(0.0)
2 Vklady v MMF		27,070.7	(106.1)
2.1 V cudzej mene	4,894.0		(106.1)
2.2 V slovenských korunách	22,176.7		(0.0)
3 Vklady v zahraničných bankách a medzinárodných inštitúciáchv cudzej mene		10,947.1	(7,473.3)
3.1 Vklady v zahraničných bankách	10,120.6		(7,455.9)
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	826.5		(17.4)
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene		16,039.1	(-6,537.2)
5 Pohľadávky voči tuzemským bankám		35,996.8	(32.9)
5.1 Pohľadávky z refinancovania	14,731.0		(46.4)
5.2 Ostatné pohľadávky	21,265.8		(-13.5)
6 Cenné papiere		130,219.8	(-6,799.1)
6.1 Zahraničné v cudzej mene	112,280.5		(-5,829.1)
6.2 Štátne v slovenských korunách	8,323.3		(-969.0)
6.3 Ostatné v slovenských korunách	9,616.0		(-1.0)
7 Majetkové účastiny		1,605.6	(12.3)
7.1 Zahraničné v cudzej mene	1,485.6		(12.3)
7.2 Ostatné	120.0		(0.0)
8 Ostatné aktíva		17,101.1	(1,432.4)
8.1 Úvery klientom	521.2		(-1.8)
8.2 Ostatné	16,579.9		(1,434.2)
		240,381.4	**(-4,279.3)**

PASÍVA			Zmena oproti 10.04.1999
1 Emisia obeživa		59,210.5	(2,726.6)
2 Záväzky voči MMF		33,809.4	(252.3)
2.1 V cudzej mene	11,632.7		(252.3)
2.2 V slovenských korunách	22,176.7		(0.0)
3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám		31,113.0	(-5,593.7)
3.1 V cudzej mene	30,618.9		(-5,593.7)
3.2 V slovenských korunách	494.1		(0.0)
4 Emitované cenné papiere		22,553.8	(544.6)
4.1 V zahraničí v cudzej mene	12,553.8		(544.6)
4.2 Ostatné	10,000.0		(0.0)
5 Záväzky voči tuzemským bankám		41,404.0	(-2,985.0)
5.1 Peňažné rezervy bánk	39,645.0		(-2,152.7)
5.2 Ostatné	1,759.0		(-832.3)
6 Záväzky voči štátnemu rozpočtu		4,073.2	(322.5)
6.1 Účet štátu Slovenskej republiky	1,303.6		(570.9)
6.2 Štátne fondy	2,769.6		(-248.4)
7 Ostatné pasíva		28,101.4	(-1,391.9)
7.1 Vklady klientov	2,614.5		(-313.6)
7.2 Ostatné	25,486.9		(-1,078.3)
8 Čisté obchodné imanie		20,116.1	(1,845.3)
8.1 Vlastný kapitál	10,196.7		(0.0)
8.2 Ostatné vlastné prostriedky	9,919.4		(1,845.3)
		240,381.4	**(-4,279.3)**

Ing. Vladimír Masár
guvernér

Ing. Anna Pastuchová, PhD.
vrchná riaditeľka úseku informatiky